

konat' proti

Á,

S

na

žeršach

uobach

2008

Obsah

Predhovor k aktualizovanému vydaniu

K zámeru tohto informačného materiálu

- 01** Násilie páchané na ženách sa týka nás všetkých
- 02** Mýty a fakty
- 03** Rozpoznať násilie, plánovať pomoc
- 04** Čo ponúkajú ženské domy a poradne
- 05** Čo môže robiť polícia
- 06 a** Občianskoprávne aspekty
- 06 b** Trestnoprávne aspekty
- 07** Dôsledky pre deti
- 08** Peniaze a byt
- 09** Zdravotnícka podpora
- 10** Ako sa vlastnými silami vyrovnáť s násilím
- 11** Informácie pre psychosociálne profesie
- 12** Informácie pre políciu
- 13** Informácie pre právnické profesie
- 14** Informácie pre zdravotnícke profesie
- 15** Informácie pre pedagogické profesie
- 16** Konať proti mužskému násiliu
- 17** Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra

Informačný materiál *Konať proti násiliu na ženách* vyšiel v originálnej verzii v prvej polovici 90. rokov v Rakúsku vďaka dlhoročnej práci mimovládnych organizácií a expertiek pracujúcich v tejto oblasti a vďaka politickej záštite a účinnej podpore vtedajšieho spolkového kancelára Franza Vranitzkého a spolkovej ministerky pre záležitosti žien Johanny Dohnal.

Johanna Dohnal zdôraznila v predhovore k pôvodnému vydaniu, aké dôležité je, aby sa násilie páchané na ženách a deťoch chápalo ako spoločenský problém: „Zatiaľ čo fyzické násilie odohrávajúce sa na verejnosti sa v civilizovaných demokraciách aspoň formálne právne zavrhuje, na násilí páchanom na ženách a deťoch ešte stále ľpíe aspekt súkromnosti a je chápané ako problém vzťahu medzi obeťou a páchatelom. Ženské hnutie a angažovaná ženská politika začali asi pred dvadsiatimi rokmi (dnes už tridsiatimi – pozn. red.) aj v Rakúsku vnášať otázku násillia páchaného na ženách a deťoch do všetkých zodpovedných inštitúcií spoločnosti. Túto diskusiu treba viesť na školách a musí zaujať dôležité miesto vo vzdelávaní a ďalšom vzdelávaní všetkých profesijných skupín zaoberajúcich sa touto problematikou. Dôležitým predpokladom pre zmenu vedomia s cieľom vytvoriť skutočne rovnoprávnu spoločnosť bez násillia je analýza, teda pomenovanie násillia a jeho príčin.“ Ministerka vyzdvihla aj význam faktu, že sa v Rakúsku „podarilo scitlivíť politicky zodpovedné osoby zo všetkých inštitúcií na problematiku násillia páchaného na ženách a deťoch“. K týmto politicky zodpovedným patrila aj rakúsky spolkový kancelár Franz Vranitzky, ktorý iniciatívu *Konať proti násiliu na ženách a deťoch* podporil konkrétnymi krokmi a v predhovore k informačnému materiálu uviedol: „Po dlhom období tabuizovania sa konečne verejne diskutuje o násilí páchanom na ženách a deťoch. Tým sa stal známy hrozivý rozsah tohto problému. Rozhodol som sa, že sa v potláčaní násillia budem prioritne, osobne angažovať. (...) Cieľom tohto informačného materiálu je tematizácia príčin a následkov násillia so zámerom redukovať predsudky a scitlivovať postihnuté osoby, ako aj profesijné skupiny konfrontované s násillím, pretože nemôže byť pochýb o tom, že naše úsilie o vytvorenie spoločnosti bez násillia je pre nás všetkých výzvou, aby sme utvárali predpoklady na ukončenie násillia páchaného na ženách a deťoch. Na

pozadí rastúceho povedomia o tomto probléme a ochoty k spolupráci sme predkladaným informačným materiálom vytvorili nielen základ pre konkrétne poskytovanie pomoci, ale navyše sme spravili dôležitý krok, predstavujúci vecné a empatické zaoberanie sa témou, ktorá vyvoláva mimoriadne veľkú subjektívnu zaangażovanosť.“

V rámci komplexnej celospoločenskej iniciatívy *Konať proti násiliu* na ženách a deťoch vznikli v Rakúsku okrem informačného materiálu *Konať proti násiliu na ženách* ďalšie dva rozsiahle informačné materiály *Konať proti násiliu na deťoch* (slovenská verzia vyšla v roku 1999) a *Konať proti sexuálnemu násiliu na dievčatách a chlapcoch*, ako aj skrátený súhrn všetkých troch materiálov v menšej brožúrke *Konať proti násiliu na ženách a deťoch* (slovenská verzia vyšla v rámci Národnej kampane SR Zastavme domáce násilie na ženách!, iniciovanej Radou Európy a gestarovanej MPSVaR SR).

Aj na Slovensku začali o násilí páchanom na ženách najprv hovoriť mimovládne organizácie – poskytovali pomoc, vydávali odborné a informačné materiály (medziiným aj prvé vydanie tohto informačného materiálu). Vďaka celonárodným kampaniam Piata žena sa násilie stalo problémom, o ktorom sa začalo verejne hovoriť. Zmenila sa legislatíva i prax poskytovania pomoci.

V rokoch 2007 a 2008 gestorovalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR Národnú kampaň Slovenskej republiky Zastavme domáce násilie na ženách!, ktorú iniciovala Rada Európy. V rámci tejto kampane vydalo v spolupráci s mimovládnymi organizáciami o. i. aktualizáciu informačného materiálu *Konať proti násiliu na ženách*, ktorá zohľadňuje zmeny v legislatíve a praxi poskytovania pomoci, pričom sprostredkováva aj základné poznatky o problematike násillia páchaného na ženách, ktorých platnosť ostala nezmenená.

Generálny tajomník Rady Európy Terry Davis uviedol, že kampaň RE proti násiliu páchanému na ženách je predovšetkým výzvou vládám, aby plnili svoje záväzky v oblasti politiky, legislatívy a verejnej správy, „aby predchádzali domácemu násiliu, pomáhali obetiam a trestali páchatel'ov. Je to odkaz verejnosti – nám všetkým –, aby sme sa prestali odvracať a prestali bagatelizovať rozsah a vážnosť tohto problému. A čo je najdôležitejšie, odkaz kampane sa musí dostať k obetiam a povedať im, že nie sú samy. Ženám, ktoré trpia násilím, musíme povedať, že majú nárok na ochranu a pomoc, a musia sa dozvedieť, kde táto pomoc je a ako sa k nej dostanú. Naša kampaň je aj odkazom pre mužov, ktorých treba považovať za dôležitých aktérov pri predchádzaní násilliu.“

Táto publikácia informuje o **probléme fyzického, psychického a sexualizovaného násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch**. Obmedzenie na súkromnú sféru neznamena, že násilie spôsobované cudzími osobami treba brať menej vážne. Konfrontácia s násilím v intímnom vzťahu, od ktorého každý človek očakáva bezpečnosť, je však zvlášť problematická, a to tak pre ženy postihnuté násilím, ako aj pre ľudí, ktorí im pomáhajú. Násilie na ženách v párových vzťahoch sa nesmie považovať za súkromnú záležitosť, a tým za vybavenú vec. Ak sa násilie vyskytuje v súkromnej sfére, treba zvonku zodpovedným spôsobom ponúknuť adekvátnu pomoc.

Z týchto úvah vychádzal predkladaný informačný materiál, ktorý sa obracia tak na ženy postihnuté násilím, ako aj na potenciálnych pomocníkov a pomocníčky, bez ohľadu na to, či patria do okruhu známych ženy postihnutej násilím, alebo do niektorej zo zainteresovaných profesijných skupín. Pre každú z cieľových skupín sú dôležité základné informácie o mnohohrstvovosti problému, o právnych otázkach, ako aj o možnostiach pomoci a konania. Tieto informácie sa nachádzajú v kapitolách 1 až 9 a v kapitole 17. **Ženy postihnuté násilím nájdú v našom informačnom materiáli špeciálne „odporúčania”, ktoré sa obracajú priamo na ne, ako aj kapitolu 10 s podnetmi, ako sa vlastnými silami vyrovnáť s násilím**. Informácie v kapitolách 11 až 16 sú určené jednotlivým profesijným skupinám.

Odporúčania sa zakladajú na dlhoročnej práci ženských domov, ako aj na rôznych vedeckých výskumoch. Majú napomôcť to, aby pomocníčky a pomocníci dokázali v naliehavom prípade citlivo, ale rozhodne zareagovať, aby rozumeli reakciám žien postihnutých násilím a aby im ponúkli rozsiahlu pomoc. Napriek tomu si treba uvedomiť, že žiadna žena a žiadna situácia nie je úplne identická s inou, a preto nemôže existovať univerzálne platné riešenie. Každá intervencia proti násiliu má dať jasne najavo, že násilie treba odmietnuť a že zodpovednosť za násilné činy nesie páchatel, pričom zmysluplná podpora žien postihnutých násilím musí vychádzať z ich individuálnych potrieb a možností.

Myšlienku vydať namiesto zviazanej brožúrky informačný materiál

s jednotlivými listami sme si požičali od Robyn Holder z Londýna (Crime Prevention Programme, vyd. Hammersmith & Fulham). Na jednej strane materiál ako celok poskytuje uzavretý informačný blok na tému „násilie na ženách v párových vzťahoch“, ktorý je zameraný predovšetkým na profesijné skupiny zaoberajúce sa touto témou.

Na druhej strane materiál na základe jednotlivých listov dáva možnosť vyberať špeciálne témy a používať ich pri práci so ženami postihnutými násilím alebo s kolegami a kolegynami. Pomocou voľných listov je jednoduchšie zostaviť informácie, ktoré práve potrebujeme, a mať ich poruke. V akútnej krízovej situácii nie sú všetky informácie rovnako dôležité, priveľa informácií môže zbytočne zaťažovať, a viesť dokonca k preťaženiu ženy postihnutej násilím. Z tohto dôvodu existuje aj skrátená verzia tých najdôležitejších informácií vo forme malej brožúrky, ktorá sa obracia najmä na ženy postihnuté násilím a na okruh ich známych. (Slovenské vydanie tejto brožúrky nájdete aj na www.zastavmenasilie.sk)

Za kompetentnú, odbornú a angažovanú spoluprácu ďakujeme autorkám, ako aj všetkým, čo našu prácu podporovali informáciami, nápismi a spätnou väzbou.

Dúfame, že informácie v tomto materiáli poskytnú ženám postihnutým násilím pomoc a že podnietia profesijne zainteresované osoby, aby sa týmto problémom zaoberali, efektívne konali a zintenzívnili vzájomnú spoluprácu.

Ženy a deti, ktoré hľadajú v ženskom dome ochranu pred násilníkymi manželmi, druhmi a otcami, tvoria len špičku ľadovca. **Väčšina žien zatajuje násilie, ktoré na nich páchajú muži.** Je im trápne o tom hovoriť, hanbia sa, alebo nevedia, kde by mohli dostať pomoc.

Veľmi veľký počet prípadov násilia v rodine je zamlčaných. Podľa serióznych odhadov a výskumov sa každá piata, ba dokonca každá štvrtá žena, ktorá žije v párovom vzťahu, stáva obeťou násilia, každá druhá žena pozná takýto prípad vo svojom blízkom okolí (Benard – Schlaffer 1991; Bodnárová – Filadelfiová 2003).

Násilie páchané na ženách vystupuje v rôznych formách: fyzické týranie (bitka, kopanie, škrtenie), sexualizované násilie (znásilnenie, sexuálne zneužívanie), psychické násilie (vyhrážky, zákazy). Muži používajú všetky tieto formy násilia, aby ženy ponížili, aby uplatnili svoju moc a presadili svoju vôľu (pozri kapitolu 3: Rozpoznať násilie, plánovať pomoc).

Sú týrané ženy „výnimočné prípady“?

Násilné správanie voči ženám v rámci rodiny často vôbec nevnímame ako násilie, bagatelizujeme ho ako „výmenu názorov“, alebo ako „manželskú krízu“.

„Podľa *Správy o bezpečnostnej situácii v SR v roku 2003* tvoria v rámci násilnej kriminality dlhodobo väčšinu trestné činy násilia proti jednotlivcovi, pričom v 71,1 % prípadov boli obeťou tohto trestného činu ženy. Trestné činy týrania blízkej a zverenej osoby vzrástli v roku 2003 na sedemnásobok stavu z predchádzajúceho roku (952 prípadov), pričom v 73,9 % prípadov boli obeťami ženy. Domáce násilie v SR teda prevažne smeruje k ženám. Podaním návrhu na obžalobu sa skončilo 434 týchto trestných činov, čo nie je ani polovica. (...) Z ostatných dostupných štatistík vypovedajú o násilí páchanom na ženách napríklad rozvodové štatistiky. Analýza rozvodov podľa príčiny rozvratu manželstva ukázala, že ročne sa v SR takmer 200 manželstiev rozvedie pre zlé zaobchádzanie zo strany muža. U žien je tento dôvod skôr ojedinelý (približne 20 prípadov).“ (Bútorová – Filadelfiová 2005)

Ženy sú týrané nezávisle od svojho sociálneho postavenia, svojej etnickej alebo náboženskej príslušnosti.

Muži týrajú nezávisle od svojho sociálneho postavenia, svojej etnickej alebo náboženskej príslušnosti.

Násilie páchané na ženách sa často začína „menej závažnými“ útokmi, nadávkami, sácaním, násilným obmedzovaním pohybu, fackami, menším ublížením na zdraví. Po čase dochádza k modrinám, vyklbeninám, zlomeninám kostí, prasknutiu ušného bubienka, vyklbeniu čeľusti atď.

Násilie a týranie sa v zásade môže začať kedykoľvek — na začiatku vzťahu, po svadbe, ale aj po rokoch spoločného života.

Prečo sú muži násilníci?

Príčiny mužského násillia nespočívajú len v jednotlivcovi, ale predovšetkým v predstave formovanej spoločnosťou, podľa ktorej k mužskej role patrí dominancia, moc a násillie, ako aj v nerovnováhe moci medzi mužmi a ženami, ktorá vznikla v priebehu dejín.

Ešte stále existujú ľudia, ktorí priznávajú mužom právo biť za istých okolností svoje ženy. Hoci aj násilné činy v rámci rodiny sú trestné, násilníci muži sa z nich len zriedkakedy musia zodpovedať.

Prevládajúci názor, že sa štát, alebo tí, ktorých sa to netýka, nemajú miešať do „súkromných záležitostí“, často bráni tomu, aby násilník znášal trestnoprávne dôsledky svojho konania. Odborníčky a odborníci vedia zo skúsenosti, že muži, ktorí už raz násillie spáchali, ho použijú znova. Keď násilnicke správanie nemá pre násilníka žiadne negatívne dôsledky, násilník používa násillie čoraz intenzívnejšie a častejšie.

Prečo je hľadanie pomoci také ťažké?

Mnohé ženy bagatelizujú týranie, ktorému sú vystavené. Potláčajú negatívne skúsenosti a žijú zo spomienok na „dobré časy“. Veria mužovi, keď povie, že ľutuje a že sa zmení.

Dokonca aj keď ženy hodnotia správanie muža ako násilie, je pre ne veľmi ťažké o tom s niekým hovoriť. V spoločnosti, ktorá je náchylná robiť ženy spoluzodpovednými za násilie, ktorým trpia, je pochopiteľné, že sa ženy boja o násilí hovoriť. Obávajú sa, žiaľ, často oprávnene, že ich nikto nebude brať vážne, alebo im pripíšu vinu za to, že sú týrané.

Mnohí páchatelia sa ženám vyhrážajú ďalším násilím, ak budú s niekým o násilí hovoriť. Ženy sa zdráhajú vyhľadať pomoc, pretože berú tieto vyhrážky vážne, čo je — ako sa opakovane ukazuje — zväčša skutočne odôvodnené. Čím dlhšie žena násilie znáša, tým horšie bývajú jeho dôsledky. Preto je veľmi dôležité, aby ženy a deti dostali dostatočnú pomoc a podporu včas.

Násilie sa týka nás všetkých

Spoločnosť a jednotlivci ešte stále tolerujú násilie páchané na ženách, alebo mu prinajmenšom nebránia. „Do toho sa nemiešajme“, počuť často, keď ide o násilie na ženách a deťoch. Túto vetu a postoj s ňou spojený musíme vyčiarknuť zo svojho myslenia. Násilie sa týka nás všetkých a všetci sme zodpovední za to, aby sa páchanie násilia zastavilo a aby sa ženám postihnutým násilím a ich deťom poskytla pomoc.

Každá žena má právo na slobodu, bezpečie a na to, aby sa jej neublížovalo.

Citovaná literatúra:

Benard, Ch. — Schlaffer, E.: *Gewalt gegen Frauen*. In: *Gewalt in der Familie*. Studie des Bundesministeriums für Umwelt, Jugend und Familie. Viedeň 1991.

Bodnárová, B. — Filadelfiová, J.: *Domáce násilie a násilie páchané na ženách v SR*. Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny. Bratislava 2003.

Bútorová, Z. — Filadelfiová, J.: *Násilie páchané na ženách ako problém verejnej politiky*. Inštitút pre verejné otázky 2005.

Nulová tolerancia násilia

Žiadna žena si nemôže „zaslúžiť“, aby na nej bolo páchané násilie. Násilie nemožno ničím ospravedlniť.

Prvý krok proti násiliu spočíva v tom, že ho pomenujeme a nebudeme ho popierať alebo bagatelizovať.

Za týranie, zneužívanie, znásilnenie je zodpovedný násilnícky muž. Mužov preto treba za násilnícke konanie brať na zodpovednosť na rôznych úrovniach (počnúc spoločenským odsúdením až po trestné stíhanie).

Čo robiť proti násiliu?

Milá čitateľka, milý čitateľ,
je veľa možností, ako aktívne pôsobiť proti násiliu. **Vystupujte všade proti násiliu!** Podporujte klímu, ktorá odsudzuje násilie páchané na ženách, napríklad tým, že budete vyvracať predsudky o týraní žien a odmietajú vtipy znevažujúce ženy.

Podporujte ženy a deti postihnuté násilím ako príbuzný či príbuzná, sused či suseda, kolega či kolegyňa v práci alebo priateľ či priateľka. Na to, aby ste vedeli správne pomôcť, je dôležité získať isté kompetencie — pozorne si prečítajte tento informačný materiál, navštívte podujatia zamerané na vzdelávanie v tejto oblasti a pod. Informujte sa o pomáhajúcich zariadeniach pre ženy, o ich poradenských službách a o čase, keď ich poskytujú.

Ak máte možnosť, vyložte na pracovisku informačný materiál na nahliadnutie. Zasadzujte sa za to, aby ženy postihnuté násilím získali na pracovisku podporu.

Organizujte vo svojej obci, kultúrnom spolku, politických stranách, cirkevných organizáciách alebo v centrách pre ženy aktivity proti násiliu a usilujte sa o to, aby ženy a deti postihnuté násilím dostali od svojho okolia čo najväčšiu podporu. Prvý a najdôležitejší krok v práci proti násiliu spočíva v pripravenosti poskytnúť pomoc. **Zasadzujte sa v rámci svojich možností za to, aby vo vašom okrese či kraji bolo dosť ženských domov, poradenských miest, SOS telefónnych liniek, ktoré disponujú dostatočnými finančnými prostriedkami a dostatočným personálnym obsadením.**

Možnosti ubytovania a finančná podpora sú základným predpokladom na to, aby ženy mohli opustiť násilníckych partnerov.

Zasadzujte sa za to, aby sa násilnicke činy vo vašej obci odsudzovali a aby násilníci boli so svojimi činmi konfrontovaní aj pri svojom stole v miestnom hostinci, pri nákupoch atď.

Pozývajte pracovníčky pomáhajúcich zariadení pre ženy a ženských mimovládnych organizácií na diskusné podujatia, aby ste sa dozvedeli viac o téme násillia a aby vás podporili pri rozhodovaní o opatreniach a aktivitách zameraných proti násiliu.

02 1

konat PROTI NÁSILIU na ženách

MÝTY A FAKTY

Skúsenosti ukazujú, že s problémom násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch sa ešte stále spája veľa rôznych mýtov a predsudkov. Existuje obrovský rozpor medzi faktami (rozsah problému, jeho príčiny a pozadie) a názormi na túto tému. Rozšírené mýty a predsudky nedovoľujú ženám postihnutým násilím, aby rozprávali o svojej situácii. Zabraňujú aj tomu, aby ženy dostali adekvátnu pomoc. Vedie to tak ďaleko, že ženy hľadajú vinu u seba a neodvážia sa vyjsť so svojím problémom na verejnosť.

1. mýtus:

TO NIE JE NÁSILIE, TÍ DVAJA SA LEN „HÁDAJÚ“.

Medzi hádkou a násilím je podstatný rozdiel: Pri hádke ide o konflikt dvoch osôb, ktoré sú približne rovnako silné. Pri hádke ide zväčša o konflikt záujmov a každá zo zúčastnených strán sa pokúša presadiť svoje záujmy. **Ak je však medzi nimi nerovnosť sily a moci** (napríklad jedna osoba je fyzicky silnejšia, ozbrojená alebo disponuje financiami), vzniká nebezpečenstvo, že silnejšia strana zneužije svoju prevahu na presadenie svojich záujmov. **Vtedy sa hádka mení na násilie.** Jedna zo zúčastnených strán podľahne. Nerovnosť moci je vždy prítomná vo vzťahu dospelých a detí. Ale aj ženy majú v našej spoločnosti v mnohých oblastiach oslabenú pozíciu. Túto nerovnosť moci hodnotí ako príčinu násilia aj Organizácia spojených národov v Deklarácii o odstránení násilia páchaného na ženách, zverejnenej v rezolúcii OSN č. 48/104 z 20. decembra 1993.

2. mýtus:

NÁSILIE SA VYSKYTUJE IBA V „PROBLÉMOVÝCH“ RODINÁCH.

Násilie môže postihnúť každú ženu nezávisle od príslušnosti k sociálnej vrstve, kultúre a náboženstvu a nezávisle od veku. Dojem, že násilie sa týka len „problémových“ rodín, vzniká preto, že v niektorých skupinách spoločnosti sa násilie utajuje väčšmi ako v iných. Pre ženy z tých skupín, kde je hovorenie o tom, že zažili násilie, veľmi tabuizované, je preto ešte ťažšie hľadať a získať pomoc. Pre mnohé ženy má zve-

rejnenie násilia závažné dôsledky, napríklad môže utrieť povest rodiny, muž môže stratiť zamestnanie, u cudzinek môže byť ohrozené povolenie na pobyt. Staršie ženy majú menej šanci na začatie „nového“ života, zdravotne postihnuté ženy si uvedomujú, že nemajú takmer žiadnu inú možnosť, ako znášať násilnickeho partnera.

3. mýtus:

NÁSILIE V RODINE JE SÚKROMNÁ ZÁLEŽITOSŤ, ŠTÁT BY SA DO TOHO NEMAL MIEŠAŤ.

Žena, ktorá požiada niekoho o pomoc, sa tým už rozhodla svoj problém zverejniť. **Násilné činy sú podľa našich zákonov trestné bez ohľadu na to, či sú páchané v rodine, alebo mimo nej.** Okrem toho veľkú časť násilných činov tvoria tzv. oficiálne delikty, to znamená, že ich žaluje a stíha štát. Štát sa teda zaviazal zakročiť aj pri násilí v rodine.

4. mýtus:

ŽENY SI LEN VYMÝŠĽAJÚ, ABY ZÍSKALI BYT ALEBO VÝHODY PRI ROZVODE.

Skutočnosť je taká, že skryté násilie pri násilných činoch v rodine vysoko prevyšuje nahlásené prípady. Je veľmi pravdepodobné, že násilie nikto nezverejní a neoznámí. **Ženy násilie oveľa častejšie utajujú alebo bagatelizujú, než by v tomto smere preháňali.**

5. mýtus:

ŽENY ASI CHCÚ BYŤ TÝRANÉ, INAK BY PREDSA NÁSILNÍKA OPUSTILI.

Ženy, ktoré zažívajú násilie, skúšajú všetko možné, aby zmenili situáciu. Chcú, aby násilie prestalo, často si však želajú aj udržať vzťah či manželstvo. Až keď zlyhajú všetky ich pokusy, hľadajú pomoc mimo rodiny. Niektorí muži kontrolujú svoje ženy tak, že sa ženy boja hovoriť s niekým o tom, čo zažívajú. Nie všetky ženy sa môžu uchýliť k príbuzným alebo známym. Boja sa, pretože ani tam nie sú v bezpečí.

Mnohé ženy nemajú peniaze a nevedia, kam by sa mohli obrátiť. Ženské domy sú na Slovensku prakticky nedostupné, lebo zatiaľ existujú len kombinované zariadenia, ktoré neslúžia výlučne ženám, na ktorých je páchané násilie. Veľa žien má strach z budúcnosti, zo zhoršenia finančnej situácie, zo straty prístrešia. Cudzinky môžu mať jazykové problémy alebo strach, že prídu o povolenie na pobyt.

6. mýtus:

ŽENY „PROVOKUJÚ“ NÁSILIE, ALEBO SI HO NEJAKÝM SPÔSOBOM „ZASLÚŽIA“.

Takýto postoj legitimizuje páchanie násilia v určitých situáciách, vinu za násilie pripisuje obetiam a mužov páchajúcich násilie zbavuje zodpovednosti.

Za „provokáciu“ býva často označené už to, že žena príde o niečo neskôr z práce, má na niečo vlastný názor, navštívi svoju priateľku, alebo si dovoľí muža kritizovať.

Muži často pociťujú ako provokáciu správanie, ktoré sami u seba považujú za samozrejmé. Násilné činy ospravedlňujú tým, že správanie ženy označia ako „chybné“, ale aj tým, že žena kritizovala mužovo rovnaké „chybné“ správanie.

Aj ženy, ktoré sa usilujú byť „perfektné“, bývajú týrané.

7. mýtus:

ŽENY SI SAMY VYBERAJÚ PARTNEROV, KTORÍ ICH TÝRAJÚ.

Žiadna žena nechce, aby ju niekto bil, znásilňoval, alebo zavraždil.

Na začiatku vzťahu tyranu obvykle ešte nesiahajú po násilných prostriedkoch. Násilné správanie sa zväčša začína po určitom čase spolužitia. Skryté formy násilia sa často spájajú s pozitívne chápanými tradičnými hodnotami, takže je ťažké si uvedomiť, kedy sa začína zneužívanie moci, kontroly a útlak. „Rytiersky ochranca“ sa nepozorovane stáva kontrolujúcim mužom, šílená zaľúbenosť sa mení na šílenú žiarlivosť, ubezpečovanie „Som do teba zbláznený“ sa zmení na tvrdenie „Mám právo na teba i na tvoje telo“.

8. mýtus:**MUŽI TÝRAJÚ ŽENY, PRETOŽE SAMI V DETSTVE ZAŽILI NÁSILIE.**

Muži, ktorí páchajú násilie, síce často v detstve zažili násilie, a vlastné zážitky s násilím sú istým „rizikovým“ faktorom, ktorý môže viesť k tomu, že sa človek správa násilnícky. **To však automaticky neznamena, že by bludný kruh násilia musel nevyhnutne pokračovať.** Negatívne skúsenosti z detstva môžu viesť aj k mimoriadne odmietavému postojovi voči násiliu, ako tomu je u mnohých mužov. Zážitky z detstva majú teda rôzne následky. Niekedy síce môžu správanie vysvetliť, ale nikdy ho nemôžu ospravedlniť.

9. mýtus:**ZÁKLADNOU PRÍČINOU MUŽSKÉHO NÁSILIA JE ALKOHOLIZMUS.**

Muži, ktorí týrajú svoje ženy, páchajú násilie vtedy, keď sú opití, ale aj vtedy, keď sú triezvi. Alkohol nie je príčinou násilia, je iba jeho stimulátorom. Odbúrava zábrany, a preto sa agresívne impulzy zosilňujú. Stav opitosti využívajú násilníci muži ako argument, aby nemuseli prevziať zodpovednosť za svoje činy.

10. mýtus:**MUŽI TÝRAJÚ ŽENY PRETO, LEBO NEDOKÁŽU VYJADRIŤ SVOJE CITY INÝM SPÔSOBOM.**

Násilné činy v súkromnej sfére sa vo všeobecnosti chápu ako čisto afektívne konanie — muž jednoducho niekedy „vybuchne“, nevie vraj so svojimi pocitmi inak zaobchádzať. Tento argument prehlíada skutočnosť, že násilné konanie je spravidla výberové. Muži ani v stave silného afektu neudrú napríklad svojho šéfa, svoju ženu však často áno.

Násilie sa používa
absolútne cielene na
presadenie vlastných
záujmov tam, kde
stále existuje
neotrasená viera
v mužskú mocenskú
prevahu — totiž vo
vzťahu k žene.

ROZPOZNAŤ NÁSILIE, PLÁNOVAŤ POMOC

Rozpoznať násilie nie je vždy ľahké, čo platí predovšetkým pre menej viditeľné formy násillia. Ani ženy, ktoré v živote zažijú rôzne formy týrania, ich vždy nehodnotia ako násilie. Jedno z vysvetlení je, že sme sa naučili určité spôsoby správania vo vzťahoch považovať za normálne. Každá žena prechádza vlastným procesom uvedomovania a pomenovania násillia. Definície nesmú byť nanucované zvonka, napríklad formou diagnóz. Podporné pomocné otázky v atmosfére dôvery môžu žene postihnutej násillím pomôcť, aby pochopila svoju situáciu. Na ženu nemožno naliehať a hranice, ktoré si vymedzila, treba bezpodmienečne rešpektovať. Rozpoznanie násillia a citlivosť voči rôznym formám násillia sú dôležité, aby bolo možné posúdiť, aký je rozsah násillia a aké veľké nebezpečenstvo predstavuje pre ženu postihnutú násillím a pre jej deti.

FORMY NÁSILLIA

Násillie na ženách nie je len fyzické násillie.

Násillím je každé správanie muža, ktorého cieľom je uplatňovanie moci alebo kontroly nad ženou a deťmi.

Najčastejšie formy násillia, ktoré sa často vyskytujú súčasne:

Fyzické násillie zahŕňa všemožné formy brutálneho zaobchádzania od sácania, kopania, bitia, ťahania za vlasy, pálenia, bitia predmetmi až po vraždu. Podľa všetkých skúseností násillie sa časom stupňuje, dochádza k nemu čoraz častejšie a je čoraz brutálnejšie.

Veľmi často sa s telesným násillím spája **ničenie majetku**, napríklad rozbíjanie nábytku, ničenie vecí, na ktorých ženy zvlášť záleží.

Vyvolávanie strachu je ďalším prostriedkom násillia na ženách a súčasťou jeho dynamiky. Strach pred ďalším násillím sa často stáva najsilnejším nástrojom útlaku. Potom už vôbec nie je potrebné použiť telesné násillie, samotný strach pred ním pôsobí zstrašujúco.

Obťažovanie a terorizovanie vo forme sústavných telefonátov, nočných telefonátov, výhražných listov, špehovania a prenasledovania na pracovisku a doma, ako aj slovných vyhrážok sú ďalším často používaným prostriedkom na kontrolu obeť. Vyskytuje sa však aj **vyhrážanie** sa zbraňou a vyhrážanie sa tretím osobám (deťom, príbuzným), ale aj domácim zvieratám. **Vyhrážky** treba brať vždy vážne, bez ohľadu na to, či sa použijú na verejnosti, alebo v súkromí.

Psychické násilie zahŕňa citové a slovné týranie; žena ho pociťuje ako ničenie pocitu vlastnej hodnoty a psychického zdravia. K tejto forme násilia patrí napríklad zosmiešňovanie na verejnosti, urážlivé poznámky o výzore alebo charaktere, osočovanie a výbuchy zlosti. Veľmi časté sú aj výroky, že sa žena zbláznila, je psychicky chorá, namýšľa si, má samovražedné sklony atď. Muži používajú takéto tvrdenia aj vtedy, keď chcú odvrátiť pozornosť od vlastných činov tým, že hľadajú „problém“ v žene.

Sociálne násilie je také správanie, ktoré má za cieľ ženu izolovať. Patrí sem napríklad bránenie v styku s rodinou alebo priateľkami a priateľmi, uzamknutie v byte, zablokovanie telefónu a podobne.

Ekonomické násilie znamená zneužívanie moci pri disponovaní finančnými prostriedkami. Muž napríklad nedáva na živobytie finančné prostriedky, alebo iba nedostatočné množstvo, zatajuje výšku svojich príjmov a majetok, ale pritom kontroluje príjmy ženy.

Sexualizované násilie zahŕňa všetky sexuálne činy, ktoré sú žene nanútené. Sexualizované násilie je aktom agresie a zneužitia moci, a nie výsledkom nekontrolovateľných sexuálnych pudov. Príkladmi sexualizovaného násilia sú vynútená vaginálna, orálna alebo análna penetrácia, nútenie k iným sexuálnym aktivitám, k sledovaniu pornografie atď.

K stratégii uplatňovania kontroly patria aj prostriedky, ktoré sa na prvý pohľad nepovažujú za súčasť násilia:

ubezpečovanie o láske po týraní, „udobrovanie“ prostredníctvom

sexuality, apely na morálne svedomie ženy a jej materský cit, vyhrážanie sa samovraždou, príležitostné pozornosti atď. Tieto stratégie medziiným zabraňujú ženám, aby si uvedomili závažnosť násillia a škody, ktoré spôsobuje, a mohli vyvodiť dôsledky.

NÁSLEDKY NÁSILIA

Čím dlhšie sú ženy vystavené rôznym stratégiám uplatňovania násillia, tým ťažšie pre ne bude oslobodiť sa od nich. Týrajúci muž získava v tejto situácii čoraz väčšiu prevahu. Pokusy o útek a odpor majú často za následok ešte tvrdšie použitie násillia. **Život v takomto vzťahu je pre ženy veľmi vyčerpávajúci.** Ich pocit vlastnej hodnoty a energia vynakladaná na obranu slabnú, v dôsledku dlhotrvajúceho fyzického a psychického stresu môžu ochorieť. Násillie má negatívne dôsledky aj v sociálnej oblasti, napríklad stratu práce, izoláciu a stratu prístrešia.

Napriek týmto následkom nie sú ženy postihnuté násillím v žiadnom prípade len pasívne. Bránia sa vlastným spôsobom a rozvíjajú mnohoraké stratégie, aby chránili seba i deti. Prispôsobenie sa násilníckemu mužovi je jedna z možných stratégií, ako zabrániť najhoršiemu. Toto vynútené prispôsobenie je prirodzenou reakciou na silnejšieho protivníka a v žiadnom prípade nie je chorobné alebo masochistické.

Je veľmi ťažké a často nebezpečné oslobodiť sa zo vzťahu s násilníckym mužom. Pomoc zvonku je na jednej strane potrebná, na druhej strane však môže spôsobiť aj škody, ak nie je účinná, alebo nebola dohodnutá so ženou postihnutou násillím. Ženy sa často stretávajú s vyhlásením „Nemôžeme v tej veci nič urobiť“ a sú ponechané samy na seba. Dôsledkom je, že rezignujú a stiahnu sa do seba. Inštitúcie ako súdy, prokuratúra, polícia, odbory sociálnych vecí úradov práce, sociálnych vecí a rodiny a pomáhajúce zariadenia majú preto veľkú zodpovednosť pri odstraňovaní násillia na ženách.

Ženy často dostávajú radu, aby sa nenechali biť, aby sa bránili, alebo aby sa s násilníckym partnerom rozišli. Táto rada však nedoceňuje vážnosť situácie, v ktorej sa ženy postihnuté násillím nachádzajú. Treba si uvedomiť, že mimoriadne veľké nebezpečenstvo zo strany násilníka hrozí ženám v období rozchodu a rozvodu.

PROCES POMOCI

Človek vystavený násilliu má vždy pocity bezmocnosti, straty kontroly a rozhodovania o vlastnom živote. V procese pomoci ide preto o to, aby sme spoločne s týranou ženou premysleli také možnosti

4

Proces pomoci teda spočíva v tom, že ženu sprevádzame krok za krokom v jej vlastnom tempe. Pritom je dôležité, aby sme nevyvíjali žiaden zbytočný nátlak a aby sme žene jej situáciu uľahčili.

konania, ktoré jej pomôžu znova nadobudnúť kontrolu nad vlastným životom.

Prvý dôležitý krok spočíva v získaní a podporovaní dôvery ženy.

K tomu patrí, že musíme ženu postihnutú násilím brať vážne, veriť jej a dať jej najavo, že jej chceme pomôcť bez toho, aby sme ihneď dávali rady, alebo ponúkali unáhlené riešenia.

Na začiatku je pre ženu najdôležitejšie, aby cítila, že ju akceptujeme, že sa môže slobodne vyjadrovať a prostredníctvom rozprávania vlastného príbehu získať odstup od svojej situácie a vytvorí si o nej jasnejší obraz. Je nevyhnutné zaručiť žene diskretnosť, mlčanlivosť a dohodnúť s ňou všetky kroky.

Dôležitým predpokladom na to, aby sa žena mohla rozhodovať, sú informácie o jej právach, sociálnej a finančnej pomoci, ubytovacích možnostiach, podpore pre deti a pod. Čas je jedným z dôležitých faktorov pri podpore žien. Pomocníci a pomocníčky ľahko urobia chybu tým, že chcú konať rýchlo alebo chcú situáciu ihneď zmeniť, pretože majú pocit, že je neúnosná. Pritom si neuvedomujú, že žena postihnutá násilím možno už veľmi dlho žije v tejto situácii a dokáže ju rôznymi spôsobmi zvládať.

Poradenstvo a podporu treba ponúkať dlhšiu dobu a vždy znova aj vtedy, ak žena pomoc hneď neprijme. Okrem toho sa vždy znova treba ženy pýtať, čo potrebuje a či je s ponúknutou pomocou spokojná.

Ochrana a bezpečnosť ženy postihnutej násilím a jej detí je najdôležitejším cieľom každej pomoci.

PRÍPRAVY NA ZABEZPEČENIE ÚČINNEJ POMOCI

V záujme poskytovania účinnej pomoci je dôležité najprv sa o probléme informovať, zbierať informačný materiál, prostredníctvom kurzov a seminárov rozvíjať svoju kompetenciu a nadviazať kontakty so špeciálnymi pomáhajúcimi zariadeniami pre ženy. Aktuálny informačný materiál má byť v pomáhajúcich zariadeniach a inštitúciách uložený na čo najviditeľnejšom mieste, aby ženy oslovil. Je užitočné, ak je informačný materiál k dispozícii aj v ďalších jazykoch, ktoré sa v krajine používajú. Ak pracujete v inštitúcii, ktorá sa často zaoberá touto problematikou (napr. na súde, v poradni), je dôležité, aby ste so svojimi spolupracovníčkami a spolupracovníkmi vypracovali plán, ako možno v krízových situáciách pomôcť ženám a deťom postihnutým násilím.

Dôležitá je aj konfrontácia s vlastným strachom z násillia a hľadanie spôsobov, ako tento strach prekonať.

ČO PONÚKAJÚ ŽENSKÉ DOMY A PORADNE

V zahraničí existujú ženské domy — špecializované zariadenia na podporu týraných žien a ich detí. **Poskytujú ochranu, poradenstvo a pomoc ženám, ktoré boli fyzicky, psychicky alebo sexuálne týrané alebo ohrozované**, bez ohľadu na národnosť, vierovyznanie či výšku príjmu. Ženské domy poskytujú predovšetkým núdzové ubytovanie, ale aj ďalšie špecializované služby pre ženy a ich deti. Nie je pritom dôležité, či je násilníkom manžel, bývalý manžel, druh alebo priateľ. Aj keď žena s násilníkom nežije v spoločnej domácnosti, môže využiť telefonické alebo ambulantlye poradenstvo poskytované v ženskom dome.

Na Slovensku doteraz prakticky neexistujú špecializované zariadenia, ako je ženský dom čiže bezpečný dom pre ženy postihnuté násilím. Ženy postihnuté násilím môžu v súčasnosti hľadať pomoc v niektorom zo zariadení sociálnych služieb, ktoré poskytujú aj pomoc týraným ženám a sú uvedené na konci tejto kapitoly. Pomoc a poradenstvo poskytujú niektoré mimovládne organizácie (pozri aj kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra).

Ďalší text tejto kapitoly informuje o ponuke služieb ženských domov v Rakúsku a o všeobecných zásadách ich fungovania. V Rakúsku slúži ako informácia pre ženy postihnuté násilím, u nás môže poslužiť ako inšpirácia kompetentným pracovníkom a pracovníckam štátnej správy a samosprávy, ako aj mimovládnym organizáciám a zainteresovanej verejnosti.

ČO JE ŽENSKÝ DOM?

Ženský dom ponúka viac ako len strechu nad hlavou. Je útočiskom pre ženy a deti, ktoré sa ocitli v krízovej situácii. Dáva možnosť v pokoji a bez nátlaku si premyslieť ďalšie kroky. Žena postihnutá násilím sa sama rozhoduje, či sa chce s násilníckym mužom rozísť, alebo nie.

Vo väčšine domov sa dĺžka pobytu riadi tým, ako dlho ženy potrebujú ochranu a podporu. Niektoré ženy ostávajú len 1 — 2 dni, aby získali istý odstup, informovali sa o svojich možnostiach a dali mužovi najavo, že už nebudú násilie znášať. Iné ženy sa rozhodnú s násilníkom rozísť

a ostanú, až kým sa neskončí rozvodové konanie. Stále viac žien v Rakúsku prichádza na prechodný čas do ženského domu a súčasne žiada súd o vydanie dočasného nariadenia, ktorým súd vykáže násilníka z bytu. Ženský dom ponúka teda rôzne možnosti a je len vecou ženy, pre ktorú z nich sa rozhodne.

Žena, ktorá sa rozchádza alebo sa chce rozísť s násilníckym mužom, naráža na množstvo ťažkostí. Je preto zmysluplné, keď sa obráti na ženský dom, pretože jeho pracovníčky dobre poznajú a chápu komplexnosť tejto problematiky. Okrem toho žene pomáhajú aj stretnutia s ďalšími ženami, ktoré majú podobné skúsenosti a našli pomoc v ženských domoch.

Aj na Slovensku stále viac žien prichádza na prechodný čas do niektorého zo zariadení sociálnych služieb a za pomoci pracovníčok pomáhajúcich ženských organizácií sa súčasne snažia riešiť svoju situáciu.

ZÁSADY POMOCI V ŽENSKÝCH DOMOCH

Nebyrokratická okamžitá pomoc

Nevyžadujú sa ťažkopádne formality, neexistujú dlhé čakacie lehoty.

Anonymita

Pracovníčky ženského domu sú viazané mlčanlivosťou. Záruka anonymity znamená, že bez súhlasu ženy sa o nej neposkytujú žiadne informácie, a to ani úradom.

Ženy pomáhajú ženám

Ženské domy spravujú ženy, personál tvoria výlučne ženy, využíva sa vzájomné poradenstvo a podpora. Muži majú vstup zakázaný.

Stránenie

Pracovníčky stoja otvorene na strane týranej alebo ohrozenej ženy, zastupujú ju pri styku s inštitúciami a pomáhajú pri presadzovaní jej nárokov a práv.

Pomoc k svojpomoci

Pracovníčky tam nie sú na to, aby ženy postihnuté násilím „riadili“, ale sa im pokúšajú pomáhať pri uvedomovaní si vlastných potrieb a záujmov a pri vytváraní samostatnej existencie, nezávislej od muža.

PONUKA POMOCI

Takmer všetky telefonické linky fungujúce pri ženských domoch v Rakúsku sú k dispozícii 24 hodín denne. Keď sú ženy ohrozované alebo týrané a musia ujsť z domu, prijímú ich do ženského domu aj v noci. Ak ich nemôžu prijať pre nedostatok miesta, pokúšajú sa im pracovníčky nájsť inú možnosť ubytovania.

Ženské domy zásadne prijímajú aj ženy bez finančných prostriedkov. Ženy, ktoré majú vlastný príjem, platia poplatok (odstupňovaný podľa výšky príjmu). Tieto pravidlá sú v jednotlivých ženských domoch rozdielne. Pre mnohé ženy je nebezpečné vyzdvihnúť si z bytu osobné veci, ktoré museli zanechať pri úteku pred násilníkom. V záujme zníženia možného rizika nových násilných útokov môže žena požiadať, aby ju do bytu sprevádzala pracovníčka ženského domu a polícia.

Vo väčšine ženských domov sú zamestnané odborníčky, ktoré ženám pomáhajú s deťmi (napr. pri vybavovaní miesta v škole či škôlke, pri prekonávaní negatívnych zážitkov detí, pri ich aktivitách vo voľnom čase). Pracovníčky ženských domov okrem toho žene ponúkajú sprevádzanie na súd alebo na políciu, pomáhajú jej pri presadzovaní právnych nárokov, pri príprave na proces a pri kontaktovaní advokátky alebo advokáta. O tom, či žena podnikne právne kroky, alebo nie, rozhoduje ona sama. Ak sa pre ne rozhodne, môže prítomnosť pracovníčky ženského domu ako dôveryhodnej osoby znížiť neistotu a strach, ktoré pociťujú ženy pri kontakte s políciou a súdom. Pracovníčky ženského domu pomáhajú ženám pri hľadaní zamestnania a nového ubytovania, ale ich nesprostredkovávajú.

Aj ženy, ktoré nebývajú v ženskom dome, môžu požiadať jeho kompetentné pracovníčky o pomoc a podporu pri riešení svojich problémov. Popri telefonickom poradenstve môžu ženy v krízovej situácii alebo v situácii rozchodu získať pomoc pracovníčky ženského domu. Niektoré ženské domy disponujú už aj vlastnými poradňami, ktoré ponúkajú týraným a ohrozeným ženám v krízovej situácii intenzívne poradenstvo, ako aj sprevádzanie na úrady a iné formy pomoci.

ŽIVOT V ŽENSKOM DOME

V zásade je vecou každej ženy, ako si zorganizuje svoj život v ženskom dome. Ženský dom je dom alebo veľký byt, kde býva spoločne viac žien (obvykle 10, pričom ubytovacie kapacity zahŕňajú ďalšie miesta pre 10–15 detí). V niektorých domoch majú ženy vlastnú miestnosť pre seba a svoje deti. V iných domoch, alebo v období, keď núdzové

ubytovanie potrebuje naraz viac žien, obýva jednu miestnosť súčasne viac žien a detí. Spoločné priestory — kuchyňu, kúpeľňu, spoločenskú miestnosť — využívajú zväčša všetky spoločne.

Odborný personál — sociálne pracovníčky, psychologičky, pedagogičky a pod. — sú prítomné v určitých hodinách, niekde aj nepretržite. Ich úlohou je poskytovať ženám poradenstvo a podporu.

Ženské domy fungujú predovšetkým na základe tolerancie a vzájomného rešpektu. Platia však aj určité pravidlá — obyvateľky musia v záujme spolunažívania a bezpečnosti dodržiavať domáci poriadok.

Domy sú vybavené poplašným zariadením, zabezpečené plotom a pod., aby sa do nich nedalo násilne vniknúť.

Adresy ženských domov sa z dôvodu bezpečnosti a ochrany obyvateľiek nezverejňujú! To musia rešpektovať aj sociálne pracovníčky a pracovníci pomáhajúcich zariadení, lekárnky a lekári, zamestnanci a zamestnankyne polície, ako aj štátna správa a samospráva. Ženy postihnuté násilím sa adresu dozvedia po telefonickom kontakte so ženským domom.

ĎALŠIE ZARIADENIA POSKYTUJÚCE POMOC

V mnohých krajinách už 30 rokov existujú rôzne ďalšie zariadenia, ktoré môžu poskytnúť špeciálnu pomoc ženám postihnutým násilím. Okrem siete ženských domov a siete SOS liniek sú to poradne a právne poradne pre ženy, centrá pre liečbu traumy, linky a poradne pre obeť znásilnenia a i. Vo všetkých pracujú odborníčky špeciálne pripravené pre túto prácu.

Novela zákona o sociálnej pomoci z roku 2000 a 2005 umožňuje zriaďovať na Slovensku osobitné pomáhajúce zariadenia (útulky a domovy pre osamelých rodičov) aj pre osoby, na ktorých je páchané násilie, alebo ktoré sa ocitli v ohrození života a zdravia. Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele z roku 2005 umožňuje zriaďovať krízové strediská pre ženy, deti a rodiny, ktoré sa nachádzajú v krízovej životnej situácii, ako aj iné druhy zariadení. Na Slovensku poskytujú týraným ženám pomoc prevažne neštátne zariadenia.

Poradne pre ženy

Na Slovensku doteraz vznikli a fungujú prvé poradne pre týrané ženy, všetky neštátne (zriadené a prevádzkované ženskými mimovládnyimi organizáciami). Podľa svojich možností poskytujú krízovú pomoc, sociálnoprávne, právne a psychologické poradenstvo a terapiu pre ženy. Spolupracujú aj s lekárkami a lekármi a zdravotníckymi zariadeniami.

Pomoc poskytujú aj telefonicky. Ďalšie informácie o prevádzke a službách je najlepšie zistiť si priamo v týchto poradniach (pozri aj kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra).

NA SLOVENSKU EXISTUJE NIEKOĽKO INÝCH DRUHOV ZARIADENÍ, KTORÉ MÔŽU POSKYTOVAŤ POMOC AJ TÝRANÝM ŽENÁM:

Poradne

Pedagogicko-psychologické poradne a referáty poradensko-psychologických služieb úradov práce, sociálnych vecí a rodiny poskytujú poradenstvo a terapiu pre deti, mládež, jednotlivcov a rodiny pri výchovných, osobných a rodinných problémoch. Nachádzajú sa v každom meste, kde sídli príslušný úrad. Niektoré sa venujú aj problematike týrania žien a detí v rodine. Nie sú však pripravené poskytnúť služby zodpovedajúce špecifickým potrebám týchto žien.

Krízové strediská

Bývajú označené aj ako krízové centrá alebo detské krízové centrá. Poskytujú poradenstvo, pomoc a starostlivosť deťom, dospelým osobám a rodinám, ktoré sa nachádzajú v krízovej životnej situácii. Tieto zariadenia poskytujú služby prevažne pobytovou formou (ubytovanie a stravovanie), zväčša sú dostupné 24 hodín denne, slúžia aj v akútnych situáciách. Útočisko poskytujú spravidla maximálne na 3 až 6 mesiacov. Niektoré poskytujú služby len týraným ženám a ich deťom, iné iba výnimočne prijímú s týraným dieťaťom aj matku (krízové strediská v tzv. viacúčelových zariadeniach).

Domovy pre osamelých rodičov

Poskytujú bývanie a poradenstvo osamelým rodičom, ktorých život alebo zdravie sú ohrozené, ich maloletým deťom a osamelým tehotným ženám v sociálnej núdzi. Bezdetným ženám a ženám s dospelými deťmi útočisko neposkytujú.

Útulky

V minulosti nazývané azylové domy, poskytujú prístrešie, zaopatrenie, poradenstvo, prípadne stravu prevažne občiankam a občanom, ktorí sú bez prístrešia a v hmotnej núdzi. Väčšinou sú určené na pomoc bezdomovcom a/alebo sociálne neprispôsobeným osobám a zväčša nevyhovujú potrebám týraných žien a ich detí. Až novela zákona o sociálnej pomoci na Slovensku z roku 2000 a 2005 umožnila zriaďovať aj osobitné útulky pre osoby, na ktorých pácha násilie osoba, s ktorou žijú v domácnosti.

Odbory sociálnych vecí úradov práce, sociálnych vecí a rodiny

Majú rozhodujúcu úlohu v starostlivosti o maloleté deti a rodiny v okruhu svojej pôsobnosti. Ich úlohou zo zákona je starať sa o blaho detí, mládeže a rodín. Na týchto úradoch možno v pracovnom čase — spravidla od 08.00 do 15.00 hod. — telefonicky i osobne zastihnúť sociálne pracovníčky a pracovníkov. Môžu informovať aj o pomáhajúcich zariadeniach a inštitúciách v regióne (meste, okrese, kraji). Poskytujú tiež sociálnoprávne poradenstvo (pozri aj kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra).

SOS telefónne linky a linky dôvery

V Rakúsku a vo väčšine ďalších krajín fungujú SOS telefónne linky pre týrané a pre znásilnené ženy. Ich pracovníčky absolvovali špeciálnu odbornú prípravu pre pomoc týraným a znásilneným ženám a dievčatám.

Na Slovensku doteraz nie je zriadená špeciálna SOS telefonická linka pre týrané ženy s celoslovenskou pôsobnosťou. Spomínané poradne pre ženy poskytujú pomoc aj telefonicky a ženy o ňu môžu požiadať i na niektorej z liniek dôvery, príp. na telefonických linkách pri poradniach pre obeť násillia (pozri kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra).

Pro Familia

Humenné
057/775 77 73
0903 325 506
(08.00 — 20.00 hod.)

Fenestra

Košice
055/625 62 37
0905 204 414
(09.00 — 17.00 hod.)

Aliancia žien Slovenska

Bratislava
0903 519 550
(nonstop)

Centrum Nádej

Bratislava
02/62 24 78 77
0905 463 425
(nonstop)

ČO MÔŽE ROBIŤ POLÍCIA?

Priestupky

Priestupky proti občianskemu spolunažívaniu (§ 49 Zákona o priestupkoch)

Priestupku sa dopustí ten, kto inému ublíži na cti tým, že ho urazí alebo vydá na posmech, kto inému z nedbanlivosti ublíži na zdraví, kto úmyselne naruší občianske spolužitie vyhrážaním ujmu na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obvinením z priestupku, schválnosťami alebo iným hrubým správaním.

TRESTNÉ ČINY

Úkladná vražda (§ 144 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ju ten, kto iného úmyselne usmrtí s vopred uváženou pohnútkou.

Vražda (§ 145 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ju ten, kto iného úmyselne usmrtí.

Zabitie (§ 147 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto v úmysle spôsobí ťažkú ujmu na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť.

Ženy, ktoré zažívajú násilie, sa väčšinou veľmi dlho pokúšajú vyrovnať sa so situáciou samy, upokojiť muža a zamedziť násiliu. V akútnych, nebezpečných situáciách, ktoré ženy už nemôžu samy zvládnuť, je často polícia prvou inštitúciou, ktorú volajú na pomoc. Je preto dôležité, aby ženy poznali možnosti, úlohy a právomoci polície.

Násilie je trestný čin

V Slovenskej republike sú mnohé násilné činy považované za trestné činy a je jedno, či boli spáchané v rodine, alebo mimo nej. Väčšina týchto činov sú okrem toho tzv. oficiálne delikty, čo znamená, že v takýchto prípadoch vznáša obžalobu štát z úradnej povinnosti, nezávisle od toho, či si to obeť želá.

Výnimky: Pri menej závažnom a neúmyselnom ublížení na zdraví a pri neposkytnutí pomoci je trestné stíhanie možné jednoznačne len so súhlasom postihnutých žien.

Niektoré menej závažné násilné činy posudzujú príslušné orgány len ako priestupky.

Úlohy polície

- Polícia je povinná na tiesňové volanie zakročiť proti násiliu alebo hroziacemu násiliu tak rýchlo, ako je to možné, a to aj opakovane.
- Polícia má právo vstúpiť do bytu na žiadosť ženy aj proti vôli muža. Ak ide o nebezpečnú situáciu, alebo niekto potrebuje pomoc (ak je dôvodná obava, že je ohrozený život alebo vážne ohrozené zdravie osoby, alebo hrozí závažná škoda na majetku a vec neznesie odklad), je polícia oprávnená otvoriť byt.
- Polícia by mala vypočúvať muža a ženu, pokiaľ je to možné, oddelene.
- Pri zásahu a objasňovaní prípadov násillia by ženu mala, ak je to možné, vypočúvať službukonajúca policajтка. Dôkladné vyšetrovanie a vypočúvanie majú za cieľ objasniť situáciu.
- Každé poranenie je dôležité zaregistrovať. Ak je potrebné lekárske ošetrenie, polícia ho zabezpečí. So súhlasom ženy sa môže zhotoviť dokumentácia.
- Polícia je oprávnená požadovať vysvetlenie od osôb, ktoré môžu prispieť k odhaleniu a objasneniu trestných činov a priestupkov. O podaní vysvetlenia možno spísať zápisnicu alebo záznam; záznam osoba podávajúca vysvetlenie nepodpisuje.
- K zadržaniu násilníka a jeho vzatiu do väzby dochádza len výnimočne, a to v prípadoch, v ktorých hrozí, že páchatel ujde alebo sa bude skrývať, že bude ovplyvňovať svedkov alebo bude pokračovať v páchaní trestnej činnosti, resp. spácha trestný čin, ktorým sa vyhrážal. V ostatných prípadoch sa vyšetrovanie trestného činu vykonáva „na slobode“. Polícia je

Zabitie (§ 148 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto v úmysle ublížiť na zdraví inému z neobanlivosti spôsobí smrť.

Ublíženie na zdraví (§ 155 — 157 TZ, § 155 — 156 oficiálne delikty)

Spácha ho ten, kto inému úmyselne spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, úmyselne ublíži na zdraví alebo spôsobí z neobanlivosti ťažkú ujmu na zdraví.

Pozbavenie osobnej slobody (§ 182 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto iného neoprávnenne pozbaví osobnej slobody.

Obmedzovanie osobnej slobody (§ 183 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto inému bez oprávnenia bráni užívať osobnú slobodu.

Obmedzovanie slobody pobytu (§ 184 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto istou alebo násilím, hrozbou násillia alebo inej ujmy neoprávnenne iného núti k pobytu alebo inému bráni v pobyte na určitom mieste.

Lúpež (§ 188 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ju ten, kto proti inému použije násillie alebo hrozbu bezprostredného násillia v úmysle zmocniť sa cudzej veci.

Vydieranie (§ 189 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto iného násillím, hrozbou násillia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy núti, aby niečo konal, opomenul alebo trpel.

Porušovanie domovej slobody (§ 194 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto neoprávnenne vnikne do obydlia iného alebo tam neoprávnenne zotrvať.

oprávnená zaistiť (najviac na 24 hodín) osobu, ktorá svojim konaním bezprostredne ohrozuje život a zdravie iných osôb alebo majetok, a osobu pristihnutú pri priestupku.

- Polícia je povinná odovzdať zaistenú osobu orgánom činným v trestnom konaní, alebo ju prepustiť.
- O vzatí do väzby rozhoduje príslušný súd.
- Ak polícia posúdi násilný čin len ako priestupok, postúpi ho na prejednanie príslušnému obvodnému úradu.
- Ak má postihnutá žena strach pred ďalším násillím a chce opustiť byt, môžu ju policajti podporiť a počkať, kým si zbalí najdôležitejšie veci. Môžu žene ponúknuť, že ju zoberú na policajný útvar a pomôžu jej skontaktovať sa s príbuznými, známymi alebo s poradňou pre ženy.
- Ak žena musela ujsť a má strach ísť do bytu zobrať si oblečenie a ďalšie veci, môže ju polícia pri tom sprevádzať.
- Polícia je povinná poskytnúť pri prvom kontakte poškodenej v písomnej forme informácie o jej právach v trestnom konaní a o organizáciách pomáhajúcich poškodeným, ako i o službách, ktoré poskytujú. Polícia je povinná poučiť poškodenú o jej právach a umožniť jej ich plné uplatnenie.

Má sa podať oznámenie?

Zverejniť násillie — otvorene niekomu hovoriť o násillí v rodine alebo podať oznámenie — vyžaduje od žien postihnutých násillím veľkú odvahu. Často je tento krok spojený s nátlakom a výčitkami zo strany muža, príbuzných a známych. Pritom je to neraz jediná cesta k presadeniu práva na život bez násillia.

Nasledujúce informácie a úvahy môžu pomôcť pri rozhodovaní, či podať oznámenie, alebo nie:

- Trestné oznámenie sa podáva prokuratúre alebo polícii. Poškodená, ktorá sa stala obeťou trestného činu spáchaného v inom členskom štáte Európskej únie ako v tom, kde má bydlisko, je oprávnená podať trestné oznámenie príslušnému orgánu štátu, kde má bydlisko, ak to nemohla alebo nechcela urobiť v štáte, v ktorom bol trestný čin spáchaný.
- Oznámenie nemusí byť podané ihneď. Ženu postihnutú násillím by preto nemal nikto súriť alebo prehovárať.
- Pre dokazovanie trestného činu je, pravdaže, dobré, aby bolo oznámenie podané čo možno najskôr, kým existujú ešte nejaké stopy (poranenia, roztrhané šaty a pod.). Poranenia musia byť v každom prípade potvrdené lekárom či lekárkou.
- Pri tzv. oficiálnych deliktoch nie je potrebný súhlas ženy s trestným stíhaním, štát ich stíha z úradnej povinnosti.
- Ak je potrebný súhlas s trestným stíhaním, musí ho žena udeliť ihneď; súhlas môže kedykoľvek vziať späť, ale potom ho už nemôže udeliť znovu.
- Ak je potrebný súhlas s trestným stíhaním, musí ho žena oznámiť prokuratúre alebo polícii písomne alebo ústne do zápisnice. Súhlas

s trestným stíhaním môže poškodená vziať výslovným vyhlásením kedykoľvek späť, a to až dovtedy, kým sa odvolací súd neodoberie na záverečnú poradu. Súhlas, ktorý bol výslovne odopretý alebo vzatý späť, možno znovu udeliť iba vtedy, ak je z okolností prípadu zrejmé, že k odopretiu alebo stiahnutiu súhlasu došlo pod vplyvom vyhrážok, nátlaku, odkázanosti alebo podriadenosti.

- Už raz podané oznámenie nemožno pri oficiálnom delikte odvolať.
- Oznámenie môže byť veľmi dôležité aj pre dokázanie týrania a používania násillia v občianskoprávných konaniach (pozri kapitolu 6a: Občianskoprávne aspekty).
- Keď je dôvodné podozrenie, že na poškodení zdravia alebo smrti mohla mať účasť iná osoba, ako aj pri poranení strelnou alebo inou zbraňou sú zdravotnícke zariadenia, resp. lekár a lekárka povinní podať oznámenie.

Znásilnenie (§ 199 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násillia donúti ženu k súložiu alebo kto na taký čin zneužije jej bezbrannosť.

Sexuálne násillie (§ 200 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto násilím alebo hrozbou bezprostredného násillia donúti iného k orálnemu styku, análnemu styku alebo k iným sexuálnym praktikám, alebo kto na taký čin zneužije jeho bezbrannosť.

Sexuálne zneužívanie (§ 201 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto vykoná súlož s osobou mladšou ako pätnásť rokov, alebo kto takú osobu iným spôsobom sexuálne zneužije.

Sexuálne zneužívanie (§ 202 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto osobu mladšiu ako osemnásť rokov pohne k mimomanželskej súložiu, alebo ju iným spôsobom sexuálne zneužije, ak takou osobou je osoba zverená do jeho starostlivosti alebo pod jeho dozor alebo odkázaná osoba, alebo za odmenu.

Týranie blízkej osoby a zverenej osoby (§ 208 TZ, oficiálny delikt) v súčasnosti sa novelizuje

Spácha ho ten, kto týra blízku osobu alebo osobu, ktorá je v jeho starostlivosti alebo výchove, spôsobujúc jej fyzické utrpenie alebo psychické utrpenie,

a) bitím, kopaním, údermi, spôsobením rán a popálenín rôzneho druhu, ponižovaním, pohrdávaním, obchádzaním, neustálym sledovaním, vyhrázaním, vyvolávaním strachu ale-

Oznámenie, vypočúvanie, lekárske vyšetrenie

Po prijatí oznámenia polícia vypočuje (požiada o vysvetlenie) osoby, ktoré môžu prispieť k objasneniu násilného činu (páchateľa, poškodených a svedkov). Pri vypočúvaní sa môžu klásť len vecné otázky, ktoré súvisia s činom. Z výpovede sa spíše zápisnica. Potrebné sú presné údaje o priebehu činu (miesto, čas, prípadní svedkovia atď.). Ten, kto vypovedá, je povinný vypovedať pravdivo. Nepôsobí vierohodne, keď neskôr mení výpoveď. Preto je dôležité, aby si žena **zápisnicu** pred podpísaním v pokoji prečítala a skontrolovala, či zodpovedá jej výpovedi. Ak nezodpovedá, musí byť zápisnica zmenená tak, aby zodpovedala výpovedi.

Poranenia a stopy po použití násillia musia byť uvedené v lekárskej správe. Lekára či lekárku treba vyhľadať čo najskôr, pretože neskôr bude možné poranenia už len veľmi ťažko rozoznať.

V prípade, že násilným činom bolo ublíženie na zdraví, sa zväčša ustanoví súdna znalkyňa alebo znalec z odboru zdravotníctva, ktorý preskúma zranenia a napíše znalecký posudok. Tento posudok je dôkazným prostriedkom v súdnom konaní.

Preto je dôležité poukázať na každé poranenie, aj keď sa zdá malé. Prípadne by mali byť k dispozícii výpisy zo zdravotnej dokumentácie.

Keď polícia ukončí objasňovanie a vyšetrovanie, vyšetrovateľ alebo vyšetrovatelka odovzdá vec prokuratúre, ktorá rozhodne o tom, či podá na páchatel'a obžalobu na príslušnom súde.

Násilný čin možno oznámiť aj priamo na prokuratúre alebo priamo vyšetrovateľovi, resp. vyšetrovatelke na príslušnom úrade justičnej a kriminálnej polície alebo na obvodnom oddelení Policajného zboru.

Dôležité práva pri vypočúvaní

Pri objasňovaní trestných činov majú postihnuté ženy v každej jeho fáze niekoľko dôležitých práv a policajtky a policajti sú povinní ich o týchto právach poučiť.

Pri porušení týchto práv môže poškodená podať sťažnosť na Inšpekciu

bo stresu, násilnou izoláciou, citovým vydieraním alebo iným správaním, ktoré ohrozuje jej fyzické alebo psychické zdravie alebo obmedzuje jej bezpečnosť,
 b) bezdôvodným odopieraním stravy, odдыхu alebo spánku alebo odopieraním nevyhnutnej osobnej starostlivosti, ošatenia, hygieny, zdravotnej starostlivosti, bývania, výchovy alebo vzdelávania,
 c) nútením k žobrotě alebo k opakovanému vykonávaniu činnosti vyžadujúcej jej neúmernú fyzickú záťaž alebo psychickú záťaž vzhľadom na jej vek alebo zdravotný stav alebo spôsobilé poškodiť jej zdravie,
 d) vystavovaním vplyvu látok spôsobilych poškodiť jej zdravie, alebo
 e) neodôvodneným obmedzovaním v prístupe k majetku, ktorý má právo užívať.

Únos (§ 210 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto ako rodič alebo príbuzný v priamom rade odníme dieťa z opatrovania toho, kto má podľa zákona povinnosť starať sa oň.

Nebezpečné vyhrážanie (§ 360 TZ, oficiálny delikt)

Spácha ho ten, kto sa inému vyhráža smrťou, ťažkou ujmom na zdraví alebo inou ťažkou ujmom takým spôsobom, že to môže vzbudiť dôvodnú obavu.

Oficiálne delikty stíha štát z úradnej povinnosti a nevyžaduje sa súhlas poškodenej s trestným stíhaním.

Ministerstva vnútra alebo môže požiadať prokuratúru o preskúmanie postupu vyšetrovateľa a policajného orgánu.

Ide o tieto práva:

- právo nebyť diskriminovaná na základe pohlavia, rasy alebo farby pleti, národnostného alebo etnického pôvodu, náboženstva, politickej príslušnosti alebo sexuálnej orientácie;
- právo dozvedieť sa identifikačné číslo policajtky alebo policajta;
- právo odmietnuť vysvetlenie týkajúce sa blízkej osoby (podobne ako na súdnom pojednávaní právo odmietnuť výpoveď proti blízkej osobe);
- právo, aby jej bola predložená zápisnica o vypočúvaní, a v prípade, že žiada o jej doplnenie alebo opravu, aby sa takéto doplnenia alebo opravy vykonali;
- právo zúčastniť sa na preštudovaní vyšetrovacieho spisu;
- právo byť informovaná do jedného mesiaca od podania oznámenia o uskutočnených opatreniach, ak o to požiada, a právo na doručenie oznámenia o odložení veci;
- právo nechať sa zastupovať splnomocnenkyňou, najčastejšie advokátkou;
- právo vzdať sa svojich procesných práv (ale to je pre ženu veľmi nevýhodné).

Postavenie ženy ako poškodenej v trestnom konaní

Žena ako poškodená má v trestnom konaní zákonom stanovené práva:

- právo odoprieť výpoveď voči blízkej osobe,
- právo udeliť (resp. odoprieť) súhlas s trestným stíhaním blízkej osoby (pri tzv. neoficiálnych deliktoch),
- právo vziať späť súhlas s trestným stíhaním,
- uplatniť návrh na náhradu škody,
- robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie,
- nazerať do spisu a oboznámiť sa so spisom,
- zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní,
- vyjadriť sa k vykonaným dôkazom,
- právo záverečnej reči,
- podávať opravné prostriedky v rozsahu vymedzenom Trestným poriadkom,
- právo byť informovaná (políciou alebo súdom) — ak o to požiada — o prepustení alebo úteku obvineného z väzby alebo odsúdeného z výkonu trestu.

OBČIANSKOPRÁVNE ASPEKTY

Odporúčanie: Máte právo vziať so sebou deti. Je to dôležité, pretože násilnícky muž väčšinou nie je zodpovedným otcom. Okrem toho môže byť neskôr ťažké zobrať deti k sebe. Ak je to možné, mali by ste si pri odchode vziať so sebou doklady a potrebné osobné veci. Cenné predmety alebo vkladné knižky treba bezpečne uschovať.

„Ty si nikdy nerobila, takže ti vôbec nič nepatrí“, „Keď odídeš, stratíš byt“, „Ak sa dáš rozviešť, vezmem ti deti“. Tieto vyhlásenia nemajú skutočnú platnosť, ale násilnícki muži ich často používajú na vyvíjanie nátlaku na ženy a na ich zastrasovanie. Je preto veľmi dôležité poznať vlastné práva.

PRÁVO NA ROZVOD

Manželia sú si v manželstve rovní v právach a povinnostiach. Sú povinní žiť spolu, byť si verní, vzájomne rešpektovať svoju dôstojnosť, pomáhať si, starať sa spoločne o deti a vytvárať zdravé rodinné prostredie. Plnenie týchto povinností nemožno nijako právne vynútiť. Ak sa však neplnia, majú za následok rozvrat manželstva.

Stáva sa to hlavne pri násilí a týraní, ktorým nie je len fyzické násilie, ale aj psychický teror ako hrozby násilím, nadávky, ponižovanie, vyvolávanie strachu a rôzne formy ekonomického a sociálneho násillia. Pre ženu býva jedi- ným východiskom a spôsobom, ako uniknúť násilliu, opustenie spoločnej domácnosti a/alebo podanie návrhu na rozvod manželstva.

V takom prípade je vhodné, aby si žena zaistila dôkazy o príčinách odchodu zo spoločnej domácnosti, ktoré bude treba predložiť v neskorších súdnych konaniach. Môže to byť napríklad podanie trestného oznámenia na násilníckeho partnera, ohlásenie problémov v rodine odboru sociálnych vecí príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len ÚPSVaR) alebo správa o lekárskom ošetrení.

MOŽNOSTI NA ZAISTENIE BEZPEČIA PRE ŽENU A DETI

Mnohé krajiny uzákonnili, že súd môže partnera, ktorý robí spoločný život neznesiteľným, vykázať z bytu (aj v prípade, ak byt alebo dom patrí mužovi, a aj keď nemá náhradné ubytovanie). Na Slovensku existuje možnosť získať predbežné opatrenie, ktoré násilníkovi dočasne zabráni vstupovať do domu alebo bytu (v ktorom býva osoba blízka alebo osoba, ktorá je v jeho starostlivosti alebo vo výchove), ak je dôvodne

podozrivý z násilia. Žena postihnutá násilím môže podať návrh na takéto predbežné opatrenie a súd o ňom rozhodne do siedmich dní od doručenia návrhu. Ak súd takémuto návrhu vyhovie, uloží zároveň navrhovateľke, aby v stanovenej lehote na súd podala návrh na začatie konania o vylúčení násilníka z užívania bytu alebo domu. Nerešpektovanie takéhoto predbežného opatrenia je trestným činom a treba ho ohlásiť na políciu.

V kritických prípadoch sa môžete informovať o možnostiach ubytovania v zariadeniach sociálnych služieb (pozri kapitolu 4: Čo ponúkajú ženské domy a poradne). Krízovú situáciu treba ohlásiť aj na odbore sociálnych vecí ÚPSVaR. Táto inštitúcia môže s partnerom absolvovať pohovor a má významné miesto pri rozhodovaní súdu o zverení detí do výchovy a o výške výživného na deti.

Ak nemôžete využiť predbežné opatrenie, a musíte preto naďalej ostať v spoločnom byte/dome s násilníckym partnerom, je tu niekoľko krokov, ktoré môžu pomôcť zvýšiť vašu bezpečnosť:

- Požiadajte niekoho, nech sa dočasne nastahuje k vám.
- Požiadajte o podporu príbuzných, známych a susedov.
- Zabezpečte si pre naliehavý prípad iné núdzové ubytovanie.
- Nadviažte kontakt s poradňou pre ženy (pozri kapitolu 4: Čo ponúkajú ženské domy a poradne a kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra).
- Ak je vážne ohrozená vaša bezpečnosť, kontaktujte políciu a dohodnite sa s ňou, aby v prípade potreby ihneď zasiahla.
- Požiadajte o pomoc odbor sociálnych vecí úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, poradňu alebo osobu, ktorá má dobrý kontakt s vaším mužom, aby s ním hovorili o neprípustnosti násilia a o možných dôsledkoch (vrátane trestnoprávneho postihu) páchania násilia v rodine.

ROZVODOVÉ KONANIE

V tomto informačnom materiáli nie je možné zaoberať sa podrobne dôvodmi na rozvod a jeho následkami. Odporúčame preto pri otázkach rozvodu ihneď požiadať o právnu pomoc poradňu pre ženy alebo advokátku či advokáta.

Rozvod manželstva je rozhodnutím súdu. Súd môže manželstvo na návrh niektorého z manželov rozviesť, ak sú vzťahy medzi manželmi tak vážne narušené a trvalo rozvrátené, že manželstvo nemôže plniť svoj účel a od manželov nemožno očakávať obnovenie manželského spoluzitia. Súd zisťuje príčiny, ktoré viedli k vážnemu rozvratu vzťahov medzi manželmi, a prihliada na ne pri rozhodovaní o rozvode. Súd pri rozhodovaní o rozvode vždy prihliadne na záujem maloletých detí. Pri rozvode musia byť naplnené a preukázané zákonom stanovené dôvody.

V prípadoch, keď dôvodom, pre ktorý žena podala návrh na rozvod manželstva, je fyzické alebo psychické násilie zo strany manžela, je zvlášť dôležité, aby súd správne zistil príčiny rozvratu manželstva a aby ich aj uviedol v odôvodnení rozhodnutia. Je v záujme ženy, aby o manželovom násilníckom správaní predložila dôkazy. Ak žena neuvedie žiadne takéto dôkazy o svojich tvrdeniach, súd manželstvo môže rozviesť, ale spravidla z dôvodu tzv. všeobecných nezhôd. Takéto zdôvodnenie rozhodnutia značne znevýhodní ženu v ďalších súdnych konaniach týkajúcich sa spoločného bytu, spoločného majetku, ako aj úpravy alebo zákazu styku druhého rodiča s deťmi, či príspevku na výživu rozvedenej manželky.

Miesto, trvanie rozvodového konania a náklady naň

Návrh na rozvod musí byť podaný na okresnom súde v mieste spoločného alebo posledného spoločného bydliska manželov. Návrh musí byť predložený písomne v troch vyhotoveniach a jedno vyhotovenie je vhodné ponechať si pre seba.

Súdne konanie vo veci rozvodu trvá spravidla dlhšie, niekoľko mesiacov, lebo sú potrebné viaceré pojednávania. Nie je možné určiť predpokladanú dobu trvania rozvodového konania, pretože to závisí od mnohých faktorov.

Súdny poplatok za konanie o rozvode manželstva je 2000,-Sk a uhrádza ho ten, kto návrh na rozvod manželstva podáva. Ak má navrhovateľka nízky príjem, môže byť na základe žiadosti oslobodená od povinnosti platiť súdny poplatok.

Následky rozvodu

Rozdelenie majetku: V Slovenskej republike platí, že uzatvorením manželstva nevznikajú automaticky práva na majetok druhého z partnerov. Nevzniká ani zodpovednosť za záväzky partnera, s výnimkou, že sa za ne poskytla záruka, možno ich však v exekúcii vyrovnáť z majetku patriaceho do bezpodielového spoluvlastníctva manželov (BSM). Všetko, čo manželia počas trvania manželstva nadobudli, s výnimkou vecí získaných darom a dedením, sa stáva spoločným majetkom oboch manželov, patrí do bezpodielového spoluvlastníctva manželov a v prípade rozvodu sa tento majetok rozdelí. Pritom nie je rozhodujúce, kto z manželov peniaze „zarobil“ (kto mal aký príjem). Návrh na zrušenie BSM možno podať aj počas trvania manželstva. Zo závažných dôvodov, najmä ak by ďalšie trvanie bezpodielového spoluvlastníctva odporovalo dobrým mravom, môže súd na návrh niektorého z manželov toto spoluvlastníctvo zrušiť i počas trvania manželstva. Súd zruší bezpodielové spoluvlastníctvo manželov aj vtedy, keď jeden z manželov získal opráv-

Odporúčanie:

Je dôležité včas zozbierať dôkazy pre dôvod na rozvod. Dôkazom je aj výpoveď manželky a výpovede iných svedkýň a svedkov. Dôležitým dôkazom týrania sú oznámenia na políciu a lekárske správy, prípadne vyjadrenie poradne.

nenie na podnikateľskú činnosť, a to na návrh toho z manželov, ktorý takéto oprávnenie nemá. (Nezriedka býva tento prípad zneužívaný v neprospech žien, keď sa najprv zruší bezpodielové spoluvlastníctvo, aby „spoločný majetok neohrozovali jeho dlhy“, a po rozvoде žena zistí, že podstatná časť majetku je výlučným vlastníctvom manžela.)

Byt po rozvoде: O užívaní spoločného bytu po rozvoде sa rozhoduje len vtedy, ak manželia získali byt do spoločného nájmu alebo do spoluvlastníctva počas trvania manželstva. Ak bol byt v spoločnom nájme manželov, o tom, ktorý z manželov bude po rozvoде užívať byt ako výlučný nájomca, a o bytovej náhrade pre druhého z manželov rozhodne súd na návrh jedného z manželov (návrh možno podať po správoplatnení rozsudku o rozvoде). Ak bol byt alebo dom v spoluvlastníctve, o ďalšom vlastníctve bytu alebo domu po rozvoде rozhodne súd v rámci vysporiadania spoločného majetku (BSM) na návrh jedného z manželov. (Návrh možno podať do 3 rokov od správoplatnenia rozsudku o rozvoде manželstva.)

Výživné: Už počas trvania manželstva možno podať návrh na určenie manželského výživného, pričom výživné má byť v takej výške, aby životná úroveň obidvoch manželov bola rovnaká. Návrh na určenie výživného možno podať, ak manželia spoločne nehospodária. Ak po rozvoде manželstva nie je jeden z rozvedených manželov schopný sám sa živiť, môže podať návrh na určenie príspevku na výživu rozvedeného manžela, resp. manželky; možno ho priznať najdlhšie na 5 rokov. Výživné nemožno určiť, ak by to bolo v rozpore s dobrými mravmi. (Pre výživné na maloleté dieťa to neplatí.)

Právo na zverenie detí do výchovy: Počas manželstva majú obaja rodičia právo podieľať sa na výchove detí. Už počas trvania manželstva však súd môže upraviť ich práva a povinnosti k maloletým deťom, ak sú na to dôvody. V prípade rozvoču manželstva súd zverí deti do výchovy jedného z rodičov a určí vyživovaciu povinnosť druhého rodiča; súčasne rozhodne aj o styku druhého rodiča (ktorému deti nie sú zverené do výchovy) s maloletými deťmi.

SPOLUŽITIE

Pri spolužití partnerov (druh — družka) neplatia ustanovenia manželského práva. V prípade rozchodu to môže mať pre slabšiu stranu veľmi negatívne následky. Všetky práce, ktoré žena v domácnosti a rodine vykonávala počas spolužitia, sa všeobecne považujú za dobrovoľné. Vložené investície môžu byť vymáhané na občianskoprávnom súde vtedy, ak ich možno preukázateľne dokázať. Keď sa spolužitie skončí, zostáva byt ale-

bo dom osobe, ktorá je jeho vlastníkom/nájomníkom. Ak družka/žena obývala byt, ktorého nájomcom alebo vlastníkom je druh, hrozí jej nebezpečenstvo, že sa v prípade súdneho sporu môže aj so svojimi deťmi ocitnúť na ulici, pretože jej nevzniká žiadne právo na tento byt alebo dom, ani právo na bytovú náhradu.

Ak byt patrí žene a mužovi nevzniklo žiadne užívacie právo, môže žena na súd podať návrh na vypratanie bytu a nechať muža deložovať, prípadne môže mužove veci z bytu vystahovať.

PRÁVNA POMOC

Právnu pomoc, teda poskytovanie právnych rád a právne zastupovanie, poskytujú advokáti a advokátky za poplatok. V občianskom konaní nie je zastupovanie právnym zástupcom povinné. Pre ženu je však dôležité a potrebné najmä vtedy, keď manžela zastupuje advokát alebo advokátka. V prípade, že žena nemá dostatok finančných prostriedkov na to, aby sa mohla obrátiť na advokátku alebo advokáta, má k dispozícii viaceré možnosti, ako získať právnu pomoc bezplatne. Centrum právnej pomoci poskytuje právnu pomoc v občianskoprávných, pracovnoprávných a rodinnoprávných veciach. Žena má právo na poskytnutie takejto právnej pomoci, ak sa nachádza v stave materiálnej núdze (t. j. jej príjem nedosahuje 1,4 násobok životného minima), ak nejde o zrejmú bezúspešnosť sporu a ak hodnota sporu prevyšuje hodnotu minimálnej mzdy — okrem sporov, v ktorých nie je možné hodnotu sporu vyčíslieť v peniazoch. Tieto podmienky na poskytnutie právnej pomoci musí žena spĺňať počas celého trvania poskytovania právnej pomoci. V občianskom súdnom konaní môže žena, u ktorej sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov, na jej žiadosť súd ustanoviť advokátku alebo advokáta. O tejto možnosti ju súd musí poučiť. Ak si v trestnom konaní žena uplatňuje nárok na náhradu škody a nemá dostatočné prostriedky na úhradu s tým spojených nákladov, môže jej súd ustanoviť advokátku či advokáta (v prípravnom konaní na návrh prokuratúry, v konaní pred súdom aj bez návrhu). Nedostatok prostriedkov musí žena preukázať. O právnu pomoc možno požiadať aj niektorú organizáciu poskytujúcu pomoc ženám (pozri kapitolu 4: Čo ponúkajú ženské domy a poradne a kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra).

CUDZINKY A PRÁVO

Aj cudzie štátne občianky majú právo na ochranu podľa zákonov Slovenskej republiky a môžu žiadať o právnu pomoc. V konaní pred súdom majú právo hovoriť svojim materinským jazykom a môžu žiadať súd o tlmočníka či tlmočničku.

Odporúčanie:

Treba sa vopred informovať o tom, koľko bude právna pomoc stáť. Výška poplatku sa môže u jednotlivých právnych zástupcov líšiť.

Odporúčanie:

Ak ste z inej krajiny a nemáte slovenské štátne občianstvo, môže byť pre vás osobitne dôležité vyhľadať právnu pomoc, aby vám vysvetlili dôsledky rozvodu, ako aj vaše práva a nároky v Slovenskej republike. Môžete sa obrátiť aj na organizácie poskytujúce pomoc cudzincom a cudzinkám (pozri kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra).

POMOC V SÚDNOM KONANÍ

Pomoc v súdnom konaní zahŕňa rozmanitú podporu v občianskoprávných konaniach ako napríklad:

- oslobodenie od súdnych poplatkov,
- oslobodenie od povinnosti znášať trovy konania, vrátane trov vynaložených na odmeny znalcov a pod.,
- bezplatné poskytnutie tlmočníka, resp. tlmočnice,
- prípadne bezplatné poskytnutie právneho zástupcu či zástupkyne, resp. advokáta či advokátky.

Uvedené formy pomoci v súdnom konaní sa poskytujú na základe žiadosti. Podmienkou je, že žena nemá žiaden alebo len minimálny príjem.

MEDIÁCIA SA NEODPORÚČA

Mediácia (sprostredkovanie) je vo všeobecnosti postupom na riešenie konfliktov. V niektorých krajinách sa používa ako opatrenie v prípadoch zverenia detí do výchovy jedného z rodičov a úpravy styku s druhým rodičom. Cieľom mediácie je, aby sa manželský pár prostredníctvom tzv. mediátora alebo mediátorky pokúsil dosiahnuť vzájomnú dohodu.

Na Slovensku je tento postup upravený zákonom. Účelom mediácie je mimosúdne vyriešenie sporu. Účasť na mediácii nie je povinná a nemožno ju nijakým spôsobom vynucovať. Dohoda, ktorá vznikla ako výsledok mediácie, má písomnú formu a je pre zúčastnené osoby záväzná. Ak je táto dohoda spísaná vo forme notárskej zápisnice alebo schválená ako zmier pred súdom, možno na jej základe podať návrh na súdny výkon rozhodnutia alebo návrh na vykonanie exekúcie.

Niektorí sociálni pracovníci a pracovníčky odborov sociálnych vecí a niektorí poradcovia a poradkyne sa snažia o takéto sprostredkovanie dohôd manželov a rodičov aj v prípadoch, keď sú žena a/alebo deti obeťami násilníckeho muža/otca. V týchto prípadoch sa použitie mediácie neodporúča.

Náhrada škody

Obete násillia majú právo na náhradu škody (napr. bolestné). Nároky v občianskom konaní sa uplatňujú prostredníctvom žaloby (návrhu) na okresnom súde. To platí aj v tom prípade, keď suma požadovaná ako náhrada škody nebola v trestnom konaní priznaná celá. Súd je viazaný právoplatným rozhodnutím súdu v trestnom konaní o tom, že bol spáchaný trestný čin a kto ho spáchal, alebo rozhodnutím o priestupku. V občianskom konaní musia poškodení a poškodené dokázať svoj nárok.

Odporúčanie:

Mediácia môže ľahko viesť k neférovým dohodám, ak účastníci nie sú rovnako silní. Táto metóda by sa nemala používať, ak sa muž správa násilnícky a vy nemáte možnosť si s ním vymieňať názory otvorene a bez strachu. Ak vám navrhli mediáciu, mali by ste zvážiť, či je pre vás vhodná, a bude lepšie, ak ju odmietnete (najmä ak nemáte advokátku). Poradňa pre ženy vám môže pomôcť pri rozhodovaní.

TRESTNOPRÁVNE ASPEKTY

Násilné činy ako vyhrážky, telesné týranie, obmedzovanie osobnej slobody, nútenie k sexu a znásilnenie sú podľa nášho trestného zákona trestné. Väčšina týchto trestných činov sú tzv. oficiálne delikty, to znamená, že len čo sa o nich polícia alebo iný orgán činný v trestnom konaní, napr. prokuratúra, dozvie, má postupovať z úradnej povinnosti. Každý človek môže oznámiť trestný čin polícii, vyšetrovateľovi či vyšetrovateľke alebo prokuratúre. (Podrobné informácie sú v kapitole 5: Čo môže robiť polícia.)

Práva v trestnom konaní

- V trestnom konaní je žena, ktorá sa stala obeťou násillia, v postavení **poškodenej**. Toto postavenie poškodenej vyplýva zo zákona a nie je potrebné zvlášť sa ho dožadovať. Žena ako poškodená má v trestnom konaní zákonom stanovené práva (pozri aj kapitolu 5: Čo môže robiť polícia).
- **Právo odoprieť výpoveď**. V trestnom konaní má žena právo odoprieť výpoveď, ak je obvinený blízkou osobou. Toto právo má aj družka, ale i rozvedená žena vtedy, ak v čase spáchania skutku manželstvo trvalo. Súd aj orgány činné v trestnom konaní sú povinné o tomto práve ženu informovať. Ak sa žena rozhodne vypovedať, je povinná hovoriť pravdu.
- Vzhľadom na to, že pojednávanie je verejné, môže byť v pojednávacej miestnosti prítomná akákoľvek **osoba, ktorej prítomnosť poskytne žene podporu a ktorej žena dôveruje**. Táto osoba však nemôže byť súčasne svedkom v súdnom konaní.
- Poškodená sa už od začiatku trestného stíhania môže dať **zastupovať splnomocnencom** či splnomocnenkyňou.
- V prípade sexuálnych trestných činov má postihnutá žena právo **neodpovedať na otázky týkajúce sa výlučne jej súkromného života**. Výsluch v ktorejkoľvek časti trestného konania sa má týkať len skutočností vzťahujúcich sa k trestnému činu.

Priebeh trestného konania

Po skončení objasňovania a vyšetrovania predloží polícia alebo vyšetrovateľ či vyšetrovatelka spis okresnej prokuratúre. Prokuratúra rozhodne, či podá na príslušnom súde obžalobu, alebo vec vybaví iným spôsobom. Obžalobu súd doručí aj poškodenej. Poškodená musí byť informovaná aj v prípade zastavenia konania alebo postúpenia veci obvodnému úradu na prejednanie priestupku.

Dôvody na väzbu, prepustenie z väzby

Dôvody na vzatie do väzby sú zložité, závisia od mnohých činiteľov a presne ich stanovuje zákon. Mnohí páchatelia sú stíhaní na slobode. Je tomu tak spravidla aj v prípadoch vážneho opakovaného násillia, nebezpečných vyhrážok a týrania žien. O vzatí do väzby aj o prepustení z väzby rozhoduje súd.

Odporúčanie: Žena, ktorej hrozí nebezpečenstvo zo strany násilníka, má — ak o to požiada — právo byť informovaná o prepustení alebo úteku muža z vyšetrovacej väzby alebo výkonu trestu. Informácie poskytuje to zariadenie, v ktorom bol násilník vo väzbe alebo vo výkone trestu. Ak máte strach pred ďalšími násillnosťami, môžete aj nahliadnutím do spisu na súde zistiť, či a kedy bol muž prepustený, alebo či podal žiadosť o prepustenie z väzby.

Ukončenie trestného konania, odsúdenie

Sú rôzne spôsoby rozhodnutia súdu: odsúdenie bez hlavného pojednávania — vydaním trestného rozkazu, rozsudok na hlavnom pojednávaní, oslobodenie spod obžaloby, schválenie dohody o vine a treste alebo schválenie zmieru. Súd môže uložiť trest odňatia slobody alebo peňažný trest, alebo môže upustiť od potrestania.

Pri páchateloch, ktorí už boli predtým odsúdení, je pravdepodobnejšie, že im súd uloží trest odňatia slobody. Pri netrestaných páchateloch alebo menej závažných trestných činoch súd spravidla uloží trest odňatia slobody s podmieneným odkladom na skúšobnú dobu alebo peňažný trest. Môže aj upustiť od potrestania.

Náhrada škody

V prípade, že súd rozhodne o vine obžalovaného, môže súd rozhodnúť aj o nároku na náhradu škody (napr. bolestné) poškodenej, ak si tento nárok uplatnila. Ak dôjde k oslobodeniu obžalovaného, alebo súd nerozhodne o nároku na náhradu škody, súd odkáže poškodenú s týmto nárokom na občianske konanie.

DŮSLEDKY PRO DETI

50 až 70 % detí, ktorých matky sú týrané, je takisto postihnutých priamym fyzickým, psychickým alebo sexualizovaným násilím. **Každé dieťa, i keď samo nie je priamo týrané, veľmi trpí v dôsledku násilia páchaného na jeho matke.** U mnohých sa začína toto trápenie už pred narodením: k týraniu počas tehotenstva dochádza veľmi často. Tieto deti žijú v atmosfére násilia a strachu. Ich otcovia sú násilníci a ich matky zdeptané svojou životnou situáciou.

AKO DETI REAGUJÚ NA NÁSILIE

Niektoré, najmä staršie deti, sa snažia matke pomôcť, a tak si môžu privodiť priame fyzické ohrozenie. Iné sú priam ochromené strachom. Niektoré telefonujú na políciu. Mladšie deti sa cítia vinné: „Keby som viac poslúchala (poslúchal), nebol by ocko taký zlý.“ Podobne ako ich matky, aj ony sa snažia vlastným správaním ovplyvniť násilie zo strany otca a sú frustrované, smutné alebo nahnevané, keď sa im nedarí násilie zastaviť. Deti, ktoré vyrastajú v rodinách, kde sa pácha násilie, sa naučia považovať:

- násilie za prijateľný spôsob správania;
- neúctu voči ženám za normálnu;
- spojenie lásky a násilia za prijateľné.

Aj deti, ktoré násilnícky otec priamo týra, ho navonok odmietajú len zriedkavo. Ich vzťah k otcovi je vzťahom obeť k páchatelovi. Tento vzťah charakterizuje okrem iného lojalita k páchatelovi a pripútanie sa k nemu. To je veľmi mätúce nielen pre deti a ich matky, ale aj pre ich okolie. Deti prežívajú rovnako protichodné pocity k násilníkovi ako ich matky (pozri kapitolu 10: Ako sa vlastnými silami vyrovnáť s násilím).

Všetky deti sa nesprávajú rovnako, ale násilie má v každom prípade negatívne dôsledky na ich fyzické a psychické zdravie. Mnohé deti sa cítia odlišné od svojich vrstovníkov a sú uzavreté. Majú pocity viny, sú neisté, osamelé a úzkostlivé. Pociťujú zlosť, za ktorú sú často trestané dvojnásobne — v rodine aj mimo nej, ak sa ich „nápadné“ správanie stane rušivým pre okolie. Iné

deti sa správajú naopak až mimoriadne „pokojne“ a prispôsobivo, preto ich dospelí často „prehliadajú“ a neposkytujú im potrebnú pozornosť. Chlapcom, ktorí zažili násilie na svojej matke, hrozí, že sa neskôr budú sami násilnícky správať voči svojim priateľkám a manželkám.

Symptómy, ktoré naznačujú, že dieťa prežíva násilie:

- veľká nervozita a úzkostlivosť;
- pomočovanie;
- problémy s adaptáciou v skupine, nerozvinuté záujmy, málo sociálnych kontaktov, zlé, alebo veľmi premenlivé školské výsledky;
- nepokoj, znížená schopnosť koncentrácie;
- psychosomatické ochorenia — astma, bolesti hlavy, žalúdočné a črevné ťažkosti, zajakanie, difúzne ťažkosti;
- extrémne agresívny verbálny aj neverbálny prejav;
- krutosť voči zvieratám;
- „úteky“ z domu;
- prehnane prispôsobivé, extrémne „poslušné“ správanie.

SITUÁCIA MATIEK

Mnohé matky ochraňujú svoje deti pred priamym násilím zo strany otca. Páchanie násilia na deťoch býva pre ne často posledným argumentom pre rozchod. Prinajmenšom rovnaký počet matiek však deti už ochrániť nedokáže. V týchto prípadoch potrebujú podporu nielen deti, ale aj ich matky, pretože:

- matky prehliadajú, alebo bagatelizujú násilie páchané na deťoch, podobne ako násilie páchané na nich samých;
- sú na tom fyzicky a psychicky už tak zle, že nevládu deti chrániť;
- majú strach, že deti stratia, ak sa s mužom nerozídu;
- majú strach, že deti stratia, ak sa s mužom rozídu a nedokážu v súdnom konaní o zverení detí do výchovy preukázať „usporiadané bytové pomery“;
- niektoré týrané matky v dôsledku zažívaného násilia aj samy páchajú násilie na svojich deťoch a obávajú sa odhalenia.

„Často som im nepravila nič poriadne na jedenie a bola som šťastná, keď celé hodiny sedeli pred televízorom a mala som pokoj.“

Ženy zanedbávajú svoje deti, pretože sú poznačené vlastnými zážitkami s násilím. Mnohé ženy prestanú týrať svoje deti alebo ich zanedbávať, keď samy nie sú ohrozované. Pretože týrané ženy ich vlastná situácia extrémne zaťažuje, je najlepšou intervenciou v záujme detí podpora matky. Informácie o právnych možnostiach môžu neistotu matiek zmenšiť.

ZVERENIE DO VÝCHOVY, VÝŽIVNÉ, ÚPRAVA STYKU

Podľa zákona o rodine sú **zákonnými zástupcami** maloletých detí obaja rodičia (to zahŕňa opateru, výchovu, zastupovanie a spravovanie majetku). Rodičia sú povinní sústavne a dôsledne sa starať o výchovu, zdravie, výživu a všestranný vývin maloletého dieťaťa a chrániť jeho záujmy (§ 28 – 30 Zákona o rodine). Podľa zákona o rodine môže súd v záujme maloletého dieťaťa rozhodnúť o uložení výchovných opatrení a v prípade, že predchádzajúce výchovné opatrenia nevedli k náprave, môže dieťa dočasne odňať rodičom aj proti ich vôli a nariadiť umiestnenie dieťaťa v niektorom zariadení (najdlhšie na 6 mesiacov).

Ohrozenie vývinu a výchovy dieťaťa nemusí znamenať len to, že rodič zneužíva svoje rodičovské práva. Dochádza k nemu aj vtedy, keď rodič svojim celkovým správaním ohrozuje priaznivý vývin dieťaťa.

V rodine, kde muž pácha násilie na žene, čím ohrozuje aj vývin a výchovu detí, **je potrebné upraviť práva a povinnosti rodičov k deťom, najmä rozhodnúť o zverení dieťaťa do výchovy jedného (nenásilnickeho) rodiča**. Návrh môže podať rodič dieťaťa alebo odbor sociálnych vecí ÚPSVaR. Rodičia maloletého dieťaťa, ktorí spolu nežijú, sa môžu kedykoľvek dohodnúť o úprave výkonu svojich rodičovských práv a povinností. Ak sa nedohodnú, súd môže aj bez návrhu upraviť výkon ich rodičovských práv a povinností. Súd určí najmä to, ktorému z rodičov zverí maloleté dieťa do osobnej starostlivosti, a určí aj výživné na maloleté dieťa zo strany druhého rodiča. Vzťahuje sa to aj na situáciu, keď rodičia dieťaťa bývajú v jednom byte, ale spolu nežijú. V prípade, že rodičia spolu žijú, avšak jeden z nich neplní dobrovoľne svoje vyživovacie povinnosti voči maloletým deťom, sa súd môže obmedziť len na úpravu vyživovacej povinnosti.

Ak rodičia žijú trvalo neusporiadaným spôsobom života, alebo svoje rodičovské povinnosti nevykonávajú vôbec, alebo nezabezpečujú výchovu maloletého dieťaťa, súd im v záujme maloletého dieťaťa obmedzí výkon rodičovských práv. Ak rodič zneužíva svoje rodičovské práva a povinnosti najmä týraním, sexuálnym zneužívaním, zanedbávaním alebo iným zlým zaobchádzaním s maloletým dieťaťom, alebo ak napriek predchádzajúcim upozorneniam závažným spôsobom zanedbáva výkon rodičovských práv a povinností, súd ho pozbaví výkonu rodičovských práv.

Návrh na obmedzenie alebo pozbavenie rodičovských práv môže podať odbor sociálnych vecí ÚPSVaR, obec alebo ktokoľvek, kto má záujem na riadnej výchove dieťaťa (napr. blízka osoba alebo zariadenie náhradnej výchovy). Návrh treba podať na okresnom súde v mieste príslušnom podľa miesta trvalého bydliska dieťaťa.

Rodič, ktorému nie je dieťa zverené do výchovy, má právo osobne sa s dieťaťom. Toto právo možno obmedziť alebo odňať, len ak existujú závažné dôvody. Násilie otca voči matke je takýmto dôvodom (hoci súdna prax sa toho bežne nepridržiava).

Pri rozvoде manželstva je súčasťou rozsudku aj úprava styku rodiča, ktorému dieťa nebolo zverené do osobnej starostlivosti, s dieťaťom. Ak je to v záujme maloletého dieťaťa, súd styk maloletého dieťaťa s rodičom obmedzí alebo zakáže (§ 25 Zákona o rodine). Pri rozhodovaní súdu o obmedzení alebo zákaze styku dieťaťa s rodičom si súd spravidla zadováží posudky znalca alebo znalkyne (lekára alebo lekárky, psychológa alebo psychologičky) na preukázanie nevyhnutnosti tohto opatrenia v záujme fyzického a psychického zdravia dieťaťa.

V konaní týkajúcom sa starostlivosti o maloleté deti môže byť použité aj **predbežné opatrenie**, ak sú preň splnené všetky zákonom stanovené podmienky.

Vyživovacia povinnosť rodičov k deťom vyplýva priamo zo zákona (zákonná vyživovacia povinnosť) a trvá dovtedy, kým deti nie sú schopné samy sa živiť (§ 62 Zákona o rodine). Súdne konanie o určení výživného pre

maloleté dieťa (do 18 rokov) sa môže začať aj bez návrhu (ex offa), po dosiahnutí plnoletosti len na návrh oprávneného, t. j. dieťaťa (§ 65 Zákona o rodine).

Výživné možno priznať len odo dňa začatia súdneho konania. Výživné pre maloleté dieťa možno priznať najviac na tri roky spätne odo dňa začatia konania, ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa.

Vzhľadom na vymedzenie postavenia štátnych orgánov v čl. 2, ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky **sú orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately povinné konať vždy, ak si to vyžaduje záujem maloletých detí**. Nekonať v takýchto prípadoch je porušením ústavného práva na osobitnú ochranu detí a mládeže, ako aj práv zakotvených v Dohovore o právach dieťaťa, ktorým je Slovenská republika viazaná.

ŠPECIÁLNE ODPORÚČANIA PRE ŽENY

S rozchodom sa spája veľa otázok a obáv. Bojíte sa, či vám súd zverí deti do výchovy, bojíte sa aj o ich budúcnosť. No treba myslieť na to, že rodina, v ktorej sa vyskytuje násilie, poškodzuje aj deti. Priateľky a priatelia i príbuzní vás často ešte utvrdzujú vo vašich obavách.

V skutočnosti však máte veľké šance získať deti do svojej výchovy, najmä ak ste sa o ne starali prevažne sama a ak bol muž násilnícky aj voči deťom. Vysvetlite svojim deťom, že už nemôžete ďalej znášať násilie, aby sa mohli prispôbiť zmenenej situácii. Ak musíte opustiť spoločný byt, vezmite so sebou deti, ak chcete požiadať, aby boli zverené do výchovy vám. Hovorte s deťmi o svojom rozhodnutí a ak je to možné, zabaľte aj veci, ktoré sú pre vaše deti dôležité.

Ak sa obávate, že by muž mohol deti uniesť, aby mohol na vás vyvíjať nátlak a prinútiť vás k návratu, sú nevyhnutné ďalšie opatrenia:

- Požiadajte súd o nariadenie predbežného opatrenia o zverení detí do výchovy vám.
- Odložte doklady detí na bezpečné miesto.
- Kópie všetkých súdnych rozhodnutí noste pri sebe.

- Zabezpečte si aktuálnu fotografiu svojho muža a detí.
- Informujte o situácii osoby, ktoré sa o vaše dieťa starajú (učiteľky a pod.).
- Pozhovárajte sa s deťmi o tom, ako by mohli v takej situácii reagovať.

Ak vaše dieťa hovorí o týraní alebo sexuálnom zneužívaní:

- Uverte mu, deti si takéto veci len veľmi zriedka vymýšľajú.
- Zachovajte pokoj, pretože prehnaná reakcia môže zosilniť traumu dieťaťa.
- Povedzte dieťaťu, že na násilí nenesie žiadnu vinu.
- Vyhľadajte pedagogicko–psychologickú poradňu; poradte sa, aké kroky na podporu dieťaťa môžete urobiť.
- Kontaktujte pracovníčku alebo pracovníka odboru sociálnych vecí príslušného ÚPSVaR.
- Obráťte sa na niektorú z organizácií poskytujúcich pomoc ženám a/alebo deťom (pozri kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra).

Stáva sa, že otcovia svoje deti týrajú a/alebo sexuálne zneužívajú v čase stretnutí vymedzených súdom alebo dohodnutých s matkou. Ak spozorujete podozrivé príznaky alebo vám dieťa o tom povie, obráťte sa na poradňu pre ženy a urobte právne kroky na ochranu dieťaťa: požiadajte o pomoc odbor sociálnych vecí príslušného ÚPSVaR, podajte na súde návrh na zákaz styku otca s dieťaťom, prípadne na nariadenie predbežného opatrenia o zákaze styku. Hodnovernosť výpovedí dieťaťa môžete podporiť lekárskym potvrdením v prípade, že sú zranenia viditeľné. Niektorí sudcovia a sudkyne, žiaľ, interpretujú tieto obvinenia ako znamenie nezvládnutých konfliktov medzi rodičmi po rozchode. V takom prípade potrebujete právnu pomoc, ktorú vám môže sprostredkovať niektorá z organizácií, resp. zariadení poskytujúcich pomoc ženám a deťom. Odložte zábrany a hovorte s poradenskými pracovníčkami otvorene. Pamätajte, že svojim deťom budete môcť dopriať lásku a primeranú starostlivosť len vtedy, ak sa vy sama budete cítiť dobre.

PENIAZE A BYT**Odporúčanie:****Ak požadujete****sociálnu výpomoc,****nežiadate o almužnu.****Podľa zákona máte za
stanovených****podmienok na pomoc
nárok!**

Rozchod s násilníckym partnerom prináša so sebou často existenčné obavy a otázky:

Z čoho a kde budem v budúcnosti žiť?**SOCIÁLNA POMOC A POMOC V HMOTNEJ NÚDZI**

Ak žena po opustení spoločnej domácnosti alebo rozvode nemá žiadny vlastný príjem, ak nemá nárok na iný príjem než napríklad na dávku v nezamestnanosti či rodičovský príspevok, alebo ak má nízky príjem, môže požiadať o dávku v hmotnej núdzi (ďalej len DHN) na odbore sociálnych vecí a rodiny príslušného ÚPSVaR. Pomoc v hmotnej núdzi má zákonom určenú úlohu formou finančnej a vecnej pomoci zabezpečovať základné životné podmienky pre ľudí, ktorí pomoc potrebujú, ktorí nemajú žiadny alebo len minimálny vlastný príjem, alebo ktorí — ako napríklad osamelé matky — nie sú schopní alebo sa nemôžu užiť sami vlastnou prácou.

Poskytovanie sociálnej pomoci je upravené v zákone o sociálnej pomoci. Sociálna pomoc v zmysle tohto zákona zahŕňa sociálnu prevenciu, riešenie sociálnej núdze a riešenie sociálnej núdze občana či občianky s ťažkým zdravotným postihnutím kompenzáciou sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia. Poskytovanie dávky a príspevkov na pomoc v hmotnej núdzi je upravené v zákone o pomoci v hmotnej núdzi. Poskytuje sa vtedy, ak si občan či občianka nemôže sama a ani s pomocou rodinných príslušníkov zabezpečiť základné životné podmienky (t. j. jedno teplé jedlo denne, nevyhnutné ošatenie a prístrešie). Hmotná núdza je stav, keď príjem občana či občianky a spoločne posudzovaných fyzických osôb nedosahuje životné minimum stanovené zákonom o životnom minime a nemôžu si príjem zabezpečiť alebo zvýšiť vlastným pričinením. O dávku v hmotnej núdzi môže požiadať aj cudzinka, iná štátna príslušníčka, azylantka.

Informácie o oprávnenosti nároku a o výške dávky v hmotnej núdzi (DHN) poskytuje odbor sociálnych vecí a rodiny príslušného ÚPSVaR.

Pri podaní žiadosti musí žena preukázať svoje príjmy (prípadne objasniť finančnú situáciu) alebo doložiť, že nemá žiadny alebo len minimálny príjem a nevlastní nijaký majetok. Za majetok sa považujú napríklad vkladné knižky, klenoty, vlastné auto (nie však v prípade, keď jeho hodnota nie je vyššia ako 35-násobok sumy životného minima, alebo keď sa využíva na individuálnu prepravu z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia), chata a poľnohospodárska pôda, ktorá neslúži bezprostredne pre vlastnú potrebu, nehnuteľnosť, ak sa nevyužíva na primerané trvalé bývanie.

Aj keď žena má minimálny príjem (alebo nízky príjem), možno jej poskytnúť čiastku dávky v hmotnej núdzi (t.j. doplnenie príjmu do výšky životného minima). Dávka a príspevky k dávke sa poskytujú aj na každé dieťa, o ktoré sa žena stará. Prípadné výživné sa z tejto sumy odpočítava. Ak žena nemá prácu, musí sa zaevidovať na úrade práce a požiadať o dávku v nezamestnanosti. Ak na ňu nemá nárok, ak je dávka nízka, alebo ak sa jej vyplácanie skončí, poskytne sa žene dávka v hmotnej núdzi. Okrem toho žena musí dosiahnuť súdne určenie výživného (na deti a prípadne na seba), aby si manžel plnil vyživovaciu povinnosť. Na výplatu dávky v hmotnej núdzi vzniká nárok (iba) od prvého dňa mesiaca, v ktorom o ňu žena požiadala.

Dávka v hmotnej núdzi a príspevky k dávke sa môžu vyplácať aj preddavkovo, napr. do právoplatného rozhodnutia súdu o výživnom. Následne, keď súd vo veci rozhodne, žena musí vrátiť poskytnuté finančné prostriedky odboru sociálnych vecí a rodiny, v prípade, že súd rozhodne o výživnom odo dňa, keď žene bola priznaná dávka spolu s príspevkami k dávke. Ak si manžel neplní súdom určenú vyživovaciu povinnosť, vypláca sa žene dávka nahrádzajúca výživné a príslušná suma sa vymáha od muža.

Odporúčanie:

Nezriekajte sa dobrovoľne výživného pre seba a deti od svojho manžela, pretože nebudete mať nárok na dávku v hmotnej núdzi, príspevky k nej ani na jednorazovú dávku v hmotnej núdzi.

PRÍSPEVKY K DÁVKE V HMOTNEJ NÚDZI A JEDNORAZOVÁ DÁVKA V HMOTNEJ NÚDZI

Mestské a obecné úrady poskytujú príspevky k dávke v hmotnej núdzi a jednorazovú dávku v hmotnej núdzi.

Jednorazová dávka v hmotnej núdzi

Slúži na úhradu mimoriadnych výdavkov na nevyhnutné ošatenie, základné vybavenie domácnosti, zakúpenie školských potrieb a na mimoriadne liečebné náklady. Podmienkou jej poskytnutia je, že žena alebo rodina je v hmotnej núdzi a vypláca sa jej DHN. Jednorazová DHN sa poskytuje do výšky preukázaných skutočných nákladov, najviac však do výšky trojnásobku životného minima.

3

Odporúčanie: Ešte predtým, ako sa rozidete s partnerom, zistite si na príslušnom odbore sociálnych vecí a rodiny ÚPSVaR, aké formy finančnej a vecnej pomoci existujú, aby ste si mohli utvoriť obraz o svojej budúcej životnej situácii.

Odporúčanie: V každom prípade sa informujte, na aké výživné od partnera máte nárok a asi v akej výške; zistite si, aké bude mať pre vás dôsledky, ak o výživné nepožiadate.

Príspevok na bývanie

Touto dávkou štát pomáha domácnostiam s nízkymi príjmami pri úhrade výdavkov spojených s užívaním bytu alebo rodinného domu. Nárok na príspevok na bývanie si môže uplatniť žiadateľka, ktorej je vyplácaná DHN a ktorá je nájomníčkou bytu (obecného, družstevného), vlastníčkou bytu alebo rodinného domu. Výška príspevku je stanovená zákonom a závisí od počtu posudzovaných osôb (t. č. 1490,- Sk mesačne, ak je žena sama, a 2350,- Sk pre rodinu). Požiadateľ o príspevok môže žena na mestskom alebo obecnom úrade. Podmienky nároku sa prehodnocujú raz za 6 mesiacov.

Príspevok na zdravotnú starostlivosť

Poskytuje sa na výdavky spojené s úhradou za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti (t. č. 60,- Sk mesačne pre ženu a pre každé dieťa). Podmienkou je, že je žene vyplácaná DHN.

Aktivačný príspevok

Príspevok má podporovať získanie, udržanie alebo zvýšenie vedomostí, odborných zručností alebo pracovných návykov (t. č. 1900,- Sk mesačne). Požiadateľ o príspevok môže žena, ktorej je vyplácaná DHN a ktorá sa zúčastňuje na vzdelávaní, zvyšuje si kvalifikáciu, vykonáva menšie obecné služby alebo dobrovoľnícke práce na základe dohody s úradom alebo obcou. Nárok na príspevok môže mať žena vedená v evidencii nezamestnaných, aj žena, ktorá je zamestnaná. Príspevok sa poskytuje najviac na 6 mesiacov, resp. 24 mesiacov (ak žena študuje).

Ochranný príspevok

Týmto príspevkom pomáha štát v prípadoch, keď sa žene vypláca DHN a žena sa osobne stará o dieťa alebo o osobu s ťažkým zdravotným postihnutím, je práceneschopná viac ako 30 dní, je osamelou matkou, ktorá sa stará o dieťa do 31 týždňov veku dieťaťa, je invalidná alebo dosiahla vek na starobný dôchodok alebo sa zúčastňuje na resocializačných programoch (t. č. 1900,- Sk mesačne).

Príspevok pre tehotnú ženu

Príspevok sa od 4. mesiaca tehotenstva poskytuje žene, ktorá je v hmotnej núdzi (t. č. 370,- Sk mesačne), ak pravidelne navštevuje tehotenskú poradňu.

Bližšie informácie o pomoci v hmotnej núdzi a ďalších sociálnych dávkach poskytujú pracovníčky na odbore sociálnych vecí a rodiny príslušného ÚPSVaR, prípadne na mestskom alebo obecnom úrade.

PRÍDAVKY NA DETI

Nárok na prídavky na deti má osoba, s ktorou deti žijú a ktorá sa o ne stará. Pokiaľ prídavky doteraz dostával muž, musí žena, ak deti žijú s ňou, požiadať odbor sociálnych vecí a rodiny príslušného ÚPSVaR, aby ich začali vyplácať jej. Rovnako má žena postupovať, ak otec tieto peniaze nevyužíva pre potreby detí. Odbor sociálnych vecí a rodiny si môže otca aj predvolať. Informácie o potrebných dokladoch môže žena získať na odbore sociálnych vecí a rodiny.

Príplatok k prídavku na dieťa

Touto štátnou sociálnou dávkou štát pripláca k prídavku na dieťa na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa, na ktoré nemožno uplatniť daňový bonus.

ĎALŠIE DRUHY FINANČNEJ PODPORY

Ďalšie štátne sociálne dávky sú: rodičovský príspevok, príspevok pri narodení dieťaťa — pôrodné, príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa (t. č. 20440,- Sk), príspevok na pohreb, príspevky pestúnskej starostlivosti, príspevok pre dieťa zverené do náhradnej starostlivosti a pre náhradných rodičov, zaopatrovací príspevok, príspevok rodičom, ktorým sa súčasne narodilo viac detí.

Sociálna pôžička

Žena, ktorá je bez príjmu alebo má nízky príjem (nedosahujúci úroveň životného minima), môže požiadať príslušný mestský (obecný) úrad o sociálnu pôžičku. Sociálnu pôžičku možno poskytnúť žene, ktorá poberá dávku v hmotnej núdzi a príspevky k dávke, na úhradu výdavkov na kúpu alebo opravu základného vybavenia domácnosti a na úhradu niektorých ďalších výdavkov. Pôžička je bezúročná.

Ak ďalšia finančná pomoc nie je povinnosťou žiadneho štátneho orgánu, môžu sa ženy odkázané na pomoc obrátiť na neštátne, resp.

charitatívne organizácie, ako je Charita, Červený kríž, niektoré nadácie, a požiadať o jednorazovú alebo viacnásobnú finančnú výpomoc alebo o darovanie vecí ako oblečenie či nábytok.

NÁROK NA VÝŽIVNÉ

Výživné môže byť určené tak do rozvodu manželstva, ako aj po rozvode (manželské výživné, resp. príspevok na výživu rozvedenej manželky). Podľa zákona o rodine životná úroveň manželov má byť v zásade rovnaká, preto ak manželia spolu nežijú v spoločnej domácnosti alebo aspoň spolu nehospodária, **môže ktorýkoľvek z manželov požiadať súd o určenie manželského výživného**. Súd ho určuje v takej výške, aby zabezpečilo približne rovnaké materiálne podmienky obidvoch manželov a súd prihliada aj na starostlivosť o domácnosť. Znamená to, že v prípade, keď manžel zarába výrazne viac ako žena a z tejto sumy neposkytuje manželke primeranú časť peňazí, súd ho môže zaviazat', aby platil primeranú sumu. Platí to aj naopak, ale takéto prípady sú zriedkavé.

Nárok na manželské výživné zaniká právoplatnosťou rozsudku o rozvode manželstva. Potom môže požiadať hociktorý z manželov o určenie príspevku na výživu rozvedeného manžela v prípade, že nie je schopný či schopná sa sama živiť. V takomto prípade býva výživné nižšie ako počas trvania manželstva a dokazuje sa, či manžel, ktorý o tento príspevok žiada, skutočne nie je schopný sám sa živiť. Súd prihliadne aj na príčiny, ktoré viedli k rozvratu vzťahov medzi manželmi. Príspevok má byť určený vo výške zabezpečujúcej žene primeranú výživu. Nárok na príspevok rozvedenej manželky je možné si uplatniť kedykoľvek po rozvode a zaniká, ak žena uzavrie nové manželstvo.

Príspevok na výživu rozvedeného manžela možno priznať najdlhšie na päť rokov od právoplatnosti rozhodnutia o rozvode. Súd môže výnimočne túto dobu predĺžiť, ak rozvedený manžel, ktorému súd príspevok priznal, nie je z objektívnych dôvodov schopný sám sa živiť ani po uplynutí tejto doby, najmä ak ide o toho manžela, ktorému bolo v konaní o rozvode manželstva zverené do osobnej starostlivosti dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom, alebo o manžela, ktorý má sám dlhodobou nepriaznivým zdravotným stav vyžadujúci sústavnú opateru.

SPOLOČNÝ BYT MANŽELOV

Aj tu platí: **Nevzdávajte sa unáhlene spoločného bytu!**

Žena atakovaná násilným správaním manžela nemá často inú možnosť, ako opustiť spoločný byt. Býva veľmi problematické sa do opusteného bytu vrátiť alebo dosiahnuť, aby z neho odišiel násilný partner. Existuje však možnosť, **aby súd dočasne zakázal násilníkovi vstup do domu alebo bytu**, v ktorom býva osoba (blízka alebo osoba, ktorá je v jeho starostlivosti alebo vo výchove), vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násillia. Súd ukladá takýto zákaz predbežným opatrením na návrh poškodenej osoby. Návrh musí obsahovať tvrdenia o násilnom správaní toho, komu má byť zákaz uložený, a majú byť k nemu priložené listinné dôkazy, ktoré tieto tvrdenia dokazujú. Je dôležité takéto dôkazy súdu predložiť spolu s návrhom, pretože súd rozhoduje o návrhu bez pojednávania na základe týchto dôkazov. Ten, komu je uložené nevstupovať do bytu, je týmto predbežným opatrením viazaný odo dňa, keď mu bolo doručené, a to bez ohľadu na to, či podal proti tomuto rozhodnutiu odvolanie. Súd zároveň v rozhodnutí o predbežnom opatrení uloží navrhovateľke, aby v stanovenej lehote podala na súd **návrh na obmedzenie užívania bytu alebo domu alebo návrh na úplné vylúčenie násilníka z užívania**. Takýto postup sa dá uplatniť pri domoch aj bytoch bez ohľadu na to, či sú v nájme alebo vo vlastníctve ženy a jej násilného partnera. Žena však musí mať k tomuto domu alebo bytu vlastnícky alebo nájomný vzťah.

Ak je byt v spoločnom nájme manželov, možno otázku, kto ho bude užívať ako výlučný nájomca, riešiť až po rozvođe. Dovedy však možno dosiahnuť zákaz vstupu alebo vylúčenie z užívania bytu alebo domu. V zásade súdy určujú za výlučného nájomcu toho, komu boli zverené do výchovy maloleté deti, a súčasne určujú, aký druh bytovej náhrady pre druhého manžela má zabezpečiť.

V prípade, keď manželia majú byt alebo dom v spoluvlastníctve, sa o byte rozhoduje pri vysporiadaní ostatného majetku. Rovnako platí, že aj pred vysporiadaním bezpodielového spoluvlastníctva manželov možno dosiahnuť zákaz vstupu, obmedzenie užívania alebo vylúčenie z užívania bytu alebo domu (Pozri aj kapitolu 6a: Občianskoprávne aspekty.)

ZDRAVOTNÍCKA PODPORA

Následky násilia na zdraví bývajú mnohoraké a samotné ženy ich veľmi často podceňujú. **Znášanie násilia má tak fyzické, ako aj psychické následky** (úzkosť, poruchy spánku a pod.).

Mnoho týraných žien potrebuje lekárske ošetrovanie kvôli fyzickým zraneniam, alebo preto, že už násilie psychicky nezvládnu bez lekárskej podpory. **Lekárska povinnosť mlčanlivosti** zaručuje dôverný rozhovor, pretože sa informácie ďalej neodovzdávajú. **V niektorých prípadoch však existuje oznamovacia povinnosť lekára alebo lekárky, resp. zdravotníckeho zariadenia. Napríklad ak existuje dôvodné podozrenie, že poškodenie zdravia alebo smrť mohla zaviniť iná osoba, pri zranení strelnou alebo inou zbraňou, pri podozrení na zanedbávanie, týranie alebo zneužívanie maloletej osoby.** Táto oznamovacia povinnosť môže ženu postihnutú násilím odbremeniť, pretože sa nemusí sama rozhodovať, či má podať oznámenie. Treba sa uistiť, či sa v prípade, že lekár alebo lekárka podá oznámenie, nezväčší ohrozenie ženy; treba urobiť potrebné opatrenia na zaistenie bezpečnosti ženy, a to v súčinnosti s odborom sociálnych vecí úradu práce, sociálnych vecí a rodiny a/alebo ženskými organizáciami poskytujúcimi pomoc ženám postihnutým násilím.

PREČO JE PRE ŽENY ŤAŽKÉ HOVORIŤ O NÁSILÍ?

Ženy, ktoré zažívajú násilie, majú často veľké problémy hovoriť o skutočnom dôvode, prečo vyhľadali lekársku pomoc. Príčinou je strach pred ďalším týraním, ktorým sa im muži vyhrážajú. Niektoré ženy násilnícky muž sprevádza aj k lekárovi či lekárke na ošetrovanie. Ženy zatajujú prežívané násilie z pocitu hanby a viny, alebo uvádzajú iné príčiny svojich zranení či iných zdravotných problémov.

PREČO BY MALI ŽENY HOVORIŤ O PREŽITOM NÁSILÍ?

Pre ošetrojúce lekárky a lekárov je dôležité poznať príčinu zranenia či iných zdravotných problémov, aby mohli začať so zodpovedajúcou

liečbou. Okrem toho lekári a lekárky môžu informovať aj o zariadeniach poskytujúcich pomoc, v ktorých ženy postihnuté násilím nájdu ochranu a podporu, prípadne psychoterapiu.

AKO MÔŽU POMÔČŤ VŠEOBECNÉ LEKÁRKY A LEKÁRI

Pretože všeobecné lekárky a lekári poznajú rodinu často už dlhú dobu, možno s nimi za istých okolností hovoriť otvorene. Lekárska povinnosť mlčanlivosti platí aj voči partnerovi. Niekedy majú lekárky a lekári vplyv na násilníckeho muža, a môžu takto podporiť postihnutú ženu. Lekárka či lekár môže s násilníckym mužom hovoriť a konfrontovať ho s následkami jeho konania. Ak žena nemá k všeobecnému lekárovi alebo lekárke potrebnú dôveru, je rozumné, ak požiada o ošetrovanie iného lekára alebo lekárku alebo najbližšiu nemocnicu. Ak je nespokojná s lekárkou alebo lekárom, môže (v rámci slobodnej voľby lekára) každých 6 mesiacov vyhľadať inú lekárku či lekára rovnakého odboru.

Všeobecní lekári a lekárky môžu byť veľmi nápomocní týraným ženám pri zaznamenávaní a dokumentovaní zranení a iných zdravotných problémov, ktoré sú dôsledkom násillia v párových vzťahoch. Žene pomôže, ak lekár či lekárka všetky ťažkosti dôsledne zaznamená do jej zdravotnej dokumentácie. Je dobre, ak ženu podporíte, aby zakaždým vyhľadala lekárske ošetrovanie a nechala ho zaevidovať u lekára alebo lekárky, aj keď nechce podať oznámenie.

POSKYTOVANIE POMOCI V NEMOCNICI

Pri ťažkom zranení alebo zdravotných problémoch môže krátkodobý pobyt v nemocnici poskytnúť žene ochranu pred ďalším násilím a dáva jej možnosť, aby si pokojne premyslela svoju situáciu.

Pri vystavení lekárskeho nález, ktorý je dôležitý pre prípadné neskoršie podanie trestného oznámenia, treba dbať na to, aby sa uviedol skutočný dôvod zranenia. V nálezoch z nemocnice sa na označenie násillia na ženách v párových vzťahoch často používa výraz „bitka“. Tým sa zakrýva, že to bol muž, kto spáchal násillie, pričom sa zároveň naznačuje, že sa žena aktívne zúčastnila na násillí. Dôsledkom toho môžu byť komplikácie v prípadnom následnom trestnom alebo priestupkovom konaní.

Záchranná služba

155, 16155

Integrovaný

záchranný systém SOS

112

POCITY

V každom vzťahu sa vytvárajú pozitívne i negatívne emócie, vo vzťahoch, kde dochádza k násiliu, sa však táto protichodnosť pocitov prejavuje oveľa výraznejšie.

Negatívne pocity

Strach a panika

Na jednej strane má žena obavy, že sa nemôže vyhnúť ďalšiemu násiliu, že každý ďalší útok bude silnejší, že sa budú skracovať intervaly bez násilia, že nedokáže posúdiť, aký vplyv bude mať táto situácia na deti. Na druhej strane sa objavuje strach z rozchodu, pretože neistá budúcnosť sa môže javiť ešte hrozivejšia ako súčasná, síce ťažká, ale dôverne známa situácia.

Zlosť/hnev/zúrivosť a beznádej

Fyzické útoky a ponižovanie vyvolávajú hnev, zlosť a zúrivosť, tieto pocity však často nesmerujú proti násilníkovi, ale proti sebe samej. Pre ženu býva ťažké prejaviť hnev voči osobe, ktorú má rada.

Vina

Nielen násilnícky muž, ale aj spoločnosť sa zvykne domnievať, že za pohodu a dobré fungovanie rodiny zodpovedá žena. Mnohé týrané ženy sa preto cítia vinné a dúfajú, že vzťah zlepší, ak sa budú mužovi viac prispôbovať.

Odporúčanie: Myslite na to, že vy nikdy nenesiete vinu na násilí, ktoré na vás muž pácha. Zodpovedný za násilie je výlučne násilník!

Pozitívne pocity

Nádej a láska

Popri zúfalstve a smútku sa objavujú aj chvíle, keď prevládajú spomienky na harmonické obdobie vzťahu, i nádej, že sa v budúcnosti všetko zlepší. Je zrejmé, že žena ešte stále pociťuje k mužovi náklonnosť a neodmieta jeho samého, ale jeho násilnícke správanie. Výroky ako

10 2

„nemôžem bez teba žiť“, „sľubujem, že sa zmením“ a pod. ju zvädzajú, aby uverila mužovým sľubom a zabudla na násilie, ktoré zažila.

Odporúčanie: Nehanbite sa za svoje kladné pocity. Ak sa postupne vyrovnáte aj s dobrými stránkami vzťahu a s tým, čo vás v ňom udržiavalo, zmierni to neskôr váš pocit straty.

Na zvládnutie silných protikladných pocitov je dôležité sa rozhodnúť, či vo vzťahu zotrváte, alebo nie, a toto rozhodnutie si opakovane zdôvodňovať.

Odporúčanie: Spíšte si zoznam kladných a záporných stránok svojho vzťahu.

Pro Familia

Humenné

057/775 77 73

0903 325 506

(08.00 – 20.00 hod.)

Potláčanie a zamlčovanie

Sú to stratégie prežitia, ktoré slúžia na zachovanie nádeje, že to s násilím nie je až také zlé a že raz prestane. Rizikom je, že môžu ženu viesť k tomu, aby zotrvávala vo vzťahu s násilníkom dlhé roky a zatvárala oči pred stupňujúcim sa násilím.

Fenestra

Košice

055/625 62 37

0905 204 414

(09.00 – 17.00 hod.)

Odporúčanie: V záujme toho, aby ste nepotláčali prežitú násilie a boli schopná konať, si zapisujte všetky podrobnosti fyzického i psychického násillia. Rozprávajte o nich s dôveryhodnou osobou.

ČO MÔŽETE UROBIŤ

Centrum Nádej

Bratislava

02/62 24 78 77

0905 463 425

(nonstop)

Štatistické prieskumy potvrdzujú, že iba malý počet násilníckych mužov (len 2 – 10 %) zmení svoje správanie. Aj keď ukončenie násillia je v rukách muža, žena môže využívať **rôzne stratégie** na zvýšenie svojej bezpečnosti a bezpečnosti detí ako napríklad:

- krátko odmietnuť obvinenia a kritiku, ale nenechať sa zatahnuť do sporu o vine;
- odmietajú kontrolu, prelomiť izoláciu napríklad návštevou priateľky (i keď nie každá dokáže načúvať a brať váš problém vážne), absolvovať nejaké kurzy, nastúpiť do zamestnania;

Aliancia žien Slovenska

Bratislava

0903 519 550

(nonstop)

3

- informovať muža o možnosti poradenstva alebo programu pre násilníckych mužov (je však dôležité, aby poradca násilie jednoznačne odmietal a jasne to vyjadroval slovami i správaním);
- nájsť v príbuzenstve alebo medzi známymi osobu, ktorú muž rešpektuje, a požiadať ju, aby muža konfrontovala s jeho násilníckym správaním;
- odísť od muža (do ženského domu, k známym a pod.), a tým dať najavo, že ďalšie násilie nebudete trpieť a že máte aj iné životné alternatívy.

Tieto stratégie môžu byť účinné, ale môžu viesť aj k vystupňovaniu ďalšieho násillia. Preto si treba zvážiť, čo robiť, keď toto úsilie stroskotá.

Ak tieto stratégie zlyhajú, nikdy to nie je vaša vina. V záujme bezpečia a psychickej úľavy je lepšie, ak aspoň na nejaký čas odídete od muža. To ešte neznamená, že sa musíte rozhodnúť pre skončenie vzťahu, ale získate odstup a pokoj, aby ste si mohli usporiadať svoje pocity a v pokoji premyslieť ďalšie kroky.

Významnou oporou je zostavenie **krízového plánu**:

- Napíšte si zoznam telefónnych čísel priateľov a priateľiek, príbuzných, polície, advokátky, ženskej organizácie poskytujúcej pomoc, lekárky, sociálnej pracovníčky atď. a noste ho stále pri sebe.
- Zabezpečte si prístup k telefónu alebo mobilný telefón.
- Požiadajte susedov, aby privolali políciu, ak začujú z bytu krik alebo hluk.
- Pripravte si finančnú rezervu pre prípad núdze: na taxik, MHD, na prenocovanie v hoteli a pod.
- Zabezpečte si náhradné kľúče od bytu a od auta.
- Zabalte a ukryte pohotovostný kufor, ktorý obsahuje: peňažnú rezervu, vkladné knižky, osobné dokumenty svoje i detí, nevyhnutné lieky a šatstvo.
- Naplánujte možnosť núdzového ubytovania (u príbuzných, známých, susedov, v niektorom zo zariadení sociálnych služieb).
- Krízový plán preberte s dôveryhodnými ľuďmi.

AKO SA VYROVNAŤ S ROZCHODOM

Pocity po rozchode

Každý rozchod je ťažký a bolestivý proces a môže trvať celé roky, kým sa uzavrie. Ani ukončenie vzťahu nemení nič na protichodných pocitoch. Naopak, môžu ešte zosilnieť. V záujme spracovania intenzívneho vzťahu je však nevyhnutné, aby sme si tieto pocity pripustili.

Úľava, pohoda

Bezprostredne po rozchode s násilníckym mužom sa objavuje pocit úľavy, pohody až eufórie. Cítite v sebe odvahu a vnútornú silu na nový začiatok.

Dezorientácia, problémy s identitou

Rozchod sa spája so stratou pôvodnej identity ako manželky či družky. Vymanenie sa z tejto roly je bolestivé a môže trvať dlhšie, ako by ste predpokladali. Zároveň sa však otvárajú aj nové možnosti: možnosť niesť plnú zodpovednosť za svoj život, robiť vlastné rozhodnutia, skúmať a využívať priestor novej slobody.

Osamelosť, depresia

Tieto pocity sa dostavujú, keď sa priateľky a priatelia stiahnu alebo postaví na stranu muža, keď rodina a známi reagujú na rozchod odmietavo. V takýchto chvíľach je mimoriadne ťažké akceptovať rozhodnutie pre rozchod.¹

Hnev, túžba po pomste

Nahromadený hnev a pochopiteľná túžba po pomste dokážu odčerpať veľa sily a energie.²

Možnosti zvládania rozchodu

Po dlhom čase, keď vás ovládal násilnícky muž, sa vám teraz ponúka možnosť, aby ste si uvedomili a rozvíjali vlastné silné stránky a schopnosti, a tak našli samu seba. Ak berieme samy seba vážne, je to prvý krok k posilneniu pocitu vlastnej hodnoty a schopnosti postarať sa o seba (napríklad vytváraním nového okruhu priateľov a priateľiek; nadväzovaním kontaktov so ženami s podobnými skúsenosťami; účasťou na svojpomocnej skupine, alebo priamo zorganizovaním takejto skupiny; kontaktmi s odborníkmi/terapeutkami). Konfrontácia so zážitkami s násilím a rozhovor o nich sú dôležitými možnosťami, ako rozchod s násilníkom psychicky spracovať.³

Odporúčanie: ¹

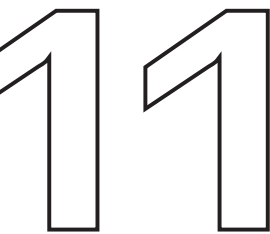
Pokúste sa nadviazať nové priateľstvá, ktoré vám túto stratu vynahradia.

Odporúčanie: ²

Využite tento potenciál na zvládnutie súčasnej situácie a na plány do budúcnosti, nemrhajte svojou energiou na bývalého partnera a minulosť.

Odporúčanie: ³

Obráťte sa na niektorú z poradní pre ženy, uvedených na 2. strane tejto kapitoly.

1

konat PROTI NÁSILIU na ženách

INFORMÁCIE PRE PSYCHOSOCIÁLNE PROFESIE

Aj keď poradcovia a poradkyne v psychosociálnej oblasti majú kvalitnú odbornú prípravu, je pre ich efektívnu prácu so ženami postihnutými násilím nevyhnutné, aby sa intenzívne zaoberali pozadím a dôsledkami násilia páchaného na ženách. Ďalším predpokladom poskytovania účinnej pomoci ženám v ťažkej situácii sú vedomosti o policajných a právnych možnostiach, ako aj aktuálny prehľad o pomocných zariadeniach. (Pozri kapitolu 4: Čo ponúkajú ženské domy a poradne, kapitolu 5: Čo môže robiť polícia, kapitolu 6a: Občianskoprávne aspekty a kapitolu 6b: Trestnoprávne aspekty.) Vzhľadom na komplikovanú povahu vzťahov, v ktorých dochádza k násiliu, je na zvládnutie problému potrebná intervencia viacerých profesií. Ženy postihnuté násilím sa často boria nielen s ohrozením a násilím, ale aj s inými problémami (starostlivosť o deti, bývanie, finančné problémy, bezdomovstvo, závislosť, jazyková bariéra). Práca so ženami postihnutými násilím v párových vzťahoch je veľmi ťažká a často aj frustrujúca. **Pomáhajúcim osobám môže pomôcť podpora zo strany kolegov a kolegýň, pracovného tímu a využívanie supervízie.** Osobné preťaženie poradkyne môže negatívne ovplyvniť ženu postihnutú násilím i poradenstvo a ohroziť pozitívny výsledok spolupráce.

Preťaženie úzko súvisí s nadmernými očakávaniami vychádzajúcimi z nesprávnych predpokladov. Úspech poradenstva nemeríme podľa toho, či sa žena s násilníckym mužom rozíde alebo nie, ani podľa toho, či poradkyne a poradcovia ihneď navrhnu riešenia a či sa začne rýchlo konať. Takýto postup by totiž mohol viesť k vyvíjaniu nátlaku na ženu, resp. k tomu, že by pomáhajúce osoby konali namiesto samotnej ženy. Tým by jej však odňali zodpovednosť za seba samu, čo by len posilnilo existujúce pocity bezmocnosti, s ktorými sa ženy postihnuté násilím tak či tak boria.

Žena postihnutá násilím musí sama určovať tempo, akým sa bude vyrovnávať s prežitým násilím, a sama rozhodovať o ďalších krokoch.

V tejto súvislosti musíme poznamenať, že v prípade násilia vo vzťahu je spôsob intervencie vo forme **mediácie** nevhodný. Mediácia predpokladá rovnako silných partnerov, lenže násilie vyvoláva vo vzťahu extrémne asymetrické rozdelenie moci. Násilnícki muži pokorujú a utláčajú svoje

partnerky, aby presadili svoje záujmy. Z tohto dôvodu ženy na to, aby sa mohli presadiť proti násilníkovi, potrebujú **pomoc niekoho, kto bude jednoznačne na ich strane (strániaca podpora)**. (Pozri kapitolu 4: Čo ponúkajú ženské domy a poradne.)

To isté platí aj pre párovú či rodinnú terapiu. Násilníckemu mužovi sa nesmie poskytnúť možnosť, aby zodpovednosť alebo vinu za násilie zvaľoval na ženu.

Hlavným cieľom každej intervencie je ukončiť násilie, nie udržať vzťah.

PODPORNÉ STRATÉGIE PRE ŽENY POSTIHNUTÉ NÁSILÍM

Intervencia nemusí nevyhnutne znamenať rozvod alebo rozchod: **Oveľa dôležitejšie je spoznať a pomenovať problémy a potom zvažovať, aké sú možnosti zmeny**. Na prvom mieste stojí vždy **ochrana a bezpečnosť** ženy postihnutej násilím a jej detí.

Praktická podpora

Rozhovory a poradenstvo slúžia na vyjasnenie situácie. **Keď sa ženy rozhodnú konať, naliehavo potrebujú praktickú podporu**. Ide napríklad o sprevádzanie na úrady (políciu, prokuratúru, odbor sociálnych vecí ÚPSVaR, súd, k právnikovi či právničke), ak musela žena ujsť z domu, treba zorganizovať zaobstaranie najnutnejších vecí, ako sú osobné doklady, lieky, oblečenie a pod. Keď vám vaša práca nedovoľuje, aby ste poskytli takúto pomoc, sprostredkujte žene postihnutej násilím kontakt s kompetentným miestom. Nadviazaním osobného kontaktu sa vopred presvedčte, či na danom mieste žena nájde potrebnú pomoc. Ak to nemôžete urobiť, je dôležité, aby ste žene podrobne vysvetlili, že sa pri presadzovaní jej požiadaviek môžu vyskytnúť komplikácie.

Nezávisle od toho, či sa žena rozhodla, alebo nerozhodla pre definitívny rozchod, je nevyhnutné spolu s ňou vypracovať **krízový plán** a preveriť jeho uskutočniteľnosť. Tak začne žena postihnutá násilím krok za krokom opäť získavať kontrolu nad svojim životom. (Pozri kapitolu 10: Ako sa vlastnými silami vyrovnáť s násilím.)

Poradenská podpora

Život v násilníckom vzťahu býva často spojený s dlhoročným mlčaním a zatajovaním. Ak sa ženy konečne rozhodnú prelomiť mlčanie a hovoriť o prežitom násilí, znamená to prvý krok k možnej zmene situácie.

Urobte si čas na podrobné rozhovory. Odporúčame vám:

- Pozorne načúvajte, prejavte svoju účasť.
- Strach ženy berte vážne, verte jej rozprávaniu.
- Nepripisujte žene žiadnu spoluvinu na spáchanom násilí, naopak, poukážte na to, že násilie na ženách treba vidieť v spoločenskom kontexte a že sa vyskytuje veľmi často.
- Snažte sa ženu najprv odbremeniť od psychickej záťaže a nevystavujte ju tlaku nejakými vlastnými návrhmi či požiadavkami, dajte najavo, že dôverujete jej schopnosti rozhodovať o vlastnom živote.

Pokúste sa **podporiť klientku v jej schopnostiach**:

- Podporujte ju v rozvíjaní jej potrieb.
- Snažte sa zvýšiť sebavedomie ženy tým, že uznáte jej úsilie o zmenu situácie.
- Vyzdvihnite jej silné stránky, napríklad prízvukujte, ako dobre dokáže ochrániť seba i svoje deti.
- Zaujmite jednoznačne negatívny postoj voči násiliu.

Násilníckeho muža zapojte do poradenstva len vtedy,

- ak si to žena výslovne želá a
- ak muž nielen preukazuje ochotu zmeniť svoje správanie, ale uskutočňuje aj konkrétne kroky. (Pozri aj kapitolu 16: Konat proti mužskému násilíu.)

Na konfrontáciu muža s jeho delikventným správaním je najvhodnejší poradca mužského pohlavia, ktorý jasne vyjadrí svoj jednoznačne negatívny postoj voči násilíu. Vždy dbajte pritom na bezpečnosť a ochranu ženy, vyhýbajte sa akémukoľvek vyjednávaniu, mediácii a pod.

Poradenstvo pri podozrení, že dochádza k násilíu

Na psychosociálnych poradcov a poradkyne sa ženy obracajú s rôznymi otázkami a želaniami. V priebehu rozhovoru môže vzniknúť podozrenie, že žena zažíva v intímnom vzťahu násilie, aj keď sama o tejto téme nehovorí. Nezdráhajte sa o tom s klientkou hovoriť:

- Vyslovte svoje podozrenie a prejavte súcit, opatrne sa zmieňte o jej prípadných zraneniach, ale nepýtajte sa ďalej, ak o tejto téme nechce hovoriť.
- Ponúknite konkrétnu pomoc a praktickú podporu — pravidelné rozhovory, sprevádzanie na úrady, informácie o pomáhajúcich zariadeniach, a to **aj vtedy, ak žena sama od seba o to nepožiadala.**

Odporúčaná literatúra

www.zastavmenasilie.sk

Cviková, J. – Juráňová, J.: *Piata žena. Aspekty násillia páchaného na ženách*. ASPEKT 2002.

Domáce násillie – stručné odpovede na najčastejšie otázky. Aliancia žien Slovenska 2005.

Heise, Lori L. — Pitanguy, J. — Germain, A.: *Násillie páchané na ženách. Skrytá ujma na zdraví*. Pro Familia a ASPEKT 1998.

Herman, J. L.: *Trauma a uzdravenie. Násillie a jeho následky*. Pro Familia a ASPEKT 2001.

Jones, A.: *Nabudúce bude mŕtva. Týranie a ako ho zastaviť*. Pro Familia a ASPEKT 2003.

Konat proti násilliu na deťoch. Pro Familia a ASPEKT 1999.

Levine, P. A.: *Prebúdzanie tigra – liečenie traumy*. Pro Familia 2002.

Násillie na ženách. Aliancia žien Slovenska 2003.

Rothschild, B.: *Pamät tela. Psychofyziológia a liečenie traumy*. Pro Familia 2007.

- Jasne a konkrétne ponúknite svoju pomoc. Dohodnite sa s ňou, kedy, kde a ako vás môže zastihnúť, ako alebo prostredníctvom koho sa s ňou môžete skontaktovať vy, aké sú možnosti pomoci z vašej strany (ponúknite len to, čo môžete dodržať), dohodnite s ňou konkrétny termín ďalšieho stretnutia alebo iného kontaktu.
- Poskytnite „nepriame poradenstvo“, napríklad takouto formou: „Existuje veľa žien, ktoré trpia násilím...“, „Niektoré zariadenia poskytujú pomoc...“
- Prejavte pochopenie pre odmietavú reakciu: „Chápem, že sa bojíte o tom hovoriť – bez vášho súhlasu nebudem nič podnikať.“

Osobitné poznámky pre pracovníčky a pracovníkov odboru sociálnych vecí

Na rozdiel od iných pomáhajúcich osôb z psychosociálnych profesií majú pracovníčky a pracovníci odboru sociálnych vecí ÚPSVaR úlohy vyplývajúce zo zákona. Zabezpečujú sústavnú ochranu života, zdravia a priaznivého vývinu dieťaťa, ktorá je nevyhnutná pre jeho blaho a rešpektuje jeho najlepší záujem. **Pri týraní žien v rodine sú násilím zasiahnuté vždy aj deti, a to i vtedy, keď samy nie sú priamo obeťou násilia.** Pracovníčky a pracovníci odboru sociálnych vecí dávajú súdu odporúčania týkajúce sa zverenia dieťaťa do výchovy, určenia výživného, úpravy a zákazu styku. **Mali by si preto uvedomovať, že snaha zachovať neutralitu voči obom rodičom v prípade násilia ohrozuje blaho dieťaťa a je proti jeho záujmom.** Neutrálny postoj voči násiliu nie je na mieste.

Len pracovníčky a pracovníci odboru sociálnych vecí môžu využiť možnosť na predvolanie násilníckych mužov. Je to príležitosť, aby muža konfrontovali s jeho násilníckym správaním a jednoznačne dali najavo, že ani odbor sociálnych vecí nebude jeho násilie tolerovať a že jeho násilnícke správanie bude mať dôsledky na správy týkajúce sa zverenia detí do výchovy a úpravy styku s deťmi. Okrem toho môžu aj inými spôsobmi vyvíjať na muža nátlak; keď muž napríklad zadržáva dokumenty, môžu ho písomne vyzvať, aby doklady pre ženu a deti odovzdal na odbore sociálnych vecí. Môžu rozhodovať o výchovných opatreniach podľa zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele a navrhovať súdu uloženie výchovných opatrení podľa zákona o rodine, ako aj obmedzenie a pozbavenie rodičovských práv, ak je to v záujme maloletých detí.

Pracovníčky a pracovníci odboru sociálnych vecí môžu najviac urobiť na ochranu práv a právom chránených záujmov maloletých detí.

Pracovníčky a pracovníci odboru sociálnych vecí mávajú niekedy tú výhodu, že rodiny poznajú už dlhší čas. To znamená, že medzi ženami postihnutými násilím a pomáhajúcimi osobami môže vzniknúť vzťah založený na vzájomnej dôvere. Tento vzťah predurčuje sociálne pracovníčky a pracovníkov na to, aby v spolupráci so ženami vytvorili systém podpory a pomoci. (Dôležitá je sprostredkovateľská úloha medzi ženou postihnutou násilím a inými inštitúciami ako napríklad škola, materská škola, organizácie poskytujúce pomoc ženám.)

INFORMÁCIE PRE POLÍCIU

Polícia má pri potláčaní násillia v rodine mimoriadne dôležitú úlohu, pretože je prakticky jedinou inštitúciou, ktorá je pripravená zasiahnuť v prípade potreby na celom území krajiny dvadsaťštyri hodín denne. Týrané ženy sa často veľmi dlhý čas snažia situáciu zvládať samy. Políciu sa odhodlajú privolať až vtedy, keď sa násillie vystupňuje a majú nezládnuteľný strach o seba i deti. Nedostatočné informácie a absencia dôvery môžu ženám brániť v tom, aby sa so žiadosťou o pomoc obrátili na políciu.

ČO ŽENY OČAKÁVAJÚ OD POLÍCIE

Pre ženy postihnuté násillím je vymanenie sa z manželstva alebo vzťahu, v ktorom zažívajú násillie, veľmi ťažkým krokom. Dôvodmi sú finančná závislosť, tlak rodiny a širšieho okolia, ale aj strach z ďalšieho násillia. Keď žena zavolá v krízovej situácii na pomoc políciu, chce najmä to, aby sa násillie skončilo a aby polícia „priviedla muža k rozumu“. Očakáva, že

- jej policajti a policajtky uveria;
- budú brať násillie, o ktorom hovorí, vážne;
- prejavia pochopenie pre jej situáciu a budú s ňou zaobchádzať s porozumením;
- mužovi jasne dajú najavo protiprávnosť jeho správania;
- poskytnú jej informácie o jej právach a o pomáhajúcich zariadeniach;
- zabezpečia jej ochranu, ak sa rozhodne násillníka opustiť;
- ubezpečia ju, že políciu môže zasa kedykoľvek privolať.

Nie všetky ženy chcú podať trestné oznámenie. Mnohé majú strach, pretože sú od týrajúceho muža závislé. **Preto je dôležité, aby policajti a policajtky prejavili žene postihnutej násillím pochopenie pre jej situáciu a obavy** a súčasne dali jasne najavo, že štát násillné činy netoleruje. Je dôležité, aby polícia vysvetlila žene rozdiely v postupe polície pri tzv. oficiálnych a neoficiálnych deliktoch. Nie je správne, ak sa polícia pri oficiálnom delikte ženy pýta (dokonca v prítomnosti násillníckeho muža), či skutočne chce, aby sa

začalo trestné stíhanie. Vyvoláva to totiž mylný dojem, že vznesenie obvinenia a začatie trestného stíhania závisí od nej, hoci polícia oficiálne trestné činy musí stíhať z úradnej povinnosti.

NÁVRHY INTERVENCIE PROTI NÁSILIU

Intervencia polície proti násiliu páchanému na ženách v rodine je veľmi dôležitá. **Zásah aspoň načas zastaví páchanie násillia a keď sa použijú účinné opatrenia, ponúka šancu prerušiť bludný kruh násillia.**

Zásahy proti násiliu v rodine môžu byť pre policajtov a policajtky veľmi ťažké a frustrujúce. Často treba zásahy viackrát opakovať. Vtedy sa môže stať, že polícia nebezpečenstvo hroziace žene podcení. V prípade násillia páchaného na ženách treba každý zásah brať veľmi vážne a polícia musí na násillie zakaždým adekvátne reagovať. Na druhej strane policajti a policajtky často podceňujú aj nebezpečie, ktoré pri týchto zásahoch hrozí im samým.

Akýkoľvek policajný zásah prebieha v súlade s príslušnými predpismi. Pri zásahu v súvislosti s násillím páchaným na ženách je však vhodné zohľadniť nasledujúce skutočnosti.

Pochopenie, ochrana a pomoc obeti

Hlavným cieľom každej policajnej intervencie je zabezpečiť ochranu a bezpečnosť obete. K tomu niekoľko návrhov:

Je dôležité **vypočúvať obeť a násillníka oddelene**, pretože ženy postihnuté násillím majú obavy vypovedať v prítomnosti násillníckeho muža. Pri vypočúvaní si treba uvedomiť, že ženy postihnuté násillím môžu byť v dôsledku prežitého násillia v šoku a potrebujú určitý čas, aby sa upokojili.

Je vhodné, aby polícia vypočula ženu vtedy, keď je žena v takom psychickom stave, že je spôsobilá presne a pravdivo vypovedať –

3

potom totiž nehrozí, že by výpoveď dodatočne upravovala, resp. menila, a znížila tým jej dôkaznú hodnotu.

Treba zistiť, či žena utrpela poranenia. Pritom treba mať na pamäti, že zranenia nie sú vždy viditeľné na prvý pohľad a v šoku žena hneď nevníma bolesť. Žiadne zranenie nemožno zľahčovať.

Polícia je povinná zdokumentovať stopy trestného činu. V prípade, že žena utrpela zranenie, **polícia zabezpečí lekárske ošetrovanie**; je dôležité, aby lekár alebo lekárka zaznačili **všetky** zranenia. So súhlasom ženy sa môže zhotoviť fotodokumentácia.

Aby žena nadobudla **dôveru k polícii**, je vhodné jej vysvetliť ďalší policajný postup a ubezpečiť ju o tom, že polícia sa jej usiluje pomôcť.

Mužovi by policajti a policajtky mali dať jednoznačne najavo, že násilné činy sú trestné a majú právne dôsledky.

Po zásahu nenechávajte ženu a deti v byte spolu s násilníckym mužom. Ak naďalej hrozí nebezpečenstvo a žena sa necíti bezpečne, je vhodné dočasné oddelenie násilníka. V prípade podozrenia, že sú naplnené dôvody väzby, môže polícia zadržať násilníka na 48 hodín a po ich uplynutí ho prepustiť a odovzdať súdu. Polícia môže zaistiť násilníka pristihnutého pri páchaní priestupku alebo ohrozujúceho život a zdravie iných osôb. Takto polícia násilníka jednak oddelí od obete, jednak mu tým dáva jasne najavo, že jeho konanie má patričné trestnoprávne dôsledky.

Ak objasňovanie násilného činu prebieha na slobode, treba násilníka, ak to je možné, zobrať na vypočúvanie na útvare Policajného zboru a potom ho vyzvať, aby sa bytu dočasne vyhýbal a aby sa správal pokojne. Súčasne je potrebné pohovárať sa so ženou o tom, či bude pre ňu bezpečné naďalej zotrvať v byte, alebo či by ho mohla na nejakú dobu opustiť. V tom prípade treba s ňou zvážiť alternatívne možnosti ubytovania. Polícia je povinná už pri prvom kontakte poskytnúť poškodenej v písomnej forme informácie o jej právach v trestnom konaní a o pomáhajúcich organizáciách, ako aj o službách, ktoré poskytujú. Polícia aj súd sú povinní poškodenú o jej právach

poučiť a poskytnúť jej možnosť ich plného uplatnenia. **Ak sa žena rozhodne pre dočasný odchod z bytu, polícia by mala ženu a deti sprevádzať, poskytnúť im podporu a zotrvať s nimi až do odchodu.** Môže ponúknuť aj pomoc pri nadviazaní kontaktu s príbuznými, známymi, resp. s pomáhajúcou ženskou organizáciou. Nie je bezpečné nechávať deti samy v byte za prítomnosti násilníckeho muža.

Kriminalistické prístupy

Násilie na ženách v rodine sa často chápe ako hádka, a nie ako trestný čin. Je veľmi dôležité starostlivé vyšetrenie, zabezpečenie dokumentácie a všetkých dôkazov, k tomu patrí dôkladná obhliadka miesta činu, výpoveď a opis rozporenia ženy i podozrivého, výpovede ostatných svedkov, napr. susedov a známych, ako aj zistenie, či sa podobný prípad odohral už aj v minulosti.

Ďalšie preventívne opatrenia

Pri policajnom zásahu sú ženy, ktoré prežili násilie, obvykle rozrušené a nemôžu dobre komunikovať, preto odporúčame, aby ste s nimi po krátkom časovom odstupe znova nadviazali kontakt. V pokojnom rozhovore a atmosfére bezpečia potom znova oboznámte ženu s jej právami, vysvetlite ďalší postup v súvislosti s oznámením a poskytnite informáciu o pomáhajúcich zariadeniach pre ženy. Mužovi treba opätovne vysvetliť právne dôsledky jeho násilníckeho správania.

Ak je muž predvedený alebo zaistený na polícii, môže žena požiadať o informáciu o pravdepodobnej dĺžke zadržania, aby mohla v prípade potreby odísť na bezpečné miesto. Z bezpečnostných dôvodov sa mužovi nesmú dávať žiadne informácie o mieste pobytu ženy. Ak bol násilník vzatý do väzby, má žena právo — ak o to požiada prokuratúru alebo v súdnom konaní súd — byť informovaná o jeho prepustení. Rovnako to platí aj pri prepustení z výkonu trestu odňatia slobody.

5

Existuje možnosť neuvádzať pri výsluchoch svoje bydlisko. Trestný poriadok zakotvuje možnosť uviesť adresu na doručovanie písomností v trestnom konaní, pričom táto adresa nemusí byť ani bydliskom, ani iným miestom pobytu. Môže sa to uplatniť aj v prípade, ak žena opustí spoločnú domácnosť a snaží sa pred mužom ukryť.

Ak žena utiekla z bytu a obáva sa ďalšieho násillia, potrebuje ochranu a sprievod polície pri vyzdvihnutí osobných vecí a dokladov z bytu. Osobná ochrana je dôležitá aj po rozchode, ak muž ženu naďalej prenasleduje, ohrozuje a obťažuje, najmä pri súdnych konaniach a v iných nebezpečných situáciách.

VYTVÁRAŤ DÔVERU, INFORMOVAŤ O PRÁVACH

Pro Familia

Humenné
057/775 77 73
0903 325 506
(08.00 – 20.00 hod.)

Fenestra

Košice
055/625 62 37
0905 204 414
(09.00 – 17.00 hod.)

Centrum Nádej

Bratislava
02/62 24 78 77
0905 463 425
(nonstop)

Aliancia žien Slovenska

Bratislava
0903 519 550
(nonstop)

Dôležitým opatrením proti násilliu v rodine je posilňovanie dôvery žien voči polícii.

K tomu patrí vytváranie priateľskej a rešpektujúcej atmosféry na útvare Policajného zboru. Je vhodné mať poruke informačné letáky. Odporúčame nadviazať kontakt s pomáhajúcou ženskou organizáciou, príp. odborom sociálnych vecí ÚPSVaR. Je dôležité, aby vypočúvanie prebiehalo v atmosfére bezpečia.

Ženám, ktoré neovládajú slovenský jazyk, treba zabezpečiť tlmočníčku alebo tlmočníka.

Mnohé ženy postihnuté násillím nepoznajú svoje práva. Polícia je povinná už pri prvom kontakte poskytnúť poškodenej v písomnej forme informácie o jej právach v trestnom konaní a o pomáhajúcich organizáciách. Dôležité je ženu informovať, že má:

- právo nebyť diskriminovaná na základe pohlavia, rasy alebo farby pleti, národnostného alebo etnického pôvodu, náboženstva, politickej príslušnosti alebo sexuálnej orientácie;
- právo dozvedieť sa identifikačné číslo policajtky, resp. policajta;
- právo odmietnuť podanie vysvetlenia týkajúceho sa blízkej osoby (a na súdnom pojednávaní právo odmietnuť výpoveď proti blízkej osobe);
- právo udeliť alebo odoprieť súhlas s trestným stíhaním blízkej osoby;
- právo vziať udelený súhlas späť;

- právo, aby jej bola predložená zápisnica o vypočúvaní, a v prípade, že žiada o jej doplnenie alebo opravu, aby sa takéto doplnenia alebo opravy vykonali;
- právo zúčastniť sa na preštudovaní vyšetrovacieho spisu, urobiť si z neho výpisky, resp. dať si na vlastné náklady zhotoviť kópiu;
- právo byť informovaná do 1 mesiaca od podania oznámenia o urobených opatreniach, ak o to požiadala, a právo na doručenie oznámenia o odložení veci;
- právo nechať sa zastupovať splnomocnenkyňou, najčastejšie advokátkou.

Odporúčaná literatúra

www.zastavmenasilie.sk
(tu nájdete ďalšie odkazy)

Cviková, J. – Juráňová, J.: *Piata žena. Aspekty násillia páchaného na ženách*. ASPEKT 2002.

Domáce násillie – stručné odpovede na najčastejšie otázky. Aliancia žien Slovenska 2005.

Heise, Lori L. — Pitanguy, J. — Germain, A.: *Násillie páchané na ženách. Skrytá ujma na zdraví*. Pro Familia a ASPEKT 1998.

Herman, J. L.: *Trauma a uzdravenie. Násillie a jeho následky*. Pro Familia a ASPEKT 2001.

Jones, A.: *Nabudúce bude mŕtva. Týranie a ako ho zastaviť*. Pro Familia a ASPEKT 2003.

Konateľ proti násilliu na deťoch. Pro Familia a ASPEKT 1999.

Levine, P. A.: *Prebúdzanie tigra – liečenie traumy*. Pro Familia 2002.

Násillie na ženách. Aliancia žien Slovenska 2003.

Rothschild, B.: *Pamät tela. Psychofyziológia a liečenie traumy*. Pro Familia 2007.

Jedným z práv poškodenej v trestnom konaní je aj právo výslovným vyhlásením sa vzdať práv poškodenej. Pre poškodenú je však takýto postup mimoriadne nevýhodný.

Zasahovať v prípadoch násilia na ženách v rodine je veľmi ťažké a zložitú. Fakt blízkosti a intimných vzťahov medzi obeťou a páchatelom stavia právny systém pred ťažké úlohy. **Násilné činy v párových vzťahoch prebiehajú podľa určitých schém a často ich možno predvídať.**

Nebezpečnosť a závažnosť týchto násilných činov sa stále podceňuje. Výskumy dokázali, že mnoho zavraždených žien sa v minulosti opakovane usilovalo o policajnú a súdnu pomoc (Sherman — Berk 1984). Keď sa násilný trestný čin dostáva po prvýkrát pred súd, je za ním obvykle už veľmi dlhá história týrania ženy v rodine. **Hlavným cieľom všetkých právnych opatrení musí byť ochrana a bezpečnosť žien postihnutých násilím.**

OBČIANSKOPRÁVNE ASPEKTY

Do právneho systému Slovenskej republiky už boli začlenené niektoré prostriedky, ktoré chránia ženu pred násilím v rodine. Medzi ne patrí predovšetkým predbežné opatrenie zakazujúce násilníkovi vstup do domu či bytu a obmedzenie užívania bytu, resp. domu alebo vylúčenie z jeho užívania. Jeho vydaním sa pre ženu zmierňujú sociálne následky násilia, ako sú nevyhnutnosť opustiť byt, strata sociálneho zázemia, strata zamestnania, zmena školy pre deti a pod. Cieľom týchto opatrení je zaistiť bezpečie ženy (a detí) tým, že sa dočasne, ale okamžite zabráni ďalšiemu kontaktu násilníka so ženou (a deťmi).

Predbežné opatrenie o zverení detí do výchovy

Najmä v období rozchodu sa zvyšuje nebezpečenstvo, že násilnícky muž používa deti ako nátlakový prostriedok, aby ženu prinútil k návratu. Je preto dôležité, aby sa čo najrýchlejšie, rozhodnutím súdu o predbežnom opatrení o zverení detí do výchovy matke, zabránilo tomu, že násilnícky muž bude používať deti ako prostriedok na vydieranie a kontrolu ženy.

Právna pomoc

Ženy, ktoré boli týrané a chcú sa s násilníckym mužom rozísť, potrebujú právnu pomoc. Je dôležité informovať ich o formách právnej pomoci

a v prípadoch, keď to procesné predpisy umožňujú, ustanoviť žene zástupcu alebo zástupkyňu z radov advokátov. Pre cudzinky je pomoc v súdnom konaní obzvlášť dôležitá. Aj keď majú dobré jazykové znalosti, právny jazyk je na porozumenie príťažký.

Mediácia sa neodporúča

Na základe doterajších skúseností sa tento postup (sprostredkovanie pri vyjednávaní dohôd partnerov) v prípade násillia páchaného na ženách v rodine neodporúča. Žena, ktorá žije či žila v násilníckom vzťahu, nemôže slobodne vyjadriť svoje potreby. Mediácia môže zvyšovať riziko ohrozenia. Preto je pre ochranu práv a potrieb žien lepšie, ak sa rozhodnutia robia pred súdom a ženy postihnuté násillím majú k dispozícii právnu a psychickú podporu (Astor 1991).

TRESTNOPRÁVNE ASPEKTY

Trestné stíhanie sa síce nemôže prednostne zaoberať situáciou obeť, napriek tomu je dôležité zohľadniť jej osobitú situáciu.

Z medzinárodných skúseností vyplývajú pre efektívne trestné stíhanie násilných činov na ženách v párových vzťahoch tieto všeobecné kritériá:

- Zodpovednosť za trestné stíhanie má mať štát, a to nezávisle na prianí či súhlase obeť.
- V prípadoch násillia v rodine sú opatrenia vyžadujúce spoluúčasť obeť nevhodné a nemajú sa používať.
- Osoby postihnuté násillím v rodine potrebujú bezplatnú alebo cenovo dostupnú právnu pomoc a podporu pomáhajúcich zariadení.
- Odborníci a odborníčky z právnických profesií potrebujú špeciálne školenie o formách a účinkoch násillia, aby sa predchádzalo druhotnej viktimizácii žien postihnutých násillím.
- V záujme zabezpečenia čo najúčinnejšej ochrany žien a detí pred násillím treba vypracovať všeobecné smernice a špeciálne opatrenia pre činnosť súdov v prípadoch násillia v rodine (OSN 1994).

Pri násillí v súkromnej sfére treba zvlášť zohľadniť niektoré okolnosti:

Závažnosť vyhrážok

Vyhrážky sú veľmi častým trestným činom a ako dosvedčujú prípady vrážd v rodine, treba ich brať veľmi vážne. Vyhrážkami drží muž ženu v šachu, napr. jej bráni v tom, aby od neho odišla. Vyhrážky treba brať

Pro Familia

Humenné
057/775 77 73
0903 325 506
(08.00 – 20.00 hod.)

Fenestra

Košice
055/625 62 37
0905 204 414
(09.00 – 17.00 hod.)

Centrum Nádej

Bratislava
02/62 24 78 77
0905 463 425
(nonstop)

Aliancia žien Slovenska

Bratislava
0903 519 550
(nonstop)

3

vždy a vo všetkých spoločenských vrstvách a skupinách veľmi vážne. Hodnotiť vyhrážky ako „podmienené prostredím“ je problematické, pretože sa tým legitimizuje ich používanie v rodine alebo v istých spoločenských vrstvách.

Využitie väzby/Informovanie žien postihnutých násilím

Násilné činy na ženách v párových vzťahoch sa často opakujú, pričom sa ich závažnosť zvyšuje. Preto ich v žiadnom prípade neslobodno bagatelizovať. Vzatie do väzby treba praktizovať vždy, ak sú na to právne dôvody. Tak sa aspoň čiastočne môže zabrániť tomu, aby obeť musela utiecť a ukrývať sa.

Pre ženy a deti postihnuté násilím je dôležité, aby boli zavčasu informované o prepustení páchateľa z väzby, aby sa mohli uchýliť do bezpečia alebo podniknúť opatrenia na svoju ochranu. O prepustení informuje ženu to zariadenie, v ktorom bol násilník vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody.

Použitá literatúra:

Astor, H.: *Position Paper on Mediation*. Ed. Australian National Committee on Violence against Women. Barton 1991.

Egger, R. a i.: *Österreichische und internationale Strategien zur Bekämpfung familiärer Gewalt*. Viedeň 1993.

Sherman, L. — Berk, R.: *The specific deterrent effect of arrest for domestic assault*. In: *American Sociological Review* 49/1984.

United Nations (ed.): *Crime Prevention and Criminal Justice Branch: Strategies For Confronting Domestic Violence*. A Resource Manual. Viedeň 1994.

Odporúčaná literatúra

www.zastavmenasilie.sk
(tu nájdete ďalšie odkazy)

Cviková, J. — Juráňová, J.: *Piata žena. Aspekty násillia páchaného na ženách*. ASPEKT 2002.

Domáce násillie – stručné odpovede na najčastejšie otázky. Aliancia žien Slovenska 2005.

Heise, Lori L. — Pitanguy, J. — Germain, A.: *Násillie páchané na ženách. Skrytá ujma na zdraví*. Pro Familia a ASPEKT 1998.

Účinnější ochrana v súdnom konaní

Je dôležité zabrániť osobnému stretnutiu obžalovaného a obeť, napr. rozdielnym časom vypočúvania, oddelenými vchodmi do pojednávacej miestnosti. To sa v praxi súdov u nás nerealizuje. Keďže k stretnutiu dochádza, potom treba umožniť, aby ženu mohla sprevádzať osoba, ktorá jej poskytne podporu; ak ide o väčšie riziko, musí ženu chrániť justičná stráž. V prípade mimoriadneho nebezpečenstva ženu musí chrániť polícia.

Právo odmietnuť výpoveď, dôkazy v trestnom stíhaní

Žena postihnutá násilím v rodine často odmieta vypovedať. Je to vzhľadom na blízky vzťah k násilníkovi pochopiteľné a nesmie sa jej to vyčítať. Žena je v týchto prípadoch obeťou i svedkyňou. Preto je dôležité starostlivo zhromaždiť aj iné dôkazy a podporiť nimi ženinu výpoveď. Okrem toho treba zvážiť, ako pomôcť žene, aby mohla vypovedať. V Rakúsku existujú opatrenia týkajúce sa „šetrného vypočúvania“, ktoré možno využívať na podporu vypovedajúcich obetí. Mnohé ženy nepoznajú svoje práva, preto ich na ne treba opakovane upozorňovať.

V trestnom konaní má byť žena už od prvého kontaktu poučená o svojich právach a má sa jej poskytnúť možnosť na ich plné uplatnenie. V občianskom súdnom konaní súd poskytuje účastníkom či účastníckam, ktoré nemajú právnych zástupcov, poučenie o ich procesných právach a povinnostiach.

Výstraha a podmienka

Zahraničné skúsenosti s používaním rôznych trestnoprávných opatrení, ako je výstraha, podmiennečné odsúdenie a ochranné opatrenia, ukázali, že tieto opatrenia prispievajú k potláčaniu ďalšieho násillia. Aj u nás existujú v trestnom konaní viaceré prostriedky, ktoré môžu prispieť k potláčaniu násillia a jeho predchádzaniu v budúcnosti. Najúčinnjšími sú podmiennečné odsúdenie a zákazy uložené pri podmiennečnom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody alebo podmiennečnom odsúdení, napríklad zákaz priblížiť sa k poškodenej na vzdialenosť menšiu ako 5 metrov a zdržiavať sa v blízkosti jej obydllia. Naopak, poradenstvo a terapia pre násillnikov bývajú bez súčasných represívnych opatrení takmer zbytočné a neúčinné. Účinnjšie sú resocializačné opatrenia (napr. sociálny tréning), ktoré prebiehajú v súvislosti s trestným stíhaním. **Podstatné je, že pri opakovanom výskyte násillia ihneď nasledujú trestnoprávne dôsledky.**

Medzi opatrenia, ktoré možno u nás uložiť pri podmiennečnom prepustení a podmiennečnom odsúdení, patria: podrobiť sa v súčinnosti s probačným a mediačným úradníkom (alebo iným odborníkom) programu sociálneho výcviku alebo inému výchovnému programu, podrobiť sa v skúšobnej dobe psychoterapii alebo zúčastniť sa na psychologickom poradenstve. V súčasnosti však na Slovensku neexistujú špeciálne programy pre páchatelov násillia v rodine a ani odborníci a pracoviská, ktoré by ich realizovali.

Náhrada škody a bolestné

Obete násillia majú právo na náhradu škody, ale náhrada škody (napr. bolestné) sa v prípadoch násillia a týrania v párových vzťahoch alebo rodine zväčša uplatňuje ťažko. Treba dbať o to, aby sa o nároku poškodenej rozhodlo už v trestnom konaní a aby nebola so svojim nárokom odkázaná na občianske konanie.

Poškodená si môže v trestnom alebo následnom občianskom súdnom konaní uplatňovať aj náhradu nemajetkovej ujmy ako odškodnenie za prežitú utrpenie.

Herman, J. L.: *Trauma a uzdravenie. Násillie a jeho následky*. Pro Familia a ASPEKT 2001.

Jones, A.: *Nabudúce bude mŕtva. Týranie a ako ho zastaviť*. Pro Familia a ASPEKT 2003.

Konat proti násilliu na deťoch. Pro Familia a ASPEKT 1999.

Levine, P. A.: *Prebúdzanie tigra – liečenie traumy*. Pro Familia 2002.

Násillie na ženách. Aliancia žien Slovenska 2003.

Rothschild, B.: *Pamät tela. Psychofyziológia a liečenie traumy*. Pro Familia 2007.

INFORMÁCIE PRE ZDRAVOTNÍCKE PROFESIE

Lekárky a lekári alebo ošetrovatelky a ošetrovatelia sú často prvými odborníkmi, u ktorých ženy postihnuté násilím hľadajú pomoc. Väčšina týraných žien sa v istom okamihu obráti na lekárku či lekára, pretože násilie, ktoré zažívajú, zanecháva stopy na ich zdraví. **Vo svojej práci máte veľa možností včas rozpoznať násilie a zabrániť jeho (ďalšiemu) výskytu.** Využite svoje možnosti a pracujte vo svojej praxi na opatreniach proti násiliu na ženách.

PRÍZNAKY NÁSILIA NA ŽENÁCH**Telesné indikátory**

- modriny, krvné podliatiny;
- vyklbeniny, zlomeniny (čelusti, nosa);
- popáleniny rôzneho stupňa;
- vnútorné poranenia;
- rezné, tržné, bodné rany a pomliaždeniny;
- vnútorné zranenia;
- stopy po škrtení a hrdúsení, vybité zuby;
- poranenia ušného bubienka, očnej sietnice;
- potraty, resp. predčasné pôrody (násilie sa často vyskytuje v priebehu tehotenstva);
- poranenie genitálií, otehotnenie po znásilnení.

Psychické indikátory

- napätie, nepokoj, pocit celkovej slabosti;
- pocit ochromenia, neschopnosti čokoľvek robiť;
- pocity viny a hanby;
- strata pocitu vlastnej hodnoty, sebadôvery;
- reaktívny strach a/alebo depresie;
- poruchy spánku, desivé sny;
- poruchy sexuality, poruchy prijímania potravy;
- samovražedné pokusy;
- závislosť na liekoch a/alebo na alkohole.

Ak vašu pomoc vyhľadajú ženy, ktoré majú „nešpecifické“ zdravotné

problémy, pamätajte na to, že **môže ísť aj o maskované prejavy prežívaného násillia**. Môžete sa tým vyhnúť predpisovaním trankvilizérov, analgetík, antidepresív či tabletiiek „na spanie“, ktoré len potláčajú symptómy. Takéto potláčanie zahluje pravú podstatu ťažkostí, až kým nie je neskoro.

LEKÁRSKA STAROSTLIVOSŤ

Ak máte podozrenie, že sa žena stala obeťou násillia, poskytnite jej už pri prvom kontakte možnosť hovoriť s vami bez prítomnosti muža (ak ju sprevádza). Násilník, aj keď sa tvári starostlivo, je v skutočnosti násilníkom a žene zakazuje, aby o násillí hovorila. Najmä pre ženy, ktoré zažili sexualizované násillie, je dôležité, aby sa o tom mohli porozprávať so ženou — lekárkou. **Ubezpečte pacientku, že váš rozhovor bude absolútne dôverný** (povedzte jej, že máte povinnosť zachovávať lekárske tajomstvo). Je podstatné presne zdokumentovať poranenia i výpoveď ženy, ako aj jej psychické rozpoloženie. **Vaša dokumentácia sa musí opierať o fakty, pretože môže byť dôležitá pre následný postup polície a súdu v trestnom aj občianskoprávnom konaní**. Ak je to možné, získajte ďalšie údaje od sociálnej pracovníčky, alebo poradkyne.

Opakované ošetrovanie zranení, ako aj prvé ošetrenie, ktoré sa nedá označiť ako úraz, by vás malo upozorniť na možnosť domáceho násillia. Ženy potrebujú pomoc, aj keď neuvádzajú pravý dôvod svojich zranení či psychosomatických ťažkostí.

V súčasnosti nie sú vo všetkých zdravotníckych zariadeniach k dispozícii sociálne pracovníčky a pracovníci, preto je zmysluplné, ak naviažete kontakt so špecializovaným zariadením poskytujúcim pomoc ženám (pozri kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra).

Ak musíte urobiť oznámenie na políciu, vyplývajúce zo zákona, informujte o tom aj postihnutú ženu a spoločne prediskutujte dôsledky tohto oznámenia.

Uvážte, že pre ženy býva často veľkou úľavou, keď oznámenie podáte vy. Upozornite ženu na to, že zranenia musí spravidla posúdiť aj súdny znalec či znalkyňa.

V lekárskej správe sa často ako príčina násillia uvádza označenie „hádká“. Tým sa zastiera skutočnosť, že muž bol páchatelom násillia, a žene sa podsúva, že má na násillí svoj aktívny podiel. Údajná „spoluvina“ ženy na násillí, ktorého bola obeťou, môže mať vplyv na rozhodovanie súdu. Preto je dôležité, aby ste v lekárskej správe jasne pomenovali pravý dôvod zranení (ak ho žena uviedla).

Ak robíte lekárske návštevy v domácnosti a domnievate sa, že došlo k násilliu, nenechajte ženu postihnutú násillím s násillnickým mužom samu. Informujte ju o pomáhajúcich zariadeniach (nie v prítomnosti muža). Ak máte na muža nejaký vplyv, skúste mu dohovoriť a upozorníte ho na neprípustnosť jeho správania. Pri návšteve je takisto potrebné zaznamenať výpoveď ženy, prípadné stopy po zranení, ako aj stav bytu. Tieto pozorovania môžu byť dôležité pri prípadnom neskoršom súdnom konaní.

PODPORA ŽIEN POSTIHNUTÝCH NÁSILÍM

Ak ako lekárka či lekár, ošetrovatelka či ošetrovateľ, sociálna pracovníčka či pracovník, psychologička či psychológ poskytujete žene postihnutej násillím ďalšiu podporu, je dôležité, **aby rozhovory prebiehali v nerušenej, chránenej atmosfére**. Účinnosť pomoci bude závisieť od vášho osobného presvedčenia, že násillie páchané na ženách nikdy nie je oprávnené a že zaň zodpovedá výlučne násillník. Vaša empatia, nehodnotiaci prístup a jasné stanovisko, že žena nenesie vinu na násillí, pomáhajú žene postihnutej násillím a veľmi ju odbremeňujú (pozri kapitolu 11: Informácie pre psychosociálne profesie).

Ak tušíte prítomnosť násillia, môžete skúsiť osloviť ženu napr. slovami: „Mám obavy o vašu bezpečnosť a bezpečnosť vašich detí“, alebo: „Vidí sa mi, že ste ohrozená“, a tak jej umožniť, aby prijala pomoc. Inokedy môže pomôcť „nepriame poradenstvo“; môžete povedať, že pri svojej práci sa opakovane stretávate so ženami, ktoré sú postihnuté násillím.

Ak je prítomnosť násilia zrejmá, neostýchajte sa pacientky priamo opýtať, napr.:

- Ublíži vami niekto z vašej rodiny, príp. váš manžel/druh?
- Máte z niekoho vo vašej rodine, napr. manžela/druha, strach?
- Zakazuje vám manžel/druh vychádzať z bytu?
- Rozbija manžel/druh nejaké predmety, na ktorých vám záleží?
- Ublíži váš manžel/druh deťom?
- Snaží sa váš manžel/druh označiť za duševne chorú?

V prípade, že pacientka vôbec nechce o týchto veciach hovoriť, nemali by ste naliehať. Dali ste jej najavo, že sa na vás môže obrátiť. Aj ženy, ktoré sa sprvu javili ako neprístupné, si neskôr spomenú na informácie, ktoré ste im dali. Rozprávajte sa v pracovnom kolektíve, ak to je možné, o problémoch spojených s pomocou a o frustrácii, ktorá sa vynára, keď žena postihnutá násilím neprijme vašu pomoc. **Hľadajte podporu u svojich kolegýň a kolegov.**

Keď sa žena postihnutá násilím napokon odhodlá hovoriť o svojom trápení, otvárajú sa možnosti pre zmenu. Zmeny však môžu prebiehať veľmi pomaly a nemusia byť pre vás hneď viditeľné. Pokiaľ nemáte k dispozícii dostatok času, alebo ak sa vám nedarí spoločne vytvoriť dostatočne dôverný vzťah, mali by ste pacientke odporučiť, aby sa obrátila na inú kolegýňu či iného kolegu alebo na zariadenia poskytujúce pomoc ženám.

ĎALŠIA POMOC

Pokiaľ je to z medicínskeho hľadiska obhájiteľné, môže k bezpečnosti ženy prispieť i jej hospitalizácia. Po prijatí do nemocnice si treba vyjasniť, ktoré návštevy si pacientka želá a z ktorých by mohla mať obavy. **Treba sa postarať aj o bezpečnosť jej detí**, ktoré sa možno ocitli v nebezpečnej situácii alebo ostali doma sami, bez opateru dospelých. Odporúčame nadviazať kontakt s odborom sociálnych vecí príslušného úradu práce, sociálnych vecí a rodiny a s príbuznými alebo známymi pacientky (pravdaže, s jej súhlasom). Vypracujte spolu s pacientkou **krízový plán** na zaistenie bezpečnosti pre ňu a jej deti

„Možnosť povedať pravdu sa naskytla až v nemocnici. Tam ma brali vážne. Konečne mi niekto veril.“

(pozri kapitolu 10: Ako sa vlastnými silami vyrovnat s násilím) a spoločne si overte jeho realizovateľnosť; objasnite napr. otázku, kam by mohla odísť po prepustení z nemocnice (pozri kapitolu 4: Čo ponúkajú ženské domy a poradne).

Ponúknite žene, že sa skontaktujete so zariadením poskytujúcim pomoc, na ktoré sa môže obrátiť pri hľadaní ďalšej podpory.

V prípade, ak vám oznamovacia povinnosť nevyplýva zo zákona, ponúknite žene podporu, ak sa ona sama rozhodne podať oznámenie na políciu. Rešpektujte jej rozhodnutie, aj keď sa rozhodne oznámenie nepodať.

Hovorte so ženou o možnostiach zotavenia (práceneschopnosť, kúpeľná liečba). Informujte ju o možnostiach podpornej terapie v poradni pre ženy alebo v inom pomocnom zariadení.

Dajte žene k dispozícii kópie jednotlivých kapitol tohto informačného materiálu alebo iný informačný materiál (pozri kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra).

Zvlášť citlivé zaobchádzanie si vyžadujú:

Ženy s psychickým, zmyslovým alebo telesným postihnutím

Žijú vo vzťahu extrémnej závislosti, a preto sa veľmi boja, že by ich prípadná otvorenosť mohla viesť k strate partnera, na ktorého pomoc sú odkázané. Ich strach je opodstatnený.

Ženy v psychiatrickej starostlivosti

Psychické choroby často vznikajú v dôsledku prežitého násilia. Vyvarujte sa toho, že by ste reálne obavy pacientky interpretovali ako príznak duševnej choroby. Pre psychicky choré ženy býva oveľa ťažšie formulovať vlastné potreby.

Ženy so závislosťou

Niektoré týrané ženy požívajú alkohol alebo lieky, aby vládali uniesť svoju situáciu. Preto sa aj v kontakte so závislými pacientkami treba pýtať, či nezažili, resp. nezažívajú násilie.

Migrantky

Základy existencie týchto žien sú primárne späté s ich funkciou

Pro Familia

Humenné
057/775 77 73
0903 325 506
(08.00 – 20.00 hod.)

Fenestra

Košice
055/625 62 37
0905 204 414
(09.00 – 17.00 hod.)

Centrum Nádej

Bratislava
02/62 24 78 77
0905 463 425
(nonstop)

Aliancia žien Slovenska

Bratislava
0903 519 550
(nonstop)

v rodine. Je dôležité zapojiť tlmočníčku (v prípadoch násilia páchaného na ženách je obzvlášť dôležité, aby tlmočila žena). Život v cudzom prostredí robí ženy často bezradnejšími a bezbrannejšími voči násiliu.

Staršie ženy

Vyžadujú si veľmi intenzívnu podporu, už aj vzhľadom na ich častý pocit, že na nejaké zmeny v živote je už príliš neskoro.

PREVENCIA A ZMENA VEDOMIA

Iniciujte vo svojej pracovnej oblasti ďalšie odborné vzdelávanie o problematike násilia. Pracovníčky poradní pre ženy majú záujem o výmenu skúseností a kontakt.

Tematizujte problematiku násilia páchaného na ženách i na lekárskech kongresoch. O účinkoch a dôsledkoch násilia by sa malo prednášať v rámci základného vzdelávania lekárk a lekárov, zdravotníckeho personálu, ako aj terapeutiek a terapeutov. Ak pracujete v tíme, je dobré, ak sa jedna členka tímu zaoberá špeciálne touto témou (napr. absolvuje ďalšie vzdelávanie o problematike násilia páchaného na ženách).

SPOLUPRÁCA

Nadviažte spoluprácu s pracovníčkami ženských organizácií pomáhajúcich ženám (pozri kapitolu 4: Čo ponúkajú ženské domy a poradne a kapitolu 17: Adresy, telefónne čísla, odporúčaná literatúra), ktoré poskytujú praktickú a právnu podporu.

Je dôležité posilniť aj spoluprácu s políciou, súdmi, odborními sociálnymi vecí, lekárkami a lekármi na oddeleniach nemocníc, špeciálne vyškolenými psychoterapeutkami a psychoterapeutmi.

Ak chceme zabrániť páchaniu násilia na ženách, vyžaduje si to množstvo opatrení na mnohých spoločenských rovinách. Je nevyhnutná spolupráca všetkých príslušných inštitúcií, aby ženy a ich deti nezostali s problémom samy.

Odporúčaná literatúra

www.zastavmenasilie.sk
(tu nájdete ďalšie odkazy)

Cviková, J. – Juráňová, J.: *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. ASPEKT 2002.

Domáce násilie – stručné odpovede na najčastejšie otázky. Aliancia žien Slovenska 2005.

Heise, Lori L. – Pitan-guy, J. – Germain, A.: *Násilie páchané na ženách. Skrytá ujma na zdraví*. Pro Familia a ASPEKT 1998.

Herman. J. L.: *Trauma a uzdravenie. Násilie a jeho následky*. Pro Familia a ASPEKT 2001.

Jones, A.: *Nabudúce bude mŕtva. Týranie a ako ho zastaviť*. Pro Familia a ASPEKT 2003.

Konat proti násiliu na deťoch. Pro Familia a ASPEKT 1999.

Levine, P. A.: *Prebúdzanie tigra – liečenie traumy*. Pro Familia 2002.

Násilie na ženách. Aliancia žien Slovenska 2003.

Rothschild, B.: *Pamät tela. Psychofyzológia a liečenie traumy*. Pro Familia 2007.

ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE PRE ODBORNÍČKY A ODBORNÍKOV V OBLASTI VÝCHOVY

Priznaky násilia v rodine a problémy detí týraných matiek môžeme vnímať len vtedy, ak sme na problematiku násilia páchaného na ženách dostatočne citliví (pozri kapitolu 7: Dôsledky pre deti). Hoci je násilie v rodinách veľmi rozšírený fenomén, môžu mu pracovníci a pracovníčky v oblasti výchovy venovať, samozrejme, iba obmedzenú časť svojej pracovnej kapacity. Napriek tomu máte dôležitú úlohu, pretože ste v úzkom kontakte s deťmi, ktoré vám dôverujú. Aby ste sa vyhli preťaženiu, hľadajte podporu u kolegýň a kolegov, ako aj u svojich nadriadených, a nadviažte kontakt so špecializovanými inštitúciami, napr. s odborom sociálnych vecí úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, pedagogicko-psychologickou poradňou, pomáhajúcimi ženskými organizáciami a pod. Odborníčky a odborníkov si môžete prizývať na konzultácie. Žiaduce je aj pravidelné ďalšie vzdelávanie na tému násilie páchané na ženách a deťoch v rodinách.

ČO MÔŽETE POSKYTNÚŤ ŽENÁM POSTIHNUTÝM NÁSILÍM

Týrané ženy sa iba zriedkavo obracajú so svojimi problémami na pedagogičky a pedagógov svojich detí. Oveľa častejšie sa učiteľky a učitelia o násilí páchanom na matke dozvedia zo správania a z rozprávania detí. **V takýchto prípadoch odporúčame, aby ste navrhli matke rozhovor, pričom sa neodvolávajú na výpovede dieťaťa.** Dieťa sa totiž nesmie dostať do pozície „zradcu“. Využite možnosť a ponúknite pomoc a prejavte účasť. Ženy v násilných vzťahoch sú pod stálym tlakom svojho partnera. Preto treba dbať na to, aby sme neprisudzovali matke vinu za problémy jej dieťaťa a aby sme ju nepreťažovali pedagogickými návrhmi a očakávaniami. Poskytovanie podpory sa môže realizovať najmä:

- individuálnym prístupom k dieťaťu;
- rozhovormi o situácii dieťaťa;
- podnetmi, ako možno dieťaťu pomôcť;

Pro Familia

Humenné
057/775 77 73
0903 325 506
(08.00 – 20.00 hod.)

Fenestra

Košice
055/625 62 37
0905 204 414
(09.00 – 17.00 hod.)

Centrum Nádej

Bratislava
02/62 24 78 77
0905 463 425
(nonstop)

Aliancia žien Slovenska

Bratislava
0903 519 550
(nonstop)

Odporúčaná literatúra

www.ruzovymodry-svet.sk (rodovo citlivá pedagogika)
www.zastavmenasilie.sk (proti násiliu)
www.aspekt.sk (rovnosť žien a mužov)
ASPEKT, feministický kultúrny časopis — najmä čísla 3/1998 *Násilie I*, 1/1999 *Násilie II*, 2/1999 *Osobné je politické*, 1/2000 *Nerodíme sa ako ženy, stávame sa nimi*, 2/2000 – 1/2001 *Patriarchát*.

- informáciami o pomáhajúcich zariadeniach (napr. odbor sociálnych vecí úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, detské krízové centrum, pomáhajúce ženské organizácie, poradňa pre ženy);
- vyjasnením právnej situácie: kto má právo vyzdvihnúť dieťa zo školy; aké opatrenia zo strany odboru sociálnych vecí a súdu sú potrebné, aby bolo dieťa zverené do starostlivosti matky, čím tá získa výlučné právo vyzdvihovať dieťa zo školy a rozhodovať vo veciach týkajúcich sa dieťaťa, napr. o kontakte s otcom (pozri kapitolu 7: *Dôsledky pre deti*);
- poukázaním na bezpečnostné opatrenia, ktoré môže matka urobiť v prípade núdzovej situácie.

Žena môže začať meniť svoju situáciu, až keď získa podporu a keď sa podarí ju odbremeniť! Život ženy postihnutej násilím je plný strachu, takže si často nedôveruje. Majte trpezlivosť a pochopenie, dajte najavo, že ste jej k dispozícii a že u vás nájde podporu. Nesnažte sa o rýchlu zmenu situácie, neočakávajte od nej žiadne radikálne rozhodnutia. Informujte ju o pomáhajúcich zariadeniach, poskytnite jej informačné materiály.

PODPORA DETÍ V AKÚTNEJ SITUÁCII

Deti potrebujú dostať možnosť, aby mohli spracovať a zvládnuť zážitky násilia primerane svojmu veku a osobnosti. **O svojich starostiach môžu však hovoriť len v atmosfére dôvery, solidarity a úprimnosti.**

Deťom treba dať jasne najavo, že nenesú žiadnu zodpovednosť za situáciu v rodine. A treba zodpovedne uvážiť aj to, či situácia v triede ako skupine umožňuje otvárať túto tému v prítomnosti ostatných detí. Deti však zväčša začnú o svojich problémoch hovoriť práve v skupine. Ostatné deti môžu z takýchto rozhovorov získať aj niečo užitočné pre seba tým, že sa zapoja do procesu prekonávania problému, a možno si potvrdia i svoje vlastné skúsenosti.

Starší žiaci sa už obvykle dokážu vyrovnávať s násilím aj slovne. Pritom majte na pamäti, že je potrebné:

Násilie v rodine. Super tajné. Pro Familia a ASPEKT 1998. (Dostupné aj na <http://www.ruzovymodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/knihy/nasiliev-rodine:-super-tajne>)

Proti sexuálnemu zneužívaniu dievčat a chlapcov. Priručka pre matky a otcov. ASPEKT 1999.

Cviková, J. – Juráňová, J.: *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách.* ASPEKT 2002.

Cviková, J. – Juráňová, J.: *Ružový a modrý svet. Rodové stereotypy a ich dôsledky.* Občan a demokracia – ASPEKT 2003, 2. vyd. 2005. (Dostupné aj na [http://www.ruzovymodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/ruzovy-a-modry-svet-\(cd-rom\)/ruzovy-a-modry-svet](http://www.ruzovymodrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/ruzovy-a-modry-svet-(cd-rom)/ruzovy-a-modry-svet))

Cviková, J. – Juráňová, J. – Kobová, L.: *Žena nie je tovar. Komodifikácia žien v našej kultúre.* ASPEKT, Bratislava 2005.

Domáce násilie – stručné odpovede na najčastejšie otázky. Aliancia žien Slovenska 2005.

Grabruker, M.: *Typické dievča? Denník o prvých troch rokoch života.* ASPEKT 2006.

Heise, Lori L. — Pitanguy, J. — Germain, A.: *Násilie páchané na ženách. Skrytá ujma na zdraví.* Pro Familia a ASPEKT 1998.

Herman, J. L.: *Trauma a uzdravenie. Násilie a jeho následky.* Pro Familia a ASPEKT 2001.

Jones, A.: *Nabudúce bude mŕtva. Týranie a ako ho zastaviť.* Pro Familia a ASPEKT 2003.

Konat proti násiliu na deťoch. Pro Familia a ASPEKT 1999.

Levine, P. A.: *Prebúdzanie tigra — liečenie traumy.* Pro Familia 2002.

Násilie na ženách. Aliancia

- získať si dôveru dieťaťa, ale bez naliehania či nátlaku;
- pochváliť dieťa za to, že má odvahu hovoriť o svojej situácii;
- dať najavo, že mu veríte;
- ubezpečiť dieťa, že sa vás môže opýtať na všetko, čo potrebuje;
- hovoriť s ním o veciach, ktoré v ňom vyvolávajú strach (rozvod, ťažkosti v škole, umiestnenie do detského domova, riziko, že by otec poň prišiel do školy);
- vyjasniť si s ním potreby, aké má, a prípadne iniciovať isté opatrenia (napr. keď dieťa hovorí, že nechce ostať doma), prekonzultovať s matkou a sociálnou pracovníčkou dočasné umiestnenie v stanici opatrovateľskej služby (SOS) pre deti alebo v detskom krízovom centre.

Ak dieťa nie je schopné hovoriť o svojich zážitkoch, či už vzhľadom na vek, mentálnu úroveň, alebo postihnutie, potom mu treba umožniť, aby sa vyjadrilo prostredníctvom iných postupov, napr. hraním rolí s bábikami, kreslením a pod. Nejde pritom o terapeutickú činnosť, ale o priblíženie sa situácii z pohľadu dieťaťa. Jednorazová aktivita však nestačí. Zmysluplná podpora dieťaťa má byť naplánovaná dlhodobo a má sa zakladať na pravidelných kontaktoch, napr. v podobe hodín vyhradených rozhovorom alebo hre.

Ak dieťa žije v nejakom type detského domova, potom si treba vyjasniť, či chce prázdniny alebo víkendy tráviť s rodičmi. Ak áno, mal by byť vytvorený podporný plán, čiže by malo byť jasné, na koho sa môže dieťa obrátiť v prípadnej krízovej situácii: na príbuzných, priateľov, učiteľku? V každom prípade treba podporovať želania dieťaťa voči rodičom a osobám, ktorým je dieťa zverené do opatery.

Vzhľadom na **zložitosť problematiky** navrhujeme zvážiť aj ďalšie možnosti:

- požiadať o spoluprácu odborníkov a odborníčky z vašej vlastnej inštitúcie, ako napr. výchovného poradcu či poradkyňu, psychologov či psychologičky atď.;

žien Slovenska 2003.

Rothschild, B.: *Pamáť tela. Psychofyziológia a liečenie traumy*. Pro Familia 2007.

Besenbäck, I. a i.: *Gewalt in der Schule. Gewalt gegen Mädchen. Geschlechtsspezifische Aspekte und schulische Präventionsarbeit*. Viedeň 1994.

Büttner, Ch. — Dittmann, M. (ed.): *Brave Mädchen, böse Buben? Erziehung zur Geschlechtsidentität in Kindergarten und Grundschule*. Weinheim 1992.

Heimvolkshochschule Alte Molkerei Frille: *Parteiliche Mädchenarbeit u. anti-sexistische Jungenarbeit*. Frille 1988.

Österr. Kulturservice (ed.): *Kokosnuss feminin. Ein Handbuch für mädchenorientierte Kulturvermittlung und Unterrichtsprojekte*. Viedeň 1991.

Pädagogisches Zentrum Berlin (ed.): *Tatort Schule: Sexistischer Alltag. Dokumentation der Berliner Fachtagung*. Berlin 1992.

Stanzel, G.: *Mädchen und Jungen — Verändertes Rollenverhalten als gesellschaftspolitisches Lernziel in der Grundschule. Praktische Anleitung zur Durchführung eines rollenkritischen Unterrichts als präventive Massnahme gegen Gewalt im Schulalltag*. Wiesbaden 1991.

Walker, J.: *Gewaltfreie Konfliktlösung im Klassenzimmer. Eine Einführung*. Č. 1. Vyd. Päd. Zentrum Berlin. Berlin 1991.

- ponúknuť a sprostredkovať kurzy ďalšieho vzdelávania;
- nadviazať kontakt s pomáhajúcimi inštitúciami, ako sú: pedagogicko-psychologická poradňa, detské krízové centrum, odbor sociálnych vecí úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, organizácie pomáhajúce ženám a deťom atď.

Tieto kroky však treba najprv prediskutovať s matkou a získať aj súhlas dieťaťa (so zohľadnením veku).

PODNETY PRE PREVENTÍVNU PRÁCU

Základnými príčinami násillia sú snahy o mocenskú dominanciu, ako aj spoločenské normy a tradičné rozdelenie rolí. Výchovné a vzdelávacie opatrenia môžu prispieť k zmenšeniu mocenskej nerovnováhy medzi pohlaviami. **Osobný príklad pedagogičiek a pedagógov (čo, samozrejme, predpokladá ich sebareflexiu) motivuje deti a mládež kriticky prehodnocovať tzv. spoločenské skutočnosti** (deľbu práce medzi ženami a mužmi, rôzne formy vzťahov a spôsobov života). Pre prácu s deťmi a mládežou je potrebná citlivosť voči prejavom násillia, ktoré sa vyskytnú v rámci žiackej skupiny. Násillie medzi deťmi, resp. mládežou sa musí stať témou rozhovorov a spracovávaní vo všetkých oblastiach výchovy a vzdelávania. O rodovo špecifických aspektoch (t.j. súvislosti so spoločenským chápaním ženskej a mužskej roly) treba hovoriť nielen pri konfrontáciách medzi chlapcami a dievčatami. **Násillie páchané chlapcami na dievčatách alebo iných chlapcoch súvisí s napíňaním predstáv o normách mužnosti** (byť silný, presadiť sa, demonštrovať fyzickú prevahu); toto treba stále znovu tematizovať. Pomocným opatrením môže byť aj kurz sebaobrany pre dievčatá a tréning senzitivity pre chlapcov. Treba dbať aj na skutočnosť, že rodová citlivosť sa vytvára aj prostredníctvom jazyka, preto je nevyhnutné používať rodovo citlivý jazyk (napr. ženské formy pomenovania osôb a profesií: žiačka a žiak, lekárka a lekár, učiteľka a učiteľ atď.).

KONANIE PROTI MUŽSKÉMU NÁSILIU

„Keby ma poslúchala, vychádzali by sme spolu dobre.“ (Pán C., citované podľa Fröschl — Löw 1992, zv. 1, s. 80.)

Násilnícki muži vnímajú moc a kontrolu ako základ svojich intímnych vzťahov. Násilníckym správaním uvoľňujú vlastnú nespokojnosť a súčasne znemožňujú ženám, aby samy vyjadrili svoje potreby. Takto sa vyhýbajú konfrontácii, ktorá im je neprijemná a mohla by ohroziť ich privilégia.

Násilie teda nevedie k riešeniu konfliktov, ale k ich potláčaniu.

Násilnícki muži majú často extrémne tradičné názory na rolu muža a ženy. Podľa tejto myšlienkovvej schémy sa žena má starať o domácu pohodu, emocionalitu a domácnosť, muž má rodinu zabezpečiť a je to on, kto má aj rozhodovať. Aj keď je konkrétna životná situácia úplne iná, pridržiajú sa mnohí muži tejto predstavy. K tradičnému chápaniu rolí patrí aj názor, že muž si má svoje problémy riešiť sám a nesmie požiadať iných o pomoc.

Násilnícki muži vystupujú navonok často ako dobre prispôsobení, verbálne odmietajú „bezdôvodné násilie“ a dištancujú sa od páchatel'ov násilia. Svoje vlastné násilnicke správanie chápu ako oprávnenú reakciu na chybu ženy alebo ako niečo, čo je mimo ich kontroly. Násilnícki muži sú „majstri sveta“ v zapieraní a zľahčovaní situácie. Svoje vlastné správanie nikdy neoznačujú ako násilnicke, ale hovoria o „hádku“, „konflikte“ alebo o „potýčke“. Jeden muž napríklad pichol nožom do krku svoju ženu a nazval to „menším škrabnutím“ (pán F., citované podľa Fröschl — Löw 1992, zv. 1, s. 74). Muži, ktorí týrajú ženy, považujú používanie násilia pri presadzovaní svojich záujmov za oprávnené, a preto väčšinou nemajú záujem o zmenu svojho správania.

Medzinárodné štúdie prišli k záveru, že najmä zverejnenie násilníckych činov a zapojenie kompetentných policajných a súdnych inštitúcií odrádza mužov od opätovného použitia násilia. Osoby so spoločenskou mocou a prestížou ako lekáry a lekárnice, sudkyne a sudcovia, policajtky a policajti môžu zastaviť násilie, ak vystupujú kompetentne a ak využijú svoje právomoci.

PODNETY PRE PRÁCU S NÁSILNÍCKYMI MUŽMI

Keď pracujete ako policajtky, policajti, sudkyňa, sudca, lekárnica, lekár, sociálna pracovníčka, sociálny pracovník alebo terapeut či terapeutka, všade sa

stretávate s násilníkmi mužmi. Vzhľadom na to, že u nás zatiaľ neexistujú špecializované poradne ani program pre násilníckych mužov, je nevyhnutné, aby odborníci a odborníčky zo všetkých profesií pôsobili na mužov s cieľom zastaviť ich násilnícke správanie.

V každom prípade si najprv zistíte, či je zabezpečená podpora a bezpečnosť žien a detí (pozri kapitolu 3: Rozpoznať násilie, plánovať pomoc).

S násilníkmi môžeme účinne pracovať len vtedy, keď sami jasne odmietame násilie. Muži — poradcovia, lekári, policajti, sudcovia, sociálni pracovníci a pod. — môžu predstavovať dôležité rolové vzory mužného správania bez násilia. V každom prípade je nevyhnutné, aby sme prácu s násilníkom reflektovali v tíme, s kolegami a kolegyňami alebo v rámci supervízie.

Cieľom práce s násilníkom je, aby násilník ukončil násilie, prevzal zodpovednosť za svoje správanie a vytvoril si empatický prístup k žene.

Pri rozhovore s mužom, ktorý bol násilnícky voči svojej partnerke, odporúčame dodržiavať tieto pravidlá:

- **Nepoužívajte zľahčujúce pomenovania** ako hádka či konflikt, naopak, zdôraznite vážnosť situácie, násilie pomenujte ako násilie.
- **Odmietnite vysvetľovanie**, pretože násilníci sa často usilujú odvieť pozornosť na údajné problémy, napr. na žiarlivosť či nedostatočnú poriadkumilovnosť ženy. Zostaňte pri probléme násilníckeho správania.
- **Upozornite muža na právne dôsledky jeho činov**, pohovárajte sa s ním o následkoch, aké má násilie na psychickom a fyzickom zdraví ženy a detí. Ak muž sám trpel v detstve násilím, pokúste sa oživiť jeho spomienky na pocity, ktoré vtedy zažíval.
- **Vždy dbajte na bezpečnosť ženy a detí.** Keď žena od muža už odišla, akceptujte jej rozhodnutie, aj keď sa muž javí ako dostatočne „polepšený“ a kajúcny. Možno je jej dôvera k nemu už natoľko narušená, že zmena jeho správania prišla neskoro. Pokúste sa pracovať spolu s mužom na tom, aby muž akceptoval rozhodnutie svojej ženy.
- Nestavajte právo muža na dôverný rozhovor nad bezpečnosť jeho obetí. **Ak máte informácie o tom, že sa muž pripravuje na spáchanie trestného činu, upozornite na to ženu i políciu.**

Ak ako poradca a poradkyňa či terapeut a terapeutka pracujete s násilníkymi mužmi dlhší čas, zohľadňujte nasledujúce momenty:

- **Podporte muža pri vytváraní „bezpečnostného plánu“.** Každý násilník cíti nejaké príznaky blížiaceho sa násilnickeho správania. V takej chvíli by sa mal naučiť odísť zo situácie, ísť preč.
- **Rekonštrukcia násilnickeho správania.** Prejdite s mužom históriu jeho násilnickeho správania, najmä jeho druh a rozsah. Myslite na to, že všetky výskumy o násilníkych mužoch dokazujú, že násilníci často veľmi zľahčujú závažnosť aj frekvenciu násilia. Ak muži vôbec opisujú svoje násilnicke konanie, robia to často len vágne, ako napr. „vtedy sa to stalo“, „vznikla hádka“. Tu sa často zabúda na to, že vhodnými otázkami možno muža konfrontovať s jeho konaním. Dôvodom je skutočnosť, že muž jasne signalizuje svoju nevoľu hovoriť o násilí. Preto ak sa sedenie príliš orientuje „na potreby klienta“, nie je možné tematizovať niečo, o čom klient nechce hovoriť.

Bez tematizácie násilia sa však muž nenaučí prevziať

zodpovednosť. Pýtajte sa veľmi konkrétne, napr.: „Ako často ste bili svoju ženu? Akým spôsobom? Ako ste sa pritom cítili? Ako reagovala vaša žena? Aké boli zranenia a ďalšie následky?“ Oscilovanie medzi empatickým postojom k násilníkovi a dôslednou konfrontáciou je v tejto práci najťažšie. Mottom by mohlo byť: **Odsudzujte čin, nie človeka!**

- Mnohí muži chápú svoje násilnicke správanie ako nejaký „mimovoľný prešľap“, teda ako niečo, čo sa nedá kontrolovať. **Ukážte im, že kontrola je možná!** Pracujte s nimi na rozpoznaní cieľov násilných činov. Zamerajte sa na otázku: „Čo tento muž získal, keď páchal násilie?“ Pozhovárajte sa o tom s klientom.
- **Zaoberajte sa aj formami psychického násilia**, ako je ponižovanie, izolovanie, kontrolovanie ženy, vyvolávanie strachu atď. Informujte muža o následkoch týchto foriem násilia (pozri kapitolu 3: Rozpoznať násilie, plánovať pomoc).
- Neakceptujte žiadne unáhlené zlepšenie. Ak vám muž po dvoch rozhovoroch povie, že sa už nebude správať násilnícky, znamená to najskôr, že poradenstvo akceptoval len formálne a nechce pracovať

Odporúčaná literatúra

www.zastavmenasilie.sk
(tu nájdete ďalšie odkazy)

Badinter, E.: *XY. Identita muža*. ASPEKT 1999.

Cviková, J. – Juráňová, J.: *Piata žena. Aspekty násilia páchaného na ženách*. ASPEKT 2002.

Domáce násilie – stručné odpovede na najčastejšie otázky. Aliancia žien Slovenska 2005.

Heise, Lori L. – Pitanguy, J. – Germain, A.: *Násilie páchané na ženách. Skrytá ujma na zdraví*. Pro Familia a ASPEKT 1998.

Herman, J. L.: *Trauma a uzdravenie. Násilie a jeho následky*. Pro Familia a ASPEKT 2001.

Jones, A.: *Nabudúce bude mŕtva. Týranie a ako ho zastaviť*. Pro Familia a ASPEKT 2003.

Konat proti násiliu na deťoch. Pro Familia a ASPEKT 1999.

Levine, P. A.: *Prebúdzanie tigra – liečenie traumy*. Pro Familia 2002.

Násilie na ženách. Aliancia žien Slovenska 2003.

Rothschild, B.: *Pamät tela. Psychofyzológia a liečenie traumy*. Pro Familia 2007.

na zmene svojho správania. V takom prípade nemá význam navrhnovať žene, aby sa k mužovi vrátila.

- Kým muž pácha násilie, nezaoberajte sa inými témami, napr. sexualitou či komunikáciou. Povedzte mu, že poradenstvo v týchto záležitostiach je možné až potom, keď skončí s násilím.
- Zaoberajte sa aj ekonomickými formami násilia a tým, či si muž plní finančné povinnosti voči manželke a deťom (dobrovoľne alebo určené súdom).

Podľa čoho môžete zistiť, že násilnícky muž zmenil svoje správanie?

- Nazýva svoje predošlé správanie násilím.
- Nehovorí, že bol vyprovokovaný alebo že je nevinný.
- Pochopil následky svojich činov pre ich obeť, resp. obeť.
- Pripúšťa možnosť, že sa k nemu žena už nedokáže vrátiť a bude sa ho navždy báť, aj keď zmenil svoje správanie.
- Je schopný vyhľadať pomoc, aby sa vyhol násiliu aj v budúcnosti.
- Je ochotný a pripravený niesť následky (právne, finančné) svojho násilníckeho správania.

Ak ho žena opustila:

- Akceptuje, že si s ním žena neželá udržiavať kontakt alebo ho chce obmedziť, nenalieha na ňu a neprenasleduje ju.
- Plní si svoje finančné záväzky, aj keď nesúhlasí s rozchodom.
- V rámci rodičovských kontaktov neovplyvňuje deti proti matke, resp. akceptuje obmedzenie alebo zákaz styku aj bez súdneho rozhodnutia.
- Je ochotný opustiť spoločnú domácnosť/byt a umožniť návrat do neho žene a deťom (ak si to žena želá) aj bez súdneho rozhodnutia.

Len ak sú prítomné všetky tieto prejavy správania, môžete predpokladať, že násilie naozaj prestalo. Samotné sľuby nestačia.

Podľa zahraničných štúdií len veľmi málo (2 – 10 %) násilníckych mužov skutočne zmení svoje správanie a navždy skončí s násilím.

Citovaná literatúra

Fröschl, E. — Löw, S.: *Ursachen und Folgen von Gewaltanwendung gegenüber Frauen und Kindern*. Viedeň 1992.

Hafner, G. — Spoden, Ch.: *Möglichkeiten zur Veränderung gewalttätiger Männer im Rahmen einer Männerberatungsstelle. Gutachten für die Senatsverwaltung für Jugend und Familie, Berlin*. Berlin 1991.

ADRESY, TELEFÓNNE ČÍSLA, ODPORÚČANÁ LITERATÚRA ADRESY A TELEFÓNNE ČÍSLA Z ROKU 2008

Organizácie a zariadenia poskytujúce pomoc obetiam násillia

Kraj Bratislava

ALIANCIA ŽIEN SLOVENSKA Bratislava

Tel: 0903 519 550 nonstop

Fax: 02/52 45 03 46

www.alianciazien.sk

E-mail:

alianciazien@alianciazien.sk

Kontaktná osoba: Mgr. Katarína Farkašová

Služby: sociálne poradenstvo, právne poradenstvo, právna pomoc, psychologické poradenstvo, sociálna asistancia, vzdelávanie (akreditácia MŠ)

CENTRUM NÁDEJ (Pomoc ohrozeným deťom) Bratislava

Tel.: 02/62 24 99 14,

02/62 24 78 77

0905 463 425 nonstop

www.centrumnadej.sk

E-mail: centrum.nadej@centrum.sk

Kontaktná osoba: PhDr. Hana Bártová

Služby: sociálne poradenstvo, právne poradenstvo, právna pomoc, psychologické poradenstvo, podporné skupiny, psychoterapia, sociálna asistancia, mediácia

KRÍZOVÉ CENTRUM BRÁNA DO ŽIVOTA Bratislava

Tel.: 02/62 41 04 69

nonstop

0910 992 041, 0915

439 245, 02/62 41 04 68

Fax: 02/62 41 04 69,

02/62 41 04 68

www.branadozivota.sk

E-mail:

pomoc@branadozivota.sk,

cabanova@branadozivota.sk

Kontaktná osoba: Mgr. Gabriela Cabanová

Služby: sociálne, právne, psychologické poradenstvo, krízová intervencia, podporné skupiny, psychoterapia a diagnostika, asistancia pri vybavovaní dokumentov, asistancia v byte klientky či klienta, sprevádzanie klient-

ky či klienta na súdnych pojednávaníach, odborné posudzovanie

Ubytovanie: 6 miest pre ženy a 20 miest pre ženy s deťmi (v útulku sídli aj detský domov a SOS pre deti), 90,- Sk/deň pre rodinu

MAJÁK NÁDEJE (n. o.) Bratislava

Tel.: 02/52 62 67 01, 0911

526 267, 0904 700 866

všetko nonstop

Fax: 02/52 62 67 02

E-mail:

majaknadeje@stonline.sk

Kontaktná osoba: Mgr. Andrej Poracký

Služby: sociálne, právne, psychologické poradenstvo, právna pomoc, podporná skupina, psychoterapia, sociálna asistancia

Ubytovanie: 40 miest v 17 izbách pre matky s deťmi, 1 rok, 2.500,- Sk/mesiac

SOCIÁLNA UBYTOVŇA Podunajské Biskupice, Bratislava

Tel.: 02/40 20 72 28,

02/40 20 72 17 (Miestny

úrad Podunajské Biskupice)

Kontaktná osoba: PhDr. Iveta

Frátríčová, Martina Brtková

Ubytovanie: pre obyvateľky

a obyvateľov mestskej časti

Podunajské Biskupice, žiadosť osobne na MÚ v Podu-

najských Biskupiciach, dvoj-

a trojlôžkové izby, poplatok

podľa príjmov

DOMOV PRE RODIČOV A DETI Bratislava

Tel.: 02/62 31 05 66

E-mail: domovprerodicovadeti@zoznam.sk

Kontaktná osoba: Kvetoslava

Beňová, Medlenová

Služby: krízová intervencia,

sociálne poradenstvo

Ubytovanie: 20 miest, pri dos-

tatočnom príjme 60,- Sk/

deň matka a 20,- Sk/deň

dieťa (ďalšie dieťa 10,- Sk/

deň, ďalšie dieťa 5,- Sk/deň)

KRÍZOVÉ CENTRUM DÚHA Bratislava

Tel.: 02/45 52 30 77,

0918 824 247

Fax: 02/45 52 30 77

www.domovduha.sk

E-mail:

povodova@domovduha.sk

Kontaktná osoba: Dr. Dagmar

Povodová

Služby: krízová intervencia

Ubytovanie: 24 lôžok, 90,- Sk/

deň matka s dieťaťom alebo podľa výšky príjmov

SOCIÁLNA UBYTOVŇA FORTUNA Dúbravka, Bratislava

Tel.: 02/64 46 12 81

Fax: 02/64 46 12 81

E-mail:

hloenvme@mail.t-com.sk

Kontaktná osoba: Martin Faktor,

Blanka Lichtnerová

Ubytovanie: ubytovňa

Magistrátu BA pre mladé ro-

diny a slobodné matky s tr-

valým pobytom v Bratislave,

1 dospelá osoba 1.800,-Sk

/mesiac, dieťa 450,- Sk/me-

siac

SOCIÁLNA UBYTOVŇA KOPČANY Petržalka, Bratislava

Tel.: 02/63 83 86 87

Fax: 02/63 83 86 87

E-mail:

alavyvme@mail.t-com.sk

Kontaktná osoba: Mgr. Peter

Hrivňák

Ubytovanie: 1.800,- Sk/me-

siac/1 dospelá osoba, 450,-

Sk/mesiac/deti, za samos-

tatnú bunku je príplatok

1.000,-Sk/mesiac

STANICA OPATROVATELSKEJ SLUŽBY PRE DETI ROSUTEK Lamač, Bratislava

Tel.: 02/64 28 73 72

Fax: 02/64 28 85 23

Kontaktná osoba: Mgr. Petronela

Šebestová

Služby: starostlivosť o dieťa,

poradenstvo rodičom

Ubytovanie: 20 miest, poplatky

v súlade so zákonom o so-

ciálnej pomoci a podľa vše-

obecnych záväzných naria-

dení Bratislavského samo-

správneho kraja

PON CENTRÁLA

Adresa: P. O. BOX 83, 820 05
Bratislava
Tel.: 02/52 63 24 96
E-mail:
info@pomocobetiam.sk

Poradňa PON Bratislava

Konzultácie aj bez objednania:
pon./ut./štv.: 14.00 — 18.00
Adresa: Cintorínska 3
Tel., odkazovač, fax:
02/52 63 24 95
E-mail:
bratislava@pomocobetiam.sk
Koordínátorka: Eva Náništová

**LINKA POMOCI OBETIAM
0850 111 321**

Pristupná z celého územia
SR na zvýhodnenom čísle
(volajúci platí polovicu
miestneho hovorného), in-
formuje o službách pre obe-
te a prístupe k nim v pra-
covných dňoch od 10.00 do
14.00 hod. (inak záznamník
zavolaní).

E-mail:
linka@pomocobetiam.sk

Kraj Trnava**KRÍŽOVATKY (n. o.) Skalica**

Tel.: 034/664 57 18,
0907 899 271
Fax: 034/664 57 18
E-mail:
krizovatky@ba.telecom.sk
Kontaktná osoba: Danica
Sedláčková

Zariadenia:**1. AZYLOVÝ DOM EMAUZY**

(útulok) Holíč
Tel.: 034/668 31 10 nonstop
Fax: 034/668 31 10
E-mail: emauzy@stonline.sk
Kontaktná osoba: Hana Šafran-
ková
Služby: sociálne, právne, psy-
chologické poradenstvo,
podporné skupiny, psychote-
rapia

Ubytovanie: 41 miest v 15 iz-
bách, 1.200,- Sk/mesiac
matka + 1 dieťa, dĺžka poby-
tu 1 rok — mimoriadne až
3 roky (matka s malým die-
ťaťom)

**2. AZYLOVÉ CENTRUM
BETÁNIA (útulok) Malacky**

Tel.: 034/772 24 57 nonstop,
0908 441 586 nonstop
E-mail: centrumbetania@ma-
il.t-com.sk

Kontaktná osoba: Anna Benková
Služby: sociálne, právne, psy-
chologické poradenstvo
Ubytovanie: 20 miest v 7 iz-
bách, 1.250,- Sk/mesiac
matka + 1 dieťa, dĺžka poby-
tu 1 rok, mimoriadne 3 roky

**ZARIADENIE SOCIÁLNYCH
SLUŽIEB (ZSS) Senica
Pod zariadenie patrí
Domov pre osamelých
rodičov.**

Tel.: 034/622 84 56
recepčia nonstop
(neprepúšťa cudzích ľudí)
0918 467 907 nonstop
Fax: 034/622 84 56
E-mail: zuzka@boker.sk
Kontaktná osoba: Zuzana
Krčmáriková
Služby: krízová intervencia,
poradenská činnosť
Ubytovanie: poplatok sa vypo-
číta podľa príjmu

**ARCIDIEČZNA CHARITA
Trnava — Charitatívno-
—sociálne centrum**

Tel.: 0805 551 13 96,
033/551 27 04,
033/551 13 97
Fax: 033/551 13 97
www.charitatt.sk
E-mail:
battarci.charita@stonline.sk
Kontaktná osoba: PhDr. Franti-
šek Čišecký, PhD., Mária
Ruislová
Služby: poradenstvo

Poradňa PON Trnava

Konzultácie aj bez objednania:
ut. a štv.: 14.00 — 18.00
Adresa: Trhová 2
Tel., odkazovač, fax:
033/550 55 35
Mobil: 0907 380 642
E-mail:
trnava@pomocobetiam.sk
Koordínátorka: Iveta
Schusterová

**ÚTULOK Sv. ANNY
Hlohovec (OZ POKOJ
A DOBRO)**

Tel.: 033/742 46 86 nonstop
Fax: 033/742 23 52
E-mail: viera.vavrova@
directly2you.sk
Kontaktná osoba: Olga Spálová
Služby: krízová intervencia,
postintervencia
Ubytovanie: ženy 70,- Sk/deň,
deti 35,- Sk/deň, 2 roky

**OTVORENÁ NÁRUČ (n. o.)
Vrbové**

(kontakt pre Piešťany
a okolie)
Tel.: 0907 456 978,
0902 931 146
(Linka pomoci pre ženy)
www.abpiestany.sk,
www.podmalokarpatskepar-
tnerstvo.sk
E-mail: otvorenanaruc.no@
centrum.sk
Kontaktná osoba: Pavol
Steinecker
Služby: právne a psychologické
poradenstvo, sociálne pora-
denstvo — v spolupráci s od-
borom sociálnych vecí MÚ a
s úradom práce; pripravuje sa
zriadenie krízového centra.

Kraj Nitra**CENTRUM SLNIEČKO (n.o.)
Nitra**

Tel.: 037/658 52 22 nonstop,
037/658 51 90
pon. — pi.: 8.00 — 16.00
Fax: 037/658 51 90
www.centrumslniecko.sk
E-mail:
centrumslniecko@stonline.sk
Kontaktná osoba: Mgr. Mariana
Kováčová
Služby: sociálne, právne, psy-
chologické poradenstvo,
právna pomoc, sociálna asis-
tencia, podporné skupiny
Zariadenia:

1. Krízové stredisko pre matky s deťmi
  2. Detské krízové stredisko
  3. Dom na polceste
— ubytovanie najmenej
na 3 mesiace
  4. Ambulantná poradňa
5. Bezplatná **Detská linka
záchrany 0800 12 12 12**
pon. — pi.: 14.00 — 20.00
Ubytovanie: 8 miest v 4 iz-
bách, 30,- Sk/deň za mat-
ku, deti bezplatne

**SPRÁVA ZARIADENÍ
SOCIÁLNYCH SLUŽIEB Nitra
Pod zariadenie patrí
Domov pre osamelých
rodičov.**

Tel.: 037/772 08 07
pon. — pi.: 7.30 — 15.30
Kontaktná osoba: Anna Bolfová
Služby: „štartovacie“ poraden-
stvo, spolupráca s referátni
poradensko-psychologických
služieb
Ubytovanie: 10 osôb, 30,- Sk/
deň matka s 2 deťmi, 45,-
Sk/deň matka s 3 deťmi

DIEČEZNA CHARITA Nitra

Tel.: 037/772 17 92
pon. — pi.: 7.30 — 16.00
Fax: 037/772 17 98
www.charita.sk
E-mail: charita.nr@ba.tcom.sk
Kontaktná osoba: Milena Bere-
secká
Služby: sociálne poradenstvo

Poradňa PON Nitra

Konzultácie aj bez objednania:
ut. a štv.: 14.00 — 18.00
Adresa: Fraňa Mojtu 18
Tel., odkazovač, fax:
037/772 12 09
Mobil: 0907 409 425
E-mail:
nitra@pomocobetiam.sk
Koordínátor: Miroslav Duchoň

**KRÍZOVÉ STREDISKO
Hurbanovo**

Tel.: 035/760 22 08 nonstop
Fax: 035/760 45 05
E-mail: kshurbanovo@stonli-
ne.sk
Kontaktná osoba: Ing. Kornélia
Leczkéšiová
Služby: prvá stanica pre deti —

zanedbávané, týrané, zneužívané a sociálne prípady (prideľuje ich ÚPSVaR), potom sú umiestňované do detských domovov, reedukačných zariadení alebo späť do rodín
Ubytovanie: pre deti od 2 do 18 rokov, starostlivosť bezplatná

DD a DSS (od 25 rokov) Levice

Tel.: 036/630 58 21
 pon. — pi.: 7.00 — 15.00
Fax: 036/631 20 87
E-mail: dddrulev@stonline.sk
Kontaktná osoba: Katarína Titková
Služby: terénne šetrenia, poradenstvo
Ubytovanie: akútne prípady (týrané osoby) prijímajú DD a DSS prednostne

ORGANIZÁCIA SOCIÁLNEJ STAROSTLIVOSTI MESTA Šaľa

Pod zariadenie patrí Domov pre osamelých rodičov Šaľa — Veča.

Tel.: 031/772 12 88
 pon. — pi.: 7.00 — 15.00
Kontaktná osoba: Benčíková
Služby: poradenstvo
Ubytovanie: 5 klientok a klientov (matka a deti, môže byť aj otec a deti), 1.940,- Sk/mesiac, 2.010,- Sk/mesiac, 2.170,-/mesiac, 2.420,-Sk/mesiac.

ÚTULOK Želiezovce

Tel.: 036/771 35 39 nonstop
Kontaktná osoba: Pavel Polka
Služby: štartovacie poradenstvo pre obe domáceho násillia (spolupráca s kurátorou v Leviciach)
Ubytovanie: 32 miest (bezdomovci a rodiny a obe domáceho násillia)

Kraj Trenčín

ORCHIDEA (n. o.) Prievidza

Tel.: 046/542 60 53
 po.: 8.00 — 16.00,
 ut./str./stv.: 8.00 — 14.30,
 pi.: 8.00 — 11.00,
 0911 208 127
 a 0903 208 125 nonstop
Fax: 046/542 60 53
E-mail: lubica.sorlova@zoznam.sk
Kontaktná osoba: Dr. Ľubica Šorlová
Služby: sociálne, právne, psychologické poradenstvo, právna pomoc, psychoterapia, sociálna asistancia
Zariadenia v Bošanoch:

1. **Krizové stredisko** — ubytovanie 38 miest, 2.600,- Sk/mesiac za izbu (bez ohľadu na počet detí)

2. **Domov pre osamelých rodičov** ubytovanie 19 miest, 25,- Sk/deň

CENTRUM SOCIÁLNEJ POMOCI DOMINO Prievidza

Tel.: 046/542 50 69
 pon. — pi.: 7.30 — 16.30
 0904 607 157 nonstop
Fax: 046/512 10 14,
 046/542 21 90
E-mail: dominopd@prievidzaneet.sk
Kontaktná osoba: PaedDr. Iveta Lauková

Služby:

1. **DSS pre mentálne postihnuté deti**
2. **Krizové stredisko** — umiestnenie detí (predbežné opatrenie, výchovné opatrenie, dohoda s rodičmi) vo veku od 3 do 16 rokov na 3 mesiace.

SLOVENSKÉ KRÍZOVÉ CENTRUM DOTYK Beckov (Dubnica)

Tel.: 0903 704 784 nonstop
Fax: 032/777 73 47
 www.dotyk.sk
E-mail: dotyk@dotyk.sk,
 dotyk@centrum.sk
Kontaktná osoba: Elena Hatašová

Služby: sociálne, právne, psychologické, postintervenčné poradenstvo, dočasná finančná a materiálna pomoc, sprostredkovanie kontaktov na domáce a zahraničné organizácie poskytujúce pomoc, pomoc pri hľadaní zamestnania a lacných bytov, bezplatné rekvalifikačné kurzy, osobná ochrana svedkov — vlastná bezpečnostná služba

Ubytovanie: sieť bytov po celom Slovensku (kontakty v regiónoch) pre matky s deťmi (obete domáceho násillia) a utajené chránené bývanie pre obe obchodu s ľuďmi

SOCIÁLNE SLUŽBY — DOMOV PRE OSAMELYCH RODIČOV Myjava

Tel.: 034/690 71 19
 pon. — pi.: 8.00 — 16.00
 0915 760 977 nonstop
Fax: 034/621 25 97
 www.myjava.sk
E-mail: galikova@myjava.sk
Kontaktná osoba: Mgr. Jana Gáliková

Služby: poradenské služby — spísanie návrhov, psychická podpora

Ubytovanie: pre ženy a deti, ale aj osoby, ktoré sa o niekoho starajú, 1.700,- Sk/mesiac matka a 1 dieťa, 1.800,- Sk/mesiac matka a 2 deti, 1.900,- Sk/mesiac matka a 3 deti, 700,- Sk/mesiac osoby v hmotnej núdzi

HUMANITY CENTRUM SOCIÁLNYCH ZARIADENÍ Veľká Lehôtka

Pod zariadenie patrí Domov pre osamelých rodičov v Prievidzi.

Tel.: 046/548 31 81-2
 pon. — pi.: 7.00 — 15.00
Fax: 046/548 31 57

E-mail:

silvia.snircova@hccsp.tsk.sk
Kontaktná osoba: Silvia Šnircová
Služby: sociálne poradenstvo, odporúčanie na iné organizácie

Ubytovanie: 4 izby (4 matky a 4 deti), poplatok podľa príjmu v zmysle zákona

Poradňa PON Trenčín

Konzultácie aj bez objednania: ut. a štv.: 14.00 — 18.00
Adresa: Kniežata Pribinu 24
Tel., odkazovač, fax: 032/744 24 03
Mobil: 0907 409 425
E-mail: trencin@pomocobetiam.sk
Koordinátorka: Mária Plešková

Kraj Banská Bystrica

SIGNÁL OHROZENIA (OZ)

Banská Bystrica OZ zriadilo CENTRUM SRDIEČKO, ktorého súčasťou sú:

1. DeD pre deti so syndrómom CAN, týrané deti
2. Ambulancia krízovej intervencie a psychologická poradňa
3. Linka pomoci týraným ženám a ľuďom v ohrození
4. Prevenčné programy

Tel.: 048/413 11 41 nonstop,
 048/413 11 56
Fax: 048/413 11 56
 www.centrumsrdiecko.sk

E-mail: signalohrozenia@pobox.sk
Kontaktná osoba: Mgr. Adriana Hreždovičová

Služby: sociálne, právne a psychologické poradenstvo týraným ženám a obetiam domáceho násillia

DOM SV. ALŽBETY Banská Bystrica

Pre osamelých rodičov s deťmi.

Tel.: 048/414 44 31
 a 0904 481 981 nonstop
 www.dsabb.sk

E-mail: dsa@mail.t-com.sk
Kontaktná osoba: Ľubica Michalíková

Služby: sociálne a psychologické poradenstvo, pri právnych otázkach spolupracujú s PON

Ubytovanie: 8 izieb

Odporúčaná literatúra

o problematike násillia páchaného na ženách a deťoch, o odstraňovaní jeho dôsledkov a o možnostiach široko chápanej prevencie

www.zastavmenasillie.sk

Na tejto stránke nájdete aj odkazy na ďalšie webové stránky (ako napríklad na stránku Rady Európy o kampani www.coe.int a stránky mimovládnych organizácií), ako aj na ďalšiu literatúru, informácie, materiály a záväzné medzinárodné i národné dokumenty (ako napríklad Deklarácia o odstránení násillia páchaného na ženách, Národný akčný plán na prevenciu a elimináciu násillia páchaného na ženách na roky 2005–2008 a i.).

Poradňa PON Banská Bystrica

Konzultácie aj bez objednania:
ut. a štv.: 14.00 — 18.00
Adresa: Dolná Strieborná 2
Tel., odkazovač, fax:
048/415 23 23
Mobil: 0907 425 134
E-mail:
bystrica@pomocobetiam.sk
Koordínátorka: Iveta Jurgová

DOMÉNA — DSS Žiar nad Hronom

Tel.: 045/673 34 56
pon. — pi.: 8.00 — 16.00
E-mail:
dss.domena@stonline.sk
Kontaktná osoba: Mgr. Eva Hrončová
Služby: odporúčajú, kde sa majú obe domáceho násilnia obrátiť o pomoc

Kraj Žilina**CENTRUM DAFNE Žilina**

Tel: 041/763 12 22,
0908 448 118 linka pomoci
www.dafne.sk
E-mail. hurtosova@dafne.sk,
dafne@dafne.sk
Kontaktná osoba: Zuzana Hurtošová
Služby: sociálne poradenstvo pre deti, mládež aj dospelých (skupina sociálno-patologických javov), sociálna prevencia, osвета, sociálna asistancia, pomoc pri písaní žiadostí

NÁRUČ POMOC DEŤOM V KRÍZE (OZ) Žilina

Pomáha týraným, zneužívaným a zanedbávaným deťom, týraným ženám a rodinám ohrozeným domácim násilím.
Tel: 041/516 65 43
Fax: 041/516 65 43
www.naruc.sk
E-mail: naruc@nexttra.sk
Zariadenia:

1. DETSKÉ KRÍZOVÉ CENTRUM NÁRUČ Žilina

Tel.: 041/516 65 43
pon. — pi.: 7.00 — 16.00
041/516 65 44 nonstop
Fax: 041/516 65 43
www.naruc.sk
E-mail: naruc@naruc.sk
Kontaktná osoba: Mgr. Róbert Bracník
Služby: krízová intervencia, psychologická, sociálna a špeciálno-pedagogická diagnostika, psychoterapia, odborná psychologická, sociálna a pedagogická starostlivosť, školská a zdravotná starostlivosť, práca s rodinami, ambulantly — psychologická a sociálna poradňa pre rodiny ohrozené domácim násilím
Ubytovanie: pre 22 klientok

a klientov od 3 do 18 rokov (predbežné rozhodnutie súdu) na 3 mesiace, maximálne na 6 mesiacov, byt pre matku s deťmi (max. so 4 deťmi) na 3 mesiace, podľa potreby je možné predĺžiť, v hmotnej núdzi aj na pol roka

2. PORADENSKO—TRÉNINGOVÉ CENTRUM NÁRUČ Čadca

Tel.: 041/433 22 44 pon. — pi.: 8.00 — 15.00
Fax: 041/433 22 44
www.naruc.sk
E-mail:
poradnacadca@naruc.sk
Kontaktná osoba: JUDr. Sylvia Dancárová
Služby: bezplatné sociálne, právne a psychologické poradenstvo pre obe domáceho násilnia, psychoterapia, osobná asistancia pre klientky, preventívne a osvetové aktivity zamerané na domáce násilie

ÚTULOK START Žilina

(spolu s DD a DSS)
Tel.: 041/764 52 92 nonstop,
041/764 52 93
pon. — pi.: 7.00 — 15.00
Fax: 041/764 52 93
E-mail:
dd.dss.utulok@stonline.sk
Kontaktná osoba: Mgr. Pavol Chrastina
Služby: sociálne poradenstvo, kontakty na odborníky a odborníkov v regióne
Ubytovanie: 6 lôžok pre ženy s deťmi (obete domáceho násilnia)

LÚČ DSS Žilina

Tel.: 041/723 49 93
a 0905 571 882 nonstop
Fax: 041/723 49 93
E-mail:
dssluchaleckova@vuczilina.sk,
dsszakrola@vuczilina.sk
Kontaktná osoba: Anna Halečková, Helena Harceková
Služby: krízová intervencia a postintervencia pre obe domáceho násilnia
Ubytovanie: 72 miest, v hmotnej núdzi bezplatné, pri príjmom výpočet poplatku podľa zákona

Poradňa PON Žilina

Konzultácie aj bez objednania:
ut. a štv.: 14.00 — 18.00
Adresa: Horný val 24
Mobil: 0907 425 134
E-mail:
zilina@pomocobetiam.sk
Koordínátorka: Iveta Jurgová

DD, DSS, ÚTULOK Liptovský Mikuláš

Tel.: 044/553 33 27,
044/553 33 73
pon. — pi.: 8.00 — 15.00
Fax: 044/553 10 63

E-mail: ddim@vuczilina.sk
Kontaktná osoba: Mgr. Martina Sihnotská
Služby: sociálne poradenstvo, odporúčanie na príslušné kontakty

DOM CHARITAS SV. KLÁRY Liptovský Mikuláš

(pre týrané a zneužívané dievčatá alebo dievčatá v núdzi)
K domu patrí krízové stredisko a útulok
Tel.: 044/562 19 32
a 0902 327 955 nonstop
E-mail: spkchsuv@nexttra.sk
Kontaktná osoba: sestra Júlia (predstavená)
Služby: sociálne poradenstvo
Ubytovanie: 12 dievčat a žien vo veku od 13 do 25 rokov (poplatok sa vypočíta podľa výšky príjmu)

ÁNO PRE ŽIVOT (n. o.)**Rajecké Teplice**

Tel.: 041/549 49 50
8.00 — 16.00
Fax: 041/549 49 50
www.anoprezivot.sk
E-mail: apz@nexttra.sk
Kontaktná osoba: Anna Verešová
Služby: sociálne, právne a psychologické poradenstvo, právna pomoc, podporné skupiny, sociálna asistancia
Zariadenia:
DOMOV GIANNY B. MOLLA Rajec — pre obe domáceho násilnia, tehotné ženy a matky s deťmi v núdzi; pod zariadenie patrí útulok a domov pre osamelých rodičov, ubytovanie pre 10 žien a 15 detí, 65,- Sk/deň
Tel.: 0800 120 024 nonstop
Kontaktná osoba: Anna Verešová

ŽENA V TIESNI (OZ) Martin

Tel.: 043/422 08 53
pon. — pi.: 9.00 — 16.00
0907 346 374
a 0911 346 374 nonstop
Fax: 043/422 08 53
E-mail:
oz.zenavtiesni@tipnet.sk
Kontaktná osoba: Tatiana Brnová
Služby: sociálne poradenstvo, právne poradenstvo, právna pomoc, sociálna asistancia

ŽENY KYSUC (OZ) Čadca

Tel.: 041/433 48 98
8.00 — 13.00
Fax: 041/433 48 98
E-mail: zeny_kysuc@nexttra.sk
Kontaktná osoba: Jolana Krkošková
Služby: štartovacie poradenstvo

Vybrané publikácie

ASPEKT, feministický kultúrny časopis
— najmä čísla 3/1998
Násilie I, 1/1999 Násilie II, 2/1999 Osobné je politické, 1/2000
Nerodíme sa ako ženy, stávame sa nimi, 2/2000 — 1/2001
Patriarchát. Viac na www.aspekt.sk

Badinter, E.: XY. Identita muža. ASPEKT 1999.

Bodnárová, B. — Filadelfiová, J.: Domáce násilie a násilie páchané na ženách v SR. Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny 2003.

Bútorová, Z. — Filadelfiová, J.: Násilie páchané na ženách ako problém verejnej politiky. Inštitút pre verejné otázky 2005.

Cviková, J. — Juráňová, J.: Piata žena. Aspekty násilnia páchaného na ženách. ASPEKT 2002.

Cviková, J. — Juráňová, J.: Ružový a modrý svet. Rodové stereotypy a ich dôsledky. Občan a demokracia — ASPEKT 2003, 2. vyd. 2005. (Dostupné aj ako CD-ROM a na <http://www.ruzovya-modrysvet.sk/sk/> hlavne-menu/citaren/ruzovy-a-modry-svet-(cd-rom)/ruzovy-a-modry-svet)

Cviková, J. — Juráňová, J. — Kobová, L.: Žena nie je tovar. Komodifikácia žien v našej kultúre. ASPEKT 2005. Viac na www.ruzovya-modrysvet.sk.

Dneska tě ještě nezabiju! Zpráva o stavu domácího násilí. Zpracovala nadace ROSA 1997.

Domáce násilie — stručné odpovede na najčastejšie otázky. Aliancia žien Slovenska 2005.

Kraj Prešov**PRO FAMILIA (OZ) Humenné**

Tel.: 057/775 77 73 nonstop,
0903 325 506 nonstop
Fax.: 057/775 77 73
www.profamilia.sk

E-mail:
profamiliahe@nextra.sk
Kontaktná osoba: PhDr. Eva
Sopková

služby: sociálne, právne
a psychologické poraden-
stvo, právna pomoc, advo-
kátske zastupovanie

Zariadenie:

ŽENSKÝ DOM DAKINI

Humenné — útulok pre
obete domáceho násillia,
ubytovanie pre ženy a deti,
30 miest v 8 izbách,
95,- Sk/deň

Kontakt: Pro Familia Humenné

**ZLÚČENÉ ZARIADENIE
SOCIÁLNYCH SLUŽIEB LILA
Humenné**
**1. Domov pre osamelých
rodičov LILA**

Tel.: 057/775 21 44 nonstop
E-mail: zzsllila@stonline.sk

Kontaktná osoba: Mgr. Viera
Sitarčíková

služby: sociálne poradenstvo,
psychologická starostlivosť,
odporúčanie na ďalších od-
borníkov

Ubytovanie: pre jedného rodi-
ča max. s 3 deťmi, v hmot-
nej núdzi bezplatne, pri príj-
moch sa platba vypočíta
podľa výšky príjmov

2. Krízové stredisko LILA

Tel.: 057/775 21 44 nonstop
E-mail: zzsllila@stonline.sk

Kontaktná osoba: Mgr. Viera Si-
tarčíková

služby: pomoc deťom v krízo-
vej situácii — psychologická,
sociálna, špeciálnopedago-
gická

Ubytovanie: pre 14 detí, ktoré
posiela ÚPSVaR podľa pred-
bežného opatrenia súdu

**KRÍZOVÁ PORADŇA PRE
ŽENY A DETI Poprad**

Tel.: 052/773 24 14
pon. — pi.: 8.00 — 15.00
0908 269 463 nonstop
Fax: 052/773 24 14

E-mail:
krizovaporadna.pp@azet.sk

Kontaktná osoba: Karin
Jureková

služby: sociálne, právne a
psychologické poradenstvo,
podporné skupiny, terén-
no-sociálna práca, sprevá-
dzanie na úradoch

Poradňa PON Poprad

Konzultácie aj bez objednania:
ut. a štv.: 14.00 — 18.00
Adresa: Kežmarská 3524/9
Tel., odkazovač, fax:
052/772 50 68

Mobil: 0905 213 283

E-mail:
poprad@pomocobetiam.sk
Koordínátorka: Danica Ďuricová

KC MYMAMY Prešov

Tel.: 051/771 07 07
po./str./štv.: 9.00 — 13.00
www.mymamy.sk

E-mail: mymamy@stonline.sk
Kontaktná osoba: Mgr. Nicole
Fuchsová

služby: sociálne, právne, psy-
chologické a ekonomické po-
radenstvo, sprevádzanie na
súdy a úrady

Ubytovanie: utajené ubytova-
nie od januára 2008, pod-
mienky sa dojednávajú

**DOMOV PRE OSAMELÝCH
RODIČOV Prešov**

(spolu s DSS)
Tel.: 051/775 73 56
pon. — pi.: 7.00 — 15.00
Fax: 051/770 46 92

E-mail:
dssvazeka@stonline.sk

Kontaktná osoba: Zuzana
Gubáčová

služby: sociálne poradenstvo,
odporúčanie na ďalších od-
borníkov

Ubytovanie: na 1 mesiac
s možnosťou predĺžiť,
v hmotnej núdzi bezplatne,
3.000,- Sk/mesiac, zohľad-
ňujú príjmy a rešpektujú na-
riadenia v okrese

**ÚTULOK ARCHA Prešov,
Gréckokatolícka diecézna
charita**

Tel.: 051/772 39 70,
051/772 16 97 nonstop
Fax: 051/772 39 70

E-mail: rsckd@stonline.sk

Kontaktná osoba: Rudolf Bača
služby: prichýlia obeť domá-
ceho násillia, pokiaľ si nevy-
riešia základné kauzy

Poradňa PON Prešov

Konzultácie aj bez objednania:
ut. a štv.: 14.00 — 18.00
Adresa: Požiarňická 3

Tel., odkazovač, fax:
051/771 15 24

Mobil: 0907 425 134

E-mail:
presov@pomocobetiam.sk
Koordínátorka: Iveta Jurgová

**ALIA — DSS Bardejov
K zariadeniu je priradený
Domov pre osamelých
rodičov Bardejovská Nová
Ves.**

Tel.: 054/472 23 13, kl. 101
pon. — pi.: 8.00 — 15.30
Fax: 054/488 35 85
www.dssalia.sk

E-mail: dssalia@stonline.sk
Kontaktná osoba: Ľubomír
Štalmach

služby: základné poradenstvo,
psychická podpora, spolu-
práca s obcou pri riešení bý-

vania, spolupráca s ÚPSVaR
Ubytovanie: matky s maloletý-
mi deťmi, bývanie do pol ro-
ka

**SPOJENÉ ZARIADENIE
SOCIÁLNYCH SLUŽIEB NÁDEJ
Snina**

Tel.: 057/762 24 52 nonstop
Fax: 057/762 24 52
www.dssosadne.sk

Kontaktná osoba: Mgr. Anna
Šutová

služby: krízová intervencia,
sociálne, právne a psycholo-
gické poradenstvo

Ubytovanie: krízové stredisko
— 8 deťmi max. na pol roka

DSS Batizovce
K nemu sú priradené:
**1. DOMOV PRE OSAMELÝCH
RODIČOV Batizovce**

Tel.: 052/784 97 12
pon. — pi.: 7.00 — 15.00

Kontaktná osoba: Mária
Sabovíková

služby: poradenstvo, asisten-
cia na úradoch
Ubytovanie: 15 miest na nevy-
hnutne potrebný čas,
v hmotnej núdzi bezplatne,
pri príjmoch výpočet poplat-
ku podľa zákona a nariadení
VÚC

2. ÚTULOK Svät

Tel.: 052/775 68 42
pon. — pi.: 7.00 — 15.00

Kontaktná osoba: Mária
Sabovíková

služby: klienti a klientky
v hmotnej núdzi, bez pris-
trešia

**DOM HUMANITY — ÚTULOK
SČK Svidník**

Tel.: 054/752 13 96
www.redcross.sk

E-mail:
sus.svidnik@redcross.sk

Kontaktná osoba: Ing. Karol
Kalinák

služby: sociálne a psychologické
poradenstvo obetiam do-
máceho násillia

Ubytovanie: 11 miest, s prístel-
kami až 30

Kraj Košice
**ZÁUJMOVÉ ZDRUŽENIE ŽIEN
FENESTRA Košice**

Tel.: 055/625 62 37
pon. — pi.: 9.00 — 17.00
0905 204 414
www.fenestra.sk

E-mail: fenestra@fenestra.sk

Kontaktná osoba: Mgr. Dušana
Karlovska

služby: sociálne, právne
a psychologické poraden-
stvo, právna pomoc, pod-
porné skupiny pre ženy, indi-
viduálna a skupinová terapia
pre ženy a deti, terapeutický
program pre mamy
a deti

Fenestra: 15 základných
princípov, ktorými sa
riadi činnosť KCF, vy-
chádza z uvedených do-
kumentov: *Odporúčania
Rady Európy O sociál-
nych opatreniach týka-
júcich sa násillia v rodi-
ných (1990);
Odporúčania Výboru
Rady Európy pre rov-
nosť mužov a žien
na základe Akčného plánu
pre boj proti násilliu pá-
chanému na ženách
(1998); Štandardy a od-
porúčania Konferencie
policiálnych expertiek
a expertov bojujúcich
proti násilliu páchanému
na ženách v Badene
(1998); Odporúčania
Fóra expertiek a exper-
tov Konferencie EÚ
O násillí páchanom na
ženách v Kolíne (1999);
Odporúčania Stretnutia
expertiek a expertov EÚ
proti násilliu páchanému
na ženách v Jyväskylä
(1999).* Dostupné na
www.fenestra.sk (podľa
stavu zo 16. 2. 2008).

Grabrucker, M.: *Typické
dievča? Denník o prvých
troch rokoch života.*
ASPEKT 2006.

Heise, Lori L. — Pitan-
guy, J. — Germain, A.:
*Násillie páchané na že-
nách. Skrytá ujma na
zdraví.* Pro Familia
a ASPEKT 1998.

Herman, J. L.: *Trauma a
uzdravenie. Násillie a je-
ho následky.* Pro Familia
a ASPEKT 2001.

Jones, A.: *Nabudúce bu-
de mŕtva. Týranie a ako
ho zastaviť.* Pro Familia
a ASPEKT 2003.

*Konať proti násilliu na
deťoch.* Pro Familia
a ASPEKT 1999.

**SLOVENSKÝ ČERVENÝ KRÍŽ
Košice okolie**

Tel.: 055/729 07 01
pon. — pi.: 7.30 — 15.30
0903 558 934
a 0904 621 488 nonstop
Fax: 055/622 06 13
www.redcross.sk

E-mail:
kosicevidiek@redcross.sk

Kontaktná osoba: Helena
Kmetzová

Služby: prvý kontakt — sociálne a právne poradenstvo, odporúčanie na ďalších odborníkov a odborničky
Ubytovanie: núdzové ubytovanie (1 izba — 3 lôžka) na 1 týždeň bezplatne

Poradňa PON Košice

Konzultácie aj bez objednania:
ut. a štv.: 14.00 — 18.00

Adresa: Kmeťova 20

Tel., odkazovač, fax:
055/625 29 29

Mobil: 0907 411 600

E-mail:
kosice@pomocobetiam.sk

Koordinátorka: Anetta Smiková

OZ POMOC RODINE**Michalovce**

Tel.: 056/688 44 71,
056/688 44 73
pon. — pi.: 7.30 — 15.30
0908 954 873 nonstop
Fax: 056/642 48 60
www.pomocrodine.sk

E-mail:
pomocrodine@centrum.sk

Kontaktná osoba: PhDr. Mária
Hargašová

Spolupracujú s Referátom
poradensko-psychologických
služieb Michalovce 056/
642 48 60 a RPPS Sobrance
056/652 40 17.

Služby: sociálne, právne, psychologické poradenstvo, právna pomoc, sociálna asistancia, podporné skupiny, výnimočne aj advokátske zastupovanie

**ZSS MAJÁK (Územný spolok
ČK) Trebišov**

Tel.: 056/672 24 95 nonstop
Fax: 056/672 24 95

E-mail:
sus.trebisov@redcross.sk

Kontaktná osoba: Líbuša
Babuľáková

Služby: sociálne, právne, psychologické poradenstvo, sociálna asistancia, pracovná terapia

Ubytovanie: 25 miest v 8 izbách, 21,- Sk/deň na osobu

**Centrá právnej
pomoci****CENTRUM PRÁVNEJ POMOCI****— Kancelária Bratislava**

Adresa: Centrum právnej
pomoci, Ul. Fraňa Kráľa 35,
P. O. BOX 125,
810 00 Bratislava 1
Tel: 02/444 630 40,
02/444 530 80
Fax: 02/444 53 431

E-mail:
info@legalaid.sk (PGP/SSL)

CENTRUM PRÁVNEJ POMOCI**— Kancelária Košice**

Adresa: Centrum právnej
pomoci, Alžbetina ul. 2,
P. O. BOX A-11,
040 41 Košice
Tel: 055/72 909 45,
055/72 909 46
Fax: 055/72 909 47

E-mail:
info@legalaid.sk (PGP/SSL)

CENTRUM PRÁVNEJ POMOCI**— Kancelária Banská
Bystrica**

Adresa: Centrum právnej
pomoci, Kukučínova ul. 24,
P. O. BOX 113,
974 01 Banská Bystrica
Tel: 048/414 29 21,
048/414 29 22
Fax: 048/414 32 77

E-mail:
info@legalaid.sk (PGP/SSL)

CENTRUM PRÁVNEJ POMOCI**— Kancelária Žilina**

Adresa: Centrum právnej
pomoci,
Daxnerova 9, P. O. BOX B10,
011 00 Žilina
Tel: 041/700 25 75,
041/700 25 76
Fax: 041/700 21 52

E-mail:
info@legalaid.sk (PGP/SSL)

CENTRUM PRÁVNEJ POMOCI**— Kancelária Prešov**

Adresa: Centrum právnej
pomoci, Hlavná 67,
080 01 Prešov
Tel: 051/749 54 44
Fax: 051/458 32 07

E-mail:
info@legalaid.sk (PGP/SSL)

CENTRUM PRÁVNEJ POMOCI**— RIADITELSTVO**

Adresa: Centrum právnej
pomoci, Ul. Fraňa Kráľa 35,
P. O. BOX 125,
810 00 Bratislava 1
Tel: 02/496 83 505
Fax: 02/444 57 603

E-mail:
info@legalaid.sk (PGP/SSL)

Na
www.zastavmenasilie.sk
nájdete ďalšie dôležité
kontakty (napr. na úrady
práce, sociálnych vecí a rodiny,
ako aj na oddelenia a referáty
poradensko-psychologických
služieb a i.).

Konať proti násiliu na ženách. Leták v rámci Národnej kampane SR Zastavme domáce násilie na ženách! spracovali Eva Sopková (Pro Familia), Katarína Farkašová (Aliancia žien Slovenska) a ASPEKT. Vydalo MPSVaR SR v roku 2007.

Levine, P. A.: *Prebúdzanie tigra — liečenie traumy.* Pro Familia 2002.

Násilie na ženách. Aliancia žien Slovenska 2003.

Násilie v rodine. Super tajné. Pro Familia a ASPEKT 1998. (Dostupné aj na <http://www.ruzovya-modrysvet.sk/sk/hlavne-menu/citaren/knihy/nasilie-v-rodine>: -super-tajne; komiks pre deti a mládež.)

Ochrana obete v domácom násilí. Zborník príspevkov z národnej konferencie konanej v dňoch 15.-16. apríla 1999 v Bratislave. Národné centrum pre rovnoprávnosť žien a mužov. Bratislava 1999.

Rothschild, B.: *Pamät tela. Psychofyzológia a liečenie traumy.* Pro Familia 2007.

Konať proti násiliu na ženách

Vydalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR v roku 2008 v rámci Národnej kampane SR Zastavme domáce násilie na ženách, ktorú iniciovala Rada Európy. Druhé, aktualizované vydanie na základe prvého vydania (Pro Familia a ASPEKT 2000) pripravili OZ Pro Familia a ZZŽ ASPEKT.

Odborné spracovanie slovenskej verzie a aktualizovaného vydania: PhDr. Eva Sopková (odborná koordinácia), JUDr. Iveta Rajtáková, PhDr. Jana Andruchová, PhD.

Vedenie projektu a redakčné spracovanie originálu: Mag. Elfriede Fröschl, Dr. Sylvia Löw

Autorky originálu: Mag. Renate Egger, Anneliese Erdemgil-Brandstätter, Mag. Elfriede Fröschl, Dr. Lisa Lercher, Rosa Logar, Hermine Sieder, Petra Spannring (Aktionsgemeinschaft der autonomen österreichischen Frauenhäuser)

Art Direction, dizajn originálu: Andrea Zeitlhuber/ad hoc, Viedeň

Ďakujeme autorkám a vydavateľovi originálu za láskavé povolenie na slovenské vydanie a expertke na problematiku násillia páchaného na ženách Renate Egger za spoluprácu.

Z originálu **Gegen Gewalt an Frauen handeln** (Bundeskanzleramt a Bundesministerin für Frauenangelegenheiten © Viedeň 1994) **preložili** Jana Cviková, Ludmila Horvátová a Marek Linha.

Jazyková redaktorka: Mgr. Juliana Szolnokiová

Koordinácia slovenského vydania: PhDr. Jana Cviková

Grafické spracovanie: Jana Sapáková

Druhé, aktualizované vydanie
ISBN 978-80-89125-08-1

konat' proti

Násilie v intímnom vzťahu je závažný problém, ktorého korene siahajú k nerovnému rozdeleniu moci medzi mužmi a ženami v spoločnosti.

Súkromná sféra sa tradične chápe ako nedotknuteľná a pre „vonkajší“ svet neprístupná oblasť. Chápe sa ako priestor, kde človek zažíva pozitívne osobné vzťahy a emócie, pričom za jeho fungovanie sú u nás tradične zodpovedné ženy. V dôsledku týchto predstáv a očakávaní je také ťažké o násilí v párových vzťahoch hovoriť verejne.

Publikácia *Konať proti násiliu na ženách* poskytuje zrozumiteľný a prehľadný súhrn základných informácií o probléme fyzického, psychického a sexualizovaného násilia páchaného na ženách v párových vzťahoch.

Vyvracia mýty spojené s „domácim“ násilím, prináša konkrétne rady a odporúčania, ako násilie rozpoznať, kde hľadať pomoc, aké sú občiansko-právne a trestnoprávne aspekty násilia v párových vzťahoch, aké sú jeho dôsledky pre deti. Poskytuje informácie o tom, čo môže v tejto súvislosti robiť polícia, zdravotníctvo, právnické, psychosociálne a pedagogické profesie.

Praktická forma publikácie umožňuje voľne pracovať s jednotlivými témami.

Adresár zariadení a inštitúcií poskytujúcich pomoc ženám postihnutým násilím pomôže získať ďalšie informácie, rady aj pomoc.

Druhé, aktualizované vydanie tohto informačného materiálu vychádza v rámci Národnej kampane SR Zastavme domáce násilie na ženách, ktorú iniciovala Rada Európy a gestorovalo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

NÁSILIE NA ŽENÁCH